

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

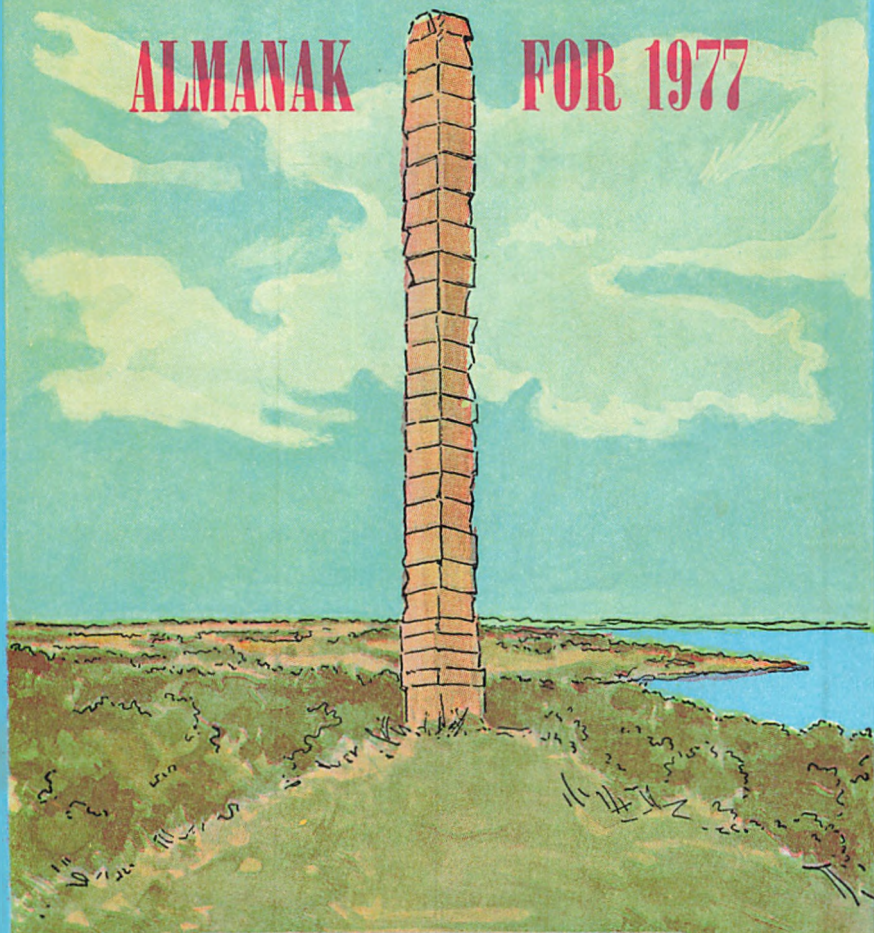
Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SPROGFORENINGENS

ALMANAK

FOR 1977

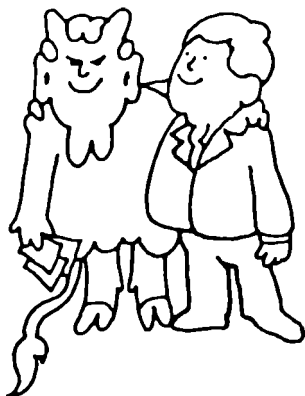

18. MAJ 1843 DROG SEKS TUSIND SØNDERJYDER
TIL DEN FØRSTE SPROGFEST PÅ SKAMLINGSBANKEN

Terminen:

Vi husker - og betaler

Vil De holde terminsudgifter for sig, kan vi stille et budgetskema op over disse udgifter for et helt år, så vi kan se, hvor meget der skal overføres hver måned fra Deres faste konto i banken til Deres terminkonto.

Herfra hentes pengene til betaling ved terminerne. På Deres terminkonto forrentes pengene på bankbog med 3 måneders opsigelse.

HANDELSBANKEN

- altid med i billedet

SPROGFORENINGENS ALMANAK FOR 1977

84. ÅRGANG

Udgivet af Sprogforeningen - Redaktion: Jørgen Mågård

DY-PO TRYK - SØNDERBORG 1976

INDHOLDSFORTEGNELSE

Formørkelser og planeter 1977	4
Kalender og tidevandstabel	6
Højvandet ved vestkysten	30
Ferieplan for skolerne i Sydslesvig	30
Solens op- og nedgang. Korrektioner for Sønderjylland	31
Marcus Lauesen: Fra min barndom	33
J. Skræppenborg-Nielsen: Sådan lærte jeg Sydslesvig at kende	44
Peter Seeberg: Slaraffenland	53
Anne-Kjestine Buhl: Udsigt fra det runde bord	58
E Skoelmesterkuen: Vi haste og vi javve	65
Peter Rohleder: Kulturtilbud i Sønderjylland	66
Bent William Rasmussen: Retur fra malerierne på Folkehjem	73
Gynther Hansen: Der må være noget mere	75
P. L. Clausen: Peder Kjær fra Arrild	83
Sigfred Andresen: Æ julgris	92
Sigfred Jespersen: En statsfjende i Harreslev	97
Det nationale portrætgalleri på Folkehjem	106

MINDEORD:

Samuel Münchow, Flensborg	110
Valdemar Beyer, Tinglev	112
Bernhard Hansen, Fåborg (Flensborg)	113
Axel Söchting, Haderslev	116
Martin N. Hansen, Odense	118
Andreas Dall, Åbenrå	120
Kati Svensson, Haderslev	122
Johannes Termansen, Kværs	123
A. J. Madsen, Kruså	125
Christian Mahler, Havrup	126
Jens Hansen, Karlum	127
Theodorus Andersen, Aventoft	128
Viggo Larsen, Skodborg	129
Anton Westergaard-Jacobsen, Sønderborg	131
Fedder Matthiesen, Randerup	132
P. P. Thomsen, Løgumkloster	133
Søren Nissen, Harres	134
Gregers Jensen, Augustenborg	135

HÅNDBOG:

Det danske kongehus	138
Regering og folketing	139
Folketingsvalget den 9. januar 1975	140
Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds	140
Valgt i Sønderjyllands amtskreds	141
Amt og kommuner	142
Amtsrådets medlemmer	144
Kommuner i Sønderjyllands amt	146
Foreninger, institutioner, organisationer m. v.	150
Kunstforeninger	155
Undervisning, efterskoler, højskoler m. v.	155
Biblioteker og arkiver	158
Museer	160
Landbrug	162
Landboforeninger	166
Husmandsforeninger	168
Husdyrbrugsorganisationer	170
Skovbrug	172
Husholdningsforeninger	172
Mejeriforeninger	174
Slagterier og kreatureksport	174
Det Jydske Haveselskab	177
Handel	179
Håndværk og industri	181
Finansiering	183
Turistforeninger	185
Danske institutioner og foreninger i Sydslesvig	189
Markedsfortegnelse for 1977	194
Jagt	197

Tekster til næste udgave må — såfremt anden aftale ikke foreligger — være indsendt inden 1. marts 1976. Manuskripter til mindeord modtages dog indtil 1. august.

SPROGFORENINGENS ALMANAK

Redaktion: Jørgen Mågård, Bovvej 4, 6330 Padborg

Formørkelser i året 1977

1. **Partiel måneformørkelse** den 4. april, synlig i hele Danmark indtil Månens nedgang. Formørkelsen begynder kl. 4:30^m og slutter kl. 6:08^m. Den er på sit højeste kl. 5:18^m og omfatter da 20/100 af Månens diameter. I København går Månen ned kl. 5:30^m.
2. **Ringformet solformørkelse** den 18. april, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i dele af Brasilien, i det sydlige Atlanterhav, i den sydøstlige del af Afrika, på den Arabiske Halvø, på den Indiske Halvø, i det meste af det Indiske Ocean samt i dele af Antarktis. Den bliver ringformet i et bælte der løber fra et punkt i Atlanterhavet over Angola, Zaire, Tanzania og som ender i det Indiske Ocean syd for Indien.
3. **Total solformørkelse** den 12. oktober, usynlig i Danmark. Formørkelsen ses i de nordøstlige dele af Stillehavet, i Nordamerika på nær de nordøstlige dele af Canada, i Mellemamerika, i de nordvestlige dele af Sydamerika samt i det Caribiske Hav. Den bliver total i et bælte der løber fra et punkt i det nordlige Stillehav nord om Hawaii til Colombia og Venezuela hvor det ender.

Planeterne i året 1977

Merkur er solsystemets inderste planet. Den er i almindelighed Solen så nær, at den ikke kan ses med det blotte øje. Merkur menes ligesom Månen at være en gold, atmosfæreløs klode, og temperaturen på dens kraterdækkede overflade varierer mellem +400°C og -100°C.

Planetten vil set fra Jorden bevæge sig fra den ene side af Solen til den anden flere gange i årets løb. Den 10. april, 8. august og 3. december er den længst øst for Solen og går omkring disse dage i København ned henholdsvis 2¼ time, ½ time og 1 time efter Solen. Den 29. januar, 28. maj og 21. september er den længst vest for Solen og står da op henholdsvis 1¼ time, ½ time og 1¼ time før denne.

Venus er den næste planet i rækken fra Solen og den, der kommer Jorden nærmest. Dens størrelse og masse er omtrent som Jordens, og den er omgivet af et tæt skylag, der hindrer direkte iagttagelse af dens overflade. Besøg af en række rumsonder har vist, at temperaturen på planetens overflade er nær +500°C, og atmosfæretrykket er ca. 100 gange større end på Jorden. Venusatmosfæren består hovedsagelig af kuldioxid. Planetens tilsyneladende bevægelse er meget lig Merkurs, men noget længsommere, og Venus når større vinkelafstand fra Solen. Den 24. januar er den længst øst for Solen og går da ned 4¼ time efter Solen, den 8. april er den i nedre konjunktion med Solen, og den 15. juni er den længst vest for Solen og står da op 1¼ time før denne. Venus lyser klartest den 1. marts og 12. maj.

Mars er den jordnæreste af de ydre planeter. Dens afstand fra Jorden varierer mellem ca. 56 mill. km og ca. 378 mill. km. Når den ved opposition er nærmest, overgås den i lysstyrke kun af Venus; når den er fjernest, er den ikke klarere end Nordstjernen. Mars, der er omgivet af 2 måner, har en tynd atmosfære, og overfladestrukturerne kan svagt skimtes i store kikkerter. Besøg af rumsonder har vist, at ca. 40% af marsoverfladen er dækket af kratere, men desuden er der store jævne områder og områder med en kaotisk bjergstruktur.

Mars står ved årets begyndelse i Skytten, i begyndelsen af februar går den ind i Stenbukken, midt i marts ind i Vandmanden, midt i april ind i Fiskene, i begyndelsen af maj ind i Cetus og videre til Fiskene, i begyndelsen af juni ind i Vædderen, i begyndelsen af juli ind i Tyren, i slutningen af september ind i Tvillingerne og i slutningen af oktober ind i Krebsen, hvor den forbliver resten af året. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 11 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 10 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 8 $\frac{1}{2}$, i slutningen af september kl. 7 og ved årets udgang kl. 2 $\frac{1}{2}$.

Jupiter er den største af planeterne. Den er omgivet af 13 måner, hvoraf de klareste kan ses i selv ret små kikkerter. Jupiter er omgivet af et tæt skylæg, som udviser en løjnefaldende bæltestruktur parallel med ækvator. Et ejendommeligt fænomen er den Store Røde Plet, hvis natur er ukendt. Jupiter står ved årets begyndelse i Vædderen, midt i februar går den ind i Tyren og midt i august ind i Tvillingerne, hvor den forbliver året ud. Planeten er i opposition til Solen den 23. december. Den står i syd i begyndelsen af januar kl. 20 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 15 $\frac{1}{2}$, i slutningen af juni kl. 11, i slutningen af september kl. 6 og ved årets udgang kl. 23 $\frac{1}{2}$.

Saturn er den yderste af de i oldtiden kendte planeter. Den er omgivet af 10 måner og et enestående ringsystem, der kan ses i en god kikkert. Ringsystemets plan danner en vinkel på 27° med planetens baneplan. Under et omløb om Solen, der varer 29 $\frac{1}{2}$ år, vil ringen ses skiftevis fra oversiden, fra kanten, fra undersiden og fra kanten. I 1958 var den nordlige side i maximum, i 1966 blev ringen set fra kanten og i 1973 var den sydlige side af ringen i maximum.

Saturn står ved årets begyndelse i Krebsen, midt i juli går den ind i Løven, hvor den forbliver resten af året. Planeten er i opposition til Solen den 2. februar. Den står i syd ved årets begyndelse kl. 2 $\frac{1}{2}$, i slutningen af marts kl. 20 $\frac{1}{2}$, i begyndelsen af juli kl. 14 $\frac{1}{2}$, i slutningen af september kl. 9 $\frac{1}{2}$ og ved årets udgang kl. 4.

Uranus blev opdaget i 1781 af W. Herschel. Den er omgivet af 5 måner, der kun kan ses i store kikkerter. Planeten er ejendommelig derved, at dens rotationsakse er »tippet over« og er omtrent sammenfaldende med baneplanen.

Uranus, som under særligt gunstige forhold netop kan skimtes med det blotte øje, står hele året i Vægten. Den er i opposition til Solen den 30. april og står da omkring midnat 20° over Københavns horisont.

Neptun blev opdaget i 1846 ud fra beregninger af dens position, og efter at dens eksistens var forudsagt på grund af uregelmæssigheder i Uranus' banebevægelse. Neptun, der ikke er synlig for det blotte øje, er omgivet af 2 måner.

Neptun står hele året i Ophiuchus. Den er i opposition til Solen den 5. juni og står da omkring midnat 13° over Københavns horisont.

Pluto, der blev opdaget i 1930, er den yderste, kendte planet i solsystemet. Den er lyssvag og kan kun ses i store kikkerter.

Pluto står hele året i Jomfruen. Den er i opposition til Solen den 2. april.

JANUAR 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^t 4 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^t 32 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Nytår	{ Vega kulm. midn. m.n. Solens radius 16' 18"	8 41	15 45	13 18	4 28
<i>Jesu navn, Luk. 2, 21.</i>						
8.	2 S. e. Nytår	Abel	8 41	15 47	13 55	5 28
<i>Hjemkomsten til Nazareth, Matth. 2, 19 til enden.</i>						
2' række, Matth. 2, 13-18. uge 1						
M. 3	Enoch	Jordan nærmest Solen	8 41	15 48	14 39	6 23
Ti. 4	Methusalem	Sirius kulm. midn.	40	49	15 32	7 12
O. 5	Simcon	{ Tusmørket varer 52 ^m	40	51	16 32	7 54
To. 6	Hellig 3 konger	{ O f. m. 13 ^t 10 ^m	39	52	17 39	8 29
F. 7	Knud hertug		39	54	18 50	8 59
L. 8	Erhardt		38	55	20 4	9 25
8.	9 1. s. e. h. 3 k.	Julianus	37	57	21 20	9 48
<i>Jesus 12 år gammel i templet, Luk. 2, 42 til enden.</i>						
2' række, Mark. 10, 13-16.						
M. 10	Paul eremit	uge 2	8 37	15 58	22 37	10 10
Ti. 11	Hyginus		36	16 0	23 56	10 31
O. 12	Reinhold	{ Tusmørket varer 50 ^m	35	2	—	10 54
To. 13	Hilarius	{ O s. kv. 20 ^t 55 ^m	34	4	1 16	11 20
F. 14	Felix		33	5	2 36	11 51
L. 15	Maurus	{ Marcellus	32	7	3 54	12 30
8.	16 2. s. e. h. 3 k.	{ (nærmest Jordan Castor kulm. midn.	31	9	5 6	13 18
<i>Brylluppet i Kana, Joh. 2, 1-11.</i>						
2' række, Luk. 19, 1-10. uge 3						
M. 17	Antonius	Procyon kulm. midn.	8 29	16 11	6 10	14 18
Ti. 18	Prisca	{ Tusmørket varer 49 ^m	28	13	7 2	15 27
O. 19	Pontianus	{ ● n. m. 15 ^t 11 ^m	27	15	7 44	16 42
To. 20	{ Fabian og Sebastian	{ Pollux kulm. midn.	25	17	8 17	18 0
F. 21	Agnes		24	19	8 43	19 17
L. 22	Vincentius		23	21	9 6	20 32
S. 23	3. s. e. h. 3 k.	Emerentius	21	23	9 27	21 44
<i>Hovedsmanden i Kapernaum, Matth. 8, 1-13.</i>						
2' række, Luk. 17, 5-10.						
M. 24	Timotheus	uge 4	8 20	16 25	9 47	22 54
Ti. 25	Pauli omv.	{ Venus st. østl. clong.	18	27	10 7	—
O. 26	Polycarpus	{ Tusmørket varer 47 ^m	16	29	10 28	0 3
To. 27	Chrysostomus	{ ● f. kv. 6 ^t 11 ^m	15	31	10 52	1 9
F. 28	Fred. 6. føds.	{ Carolus Magnus (fjernest Jordan	13	33	11 20	2 13
L. 29	Chr. 7. føds.	{ Valerius	11	35	11 53	3 15
S. 30	4. s. e. h. 3 k.	{ Merkur st. vestl. clong. Adelgunde	9	37	12 34	4 12
<i>Stormen på søen, Matth. 8, 23-27.</i>						
2' række, Matt. 14, 22-33.						
M. 31	Vigilius	uge 5	8 8	16 40	13 22	5 4

Januar 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	11.35	-
2.	0.12	13.39
3.	1.02	13.24
4.	1.43	14.02
5.	2.18	14.37
6.	2.54	15.13
7.	3.30	15.50
8.	4.05	16.28
9.	4.40	17.04
10.	5.14	17.42
11.	5.51	18.23
12.	6.32	19.10
13.	7.21	20.09
14.	8.28	21.23
15.	9.53	22.42
16.	11.14	23.58
17.	-	12.29
18.	1.02	13.32
19.	1.57	14.24
20.	2.45	15.10
21.	3.27	15.53
22.	4.07	16.33
23.	4.45	17.11
24.	5.23	17.49
25.	5.58	18.27
26.	6.38	19.08
27.	7.21	19.57
28.	8.17	20.56
29.	9.26	22.04
30.	10.39	23.18
31.	11.58	-

FEBRUAR 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 8 ^t 36 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^t 3 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Brigida	Solens radius 16' 15"	8 6	16 42	14 19	5 49
O. 2	Kyndelmisse	{ Tusmørket varer 46 ^m { Saturn i opp. til Solen { Denebkulm. midn. m.n.	4	44	15 24	6 28
To. 3	Blasius		2	46	16 34	7 0
F. 4	Veronica	○ f. m. 4 ^t 56 ^m	0	48	17 48	7 29
L. 5	Agathe		7 58	50	19 5	7 53
8. 6	Septuagesima	Dorothea	56	53	20 24	8 16
<i>Arbejderne i vingården, Matth. 20, 1-16.</i>						
2' række, Matth. 25, 14-30.						
M. 7	Richard	uge 6	7 54	16 55	21 43	8 39
Ti. 8	Corintha		52	57	23 3	9 2
O. 9	Apollonia	Tusmørket varer 44 ^m	50	59	—	9 27
To. 10	Scholastica		48	17 1	0 23	9 56
F. 11	Euphrosyne	{ (nærmest Jorden { ○ s. kv. 5 ^t 7 ^m	45	3	1 41	10 31
L. 12	Eulalia		43	6	2 54	11 15
8. 13	Sexagesima	Benignus	41	8	3 59	12 9
<i>De fire slags sædejord, Luk. 8, 4-15.</i>						
2' række, Mark. 4, 26-32.						
M. 14	Valentinus	uge 7	7 39	17 10	4 54	13 12
Ti. 15	Faustinus		36	12	5 39	14 23
O. 16	Juliane	Tusmørket varer 43 ^m	34	14	6 15	15 38
To. 17	Findanus		32	16	6 44	16 54
F. 18	Concordia	● n. m. 4 ^t 37 ^m	30	19	7 9	18 9
L. 19	Ammon		27	21	7 30	19 23
8. 20	Fastelavn	{ Quinquagesima, { Esto mihi. Eucharias	25	23	7 51	20 34
<i>Jesu dåb, Matth. 3, 13 til enden.</i>						
2' række, Luk. 18, 31 til enden.						
M. 21	Samuel	uge 8	7 23	17 25	8 11	21 44
Ti. 22	Hvide Tirsdag	Peters stol	20	27	8 32	22 52
O. 23	Aske Onsdag	{ Papias { Tusmørket varer 42 ^m	18	29	8 55	23 57
To. 24	Matthias	Regulus kulm. midn.	15	32	9 22	—
F. 25	Victorinus	(fjernest Jorden	13	34	9 53	1 0
L. 26	Inger	● f. kv. 3 ^t 50 ^m	10	36	10 30	1 59
8. 27	I. s. i fasten	{ Quadragesima { Invocavit. Leander	8	38	11 14	2 53
<i>Jesus fristes af djævelen, Matth. 4, 1-11.</i>						
2' række, Luk. 22, 24-32.						
M. 28	Øllegård	uge 9	7 6	17 40	12 6	3 40

Februar 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	0.25	12.53
2.	1.12	13.35
3.	1.52	14.13
4.	2.31	14.52
5.	3.09	15.30
6.	3.46	16.10
7.	4.22	16.46
8.	4.57	17.24
9.	5.35	18.05
10.	6.16	18.50
11.	7.05	19.45
12.	8.09	20.56
13.	9.30	22.15
14.	10.56	23.37
15.	-	12.16
16.	0.47	13.21
17.	1.43	14.11
18.	2.30	14.56
19.	3.10	15.36
20.	3.47	16.12
21.	4.22	16.47
22.	4.56	17.20
23.	5.28	17.56
24.	6.03	18.29
25.	6.44	19.12
26.	7.33	20.03
27.	8.34	21.06
28.	9.44	22.17

MARTS 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 10 ^h 39 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 23 ^m			Sol		Måne		
			Op	Ned	Op	Ned	
Ti. 1	Albinus	}	Venus lyser stærkest Solens radius 16' 10"	7 3	17 42	13 7	4 22
O. 2	Tamperdag		Simplicius Tusmørket varer 42 ^m	1	44	14 14	4 57
To. 3	Kunigunde		6 58	46	15 26	5 28	
F. 4	Adrianus		56	48	16 42	5 54	
L. 5	Theophilus	○ f. m. 18 ^h 13 ^m	53	51	18 2	6 19	
S. 6	2. s. i fasten	Reminiscere, Gotfred	50	53	19 23	6 42	
<i>Den kananeiske kvinde, Matth. 15, 21-28.</i>							
2' række, Mark. 9, 17-29.							
M. 7	Perpetua		6 48	17 55	20 45	7 5	
Ti. 8	Beata	uge 10	45	57	22 7	7 31	
O. 9	40 riddere	{	(nærmest Jorden Tusmørket varer 41 ^m	43	59	23 28	8 0
To. 10	Ædel			40	18 1	—	8 34
F. 11	Fred. 9. føds.	Thala	38	3	0 44	9 15	
L. 12	Gregorius	● s. kv. 12 ^h 35 ^m	35	5	1 52	10 6	
S. 13	3. s. i fasten	Oculi, Macedonius	33	7	2 50	11 6	
<i>Jesus uddriver en uren ånd, Luk. 11, 14-28.</i>							
2' række, Joh. 8, 42-51.							
M. 14	Eutychius		6 30	18 9	3 37	12 13	
Ti. 15	Zacharias	uge 11	27	11	4 15	13 25	
O. 16	Gudmund	Tusmørket varer 41 ^m	25	13	4 46	14 39	
To. 17	Gertrud		22	15	5 12	15 53	
F. 18	Fred. 3. føds.	Alexander	20	17	5 34	17 6	
L. 19	Joseph	● n. m. 19 ^h 33 ^m	17	19	5 55	18 18	
S. 20	Midfaste	{ Lætare, Gordius. Jævndøgn	14	21	6 15	19 28	
<i>Jesus bispiser 5000, Joh. 6, 1-15.</i>							
2' række, Joh. 6, 35-51.							
M. 21	Benedictus		6 12	18 23	6 36	20 36	
Ti. 22	Paulus	uge 12	9	25	6 59	21 43	
O. 23	Fidelis	Tusmørket varer 42 ^m	7	27	7 24	22 47	
To. 24	Ulrica	{ fjernest Jorden	4	29	7 53	23 47	
F. 25	Mariæ bebud.		1	31	8 27	—	
L. 26	Gabriel		5 59	33	9 8	0 43	
S. 27	5. s. i fasten	{ Judica, Kastor. ○ f. kv. 23 ^h 27 ^m	56	35	9 57	1 33	
<i>Englen Gabriel bebuder Jesu fødsel,</i>							
Luk. 1, 26-38. 2' række, Luk. 1, 46-56.							
M. 28	Dr. Ingrid	Eustachius	5 53	18 37	10 53	2 16	
Ti. 29	Jonas	uge 13	51	39	11 55	2 53	
O. 30	Quirinus	Tusmørket varer 42 ^m	48	41	13 4	3 25	
To. 31	Fred. 5. føds.	Balbina	46	43	14 17	3 53	

Marts 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	10.59	23.31
2.	-	12.09
3.	0.33	13.00
4.	1.19	13.45
5.	2.03	14.27
6.	2.44	15.08
7.	3.23	15.47
8.	4.01	16.25
9.	4.39	17.06
10.	5.20	17.47
11.	6.03	18.33
12.	6.55	19.26
13.	7.59	20.32
14.	9.15	21.48
15.	10.38	23.11
16.	11.59	-
17.	0.26	13.02
18.	1.24	13.53
19.	2.10	14.37
20.	2.49	15.15
21.	3.26	15.48
22.	4.00	16.21
23.	4.31	16.50
24.	5.02	17.21
25.	5.35	17.54
26.	6.13	18.32
27.	6.55	19.14
28.	7.45	20.02
29.	8.42	21.05
30.	9.57	22.26
31.	11.14	23.42

APRIL 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 2 ^m og tiltager i månedens løb 2 ^h 14 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	Hugo	Solens radius 16' 2"	5 43	18 45	15 34	4 11
L. 2	Theodosius	Pluto i opp. til Solen	40	47	16 54	4 42
S. 3	Palme søndag	Nicetas.	38	49	18 17	5 5
<i>Jesu indtog i Jerusalem, Matth. 21, 1-9.</i>						
2' række, Mark. 14, 3-9.						
M. 4	Ambrosius	{ O f. m. 5 ^h 9 ^m . uge 14	5 35	18 51	19 41	5 30
Ti. 5	Irene	{ Måneformørkelse				
O. 6	Sixtus	{ (nærmest Jorden	33	53	21 5	5 58
To. 7	Skærtorsdag	{ Tusmørket varer 43 ^m	30	55	22 26	6 31
F. 8	Langfredag	{ Egesippus	28	57	23 40	7 11
L. 9	Procopius	{ Chr. 9. føds. Janus	25	59	—	8 0
S. 10	Påskedag	{ Ezechiel	20	3	1 36	10 5
{ Merkur st. østl. elong. { O s. kv. 20 ^h 15 ^m <i>Kristi opstandelse, Mark. 16, 1-7.</i> 2' række, Matth. 28, 1-8.						
M. 11	2. Påskedag	Leo uge 15	5 17	19 5	2 17	11 17
Ti. 12	Chr. 4. føds.	Julius	15	7	2 49	12 30
O. 13	Justinus	Tusmørket varer 45 ^m	12	9	3 16	13 43
To. 14	Tiburtius		10	11	3 40	14 55
F. 15	Chr. 5. føds.	{ Olympia	7	13	4 1	16 6
L. 16	Margth. 2. føds.	{ Spica kulm. midn.				
S. 17	1. s. e. påske	Mariane	5	15	4 21	17 16
Quasimodo, Anicetus <i>Den tvivlende Thomas, Joh. 20, 19 til enden.</i> 2' række, Joh. 21, 15-19.			2	17	4 41	18 24
M. 18	Eleutherius	● n. m. 11 ^h 35 ^m . uge 16	5 0	19 19	5 3	19 31
Ti. 19	Daniel		4 58	21	5 27	20 36
O. 20	Sulpicius	Tusmørket varer 46 ^m	55	23	5 54	21 38
To. 21	Florentius	{ (fjernest Jorden	53	25	6 27	22 35
F. 22	Cajus		50	27	7 5	23 27
L. 23	Georgius		48	29	7 51	—
S. 24	2. s. e. påske	{ Misericordia Domini.	46	31	8 43	0 13
{ Albertus <i>Den gode hyrde, Joh. 10, 11-16.</i> 2' række, Joh. 10, 22-30.						
M. 25	Mark. evang.	uge 17	4 43	19 33	9 42	0 52
Ti. 26	Cletus	● f. kv. 15 ^h 42 ^m	41	35	10 47	1 25
O. 27	Charl. Amalie	{ Ananias	39	37	11 56	1 54
To. 28	Vitalis	{ Tusmørket varer 48 ^m				
F. 29	Peter martyr	{ Arcturus kulm. midn.	36	39	13 9	2 19
L. 30	Severus	{ Uranus i opp. til Solen	34	41	14 26	2 43
			32	43	15 45	3 5

April 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	-	12.19
2.	0.41	13.11
3.	1.31	13.59
4.	2.16	14.41
5.	2.58	15.23
6.	3.39	16.04
7.	4.21	16.47
8.	5.06	17.31
9.	5.55	18.19
10.	6.48	19.12
11.	7.49	20.13
12.	8.58	21.20
13.	10.12	22.39
14.	11.32	23.58
15.	-	12.37
16.	0.58	13.29
17.	1.46	14.13
18.	2.27	14.51
19.	3.03	15.25
20.	3.36	15.56
21.	4.05	16.22
22.	4.36	16.52
23.	5.10	17.24
24.	5.47	17.59
25.	6.26	18.37
26.	7.10	19.19
27.	7.59	20.11
28.	9.03	21.28
29.	10.24	22.50
30.	11.37	-

MAJ 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 16 ^m og tiltager i månedens løb 1 ^h 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
S. 1	3. s. e. påske	{ Jubilate, Philip og Jacob. Voldermissie Solens radius 15' 54"	4 30	19 45	17 8	3 29
<i>Jesus forbereder disciplene på sin bortgang til Faderen, Joh. 16, 16-22. 2' række, Joh. 14, 1-11.</i>						
M. 2	Athanasius	uge 18	4 27	19 47	18 33	3 55
Ti. 3	Korsmissie	○ f. m. 14 ^t 3 ^m .	25	49	19 58	4 25
O. 4	Florian	{ Tusmørket varer 51 ^m { nærmest Jorden	23	51	21 18	5 2
To. 5	{ Danmarks befrielse	{ Gothard De lyse nætter beg.	21	53	22 30	5 48
F. 6	Bededag	Johannes ante portam	19	55	23 29	6 44
L. 7	Flavia		17	57	—	7 50
S. 8	4. s. e. påske	Cantate, Stanislaus	15	59	0 15	9 3
<i>Sandhedens ånd, Joh. 16, 5-15. 2' række, Joh. 8, 28-36.</i>						
M. 9	Caspar	uge 19	4 13	20 1	0 52	10 18
Ti. 10	Gordianus	● s. kv. 5 ^t 8 ^m	11	3	1 21	11 32
O. 11	Mamertus	Tusmørket varer 54 ^m	9	5	1 46	12 46
To. 12	Pancratius	Venus lyser stærkest	7	7	2 7	13 57
F. 13	Ingenuus		5	8	2 27	15 7
L. 14	Kristian		3	10	2 47	16 15
S. 15	5. s. e. påsk	Rogate, Sophie	1	12	3 8	17 22
<i>Bøn i Jesu navn, Joh. 16, 23-28. 2' række, Joh. 17, 1-11.</i>						
M. 16	Sara	uge 20	3 59	20 14	3 31	18 28
Ti. 17	Bruno	{ Tusmørket varer 57 ^m { fjernest Jorden	58	16	3 57	19 30
O. 18	Erik	● n. m. 3 ^t 51 ^m	56	17	4 28	20 30
To. 19	Kr. himmelfart	Potentiana	54	19	5 4	21 24
F. 20	Angelica		53	21	5 47	22 11
L. 21	Helene		51	23	6 37	22 53
S. 22	6. s. e. påske	Exaudi, Castus	49	24	7 33	23 27
<i>Åndens vidnesbyrd, Joh. 15, 26 til enden og 16, 1-4. 2' række, Joh. 17, 20 til enden.</i>						
M. 23	Desiderius	uge 21	3 48	20 26	8 36	23 57
Ti. 24	Esther		46	28	9 42	—
O. 25	Urbanus	Tusmørket varer 61 ^m	45	29	10 52	0 23
To. 26	Kpr. Frederik	Beda ○ f. kv. 4 ^t 20 ^m	44	31	12 5	0 47
F. 27	Lucian		42	32	13 21	1 9
L. 28	Vilhelm	Merkur st. vestlig elong.	41	34	14 40	1 31
S. 29	Pinsedag	Maximinus	40	35	16 2	1 55
<i>Helligåndens komme, Joh. 14, 23 til enden. 2' række, Joh. 14, 15-21.</i>						
M. 30	2. Pinsedag	Vigand	3 39	20 37	17 25	2 21
Ti. 31	Petronella		37	38	18 48	2 54

Maj 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	0.01	12.37
2.	0.58	13.31
3.	1.49	14.17
4.	2.34	15.02
5.	3.20	15.46
6.	4.07	16.31
7.	4.55	17.18
8.	5.45	18.06
9.	6.39	18.57
10.	7.33	19.50
11.	8.32	20.49
12.	9.39	22.00
13.	10.56	23.21
14.	-	12.05
15.	0.27	13.00
16.	1.18	13.45
17.	2.02	14.24
18.	2.40	14.59
19.	3.13	15.29
20.	3.44	15.58
21.	4.15	16.29
22.	4.50	17.02
23.	5.25	17.37
24.	6.03	18.12
25.	6.44	18.51
26.	7.29	19.37
27.	8.28	20.44
28.	9.43	22.07
29.	10.59	23.23
30.	-	12.06
31.	0.29	13.05

JUNI 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 3 ^m og tiltager derefter indtil den 21., hvor den er 17 ^h 27 ^m . Herefter og til månedens ende aftager dagen 6 ^m			Sol		Mån
			Op	Ned	Op
		Nikomedes	1 m	1 m	1 m
O.	1	Tamperdag { O f.m. 21 ^h 31 ^m Tusmørket varer 64 ^m (nærmest Jorden Antares kulm. midn. Solens radius 15' 48"	3 36	20 39	20 6
To.	2	Marcellinus { Erasmus	35	41	21 13
F.	3	Fred. 8. føds. { Grundlovsdag. Kong	34	42	22 7
L.	4	Optatus { Hans'føds. Bonifacius.	34	43	22 50
S.	5	Trinitatis { Neptun i opp. til Solen	33	44	23 23
<i>Jesus og Nikodemus, Joh. 3, 1-15.</i>					
2' række, Matth. 28, 18 til enden.					
M.	6	Norbertus { uge 23	3 32	20 45	23 50
Ti.	7	Jeremias { Tusmørket varer 67 ^m	31	46	—
O.	8	Medardus { O s. kv. 16 ^h 7 ^m	31	47	0 14
To.	9	Primus { Barnabas apostel	30	48	0 34
F.	10	Onuphrius { Basilus	29	49	0 55
L.	11	Prins Henrik { uge 24	29	50	1 15
S.	12	1. s. e. trin. { kulm. midn. m.n.	28	51	1 37
<i>Den rige mand og Lazarus, Luk. 16, 19 til enden.</i>					
2' række, Luk. 12, 13-21.					
M.	13	Cyrillus { Capella uge 24	3 28	20 52	2 1
Ti.	14	Rufinus { kulm. midn. m.n.	28	52	2 30
O.	15	Valdemarsdag { fjernest Jorden { Vitus Tusmørket varer 69 ^m Venus st. vestl. clong. ● n.m. 19 ^h 23 ^m	28	53	3 4
To.	16	Tycho { uge 25	27	53	3 44
F.	17	Botolphus { Solhverv, længste dag	27	54	4 32
L.	18	Leontius { Tusmørket varer 70 ^m	27	54	5 27
S.	19	2. s. e. trin. { Gervasius	27	55	6 27
<i>Den store nadver, Luk. 14, 16-24.</i>					
2' række, Luk. 14, 25 til enden.					
M.	20	Sylverius { uge 26	3 27	20 55	7 33
Ti.	21	Albanus { Solhverv, længste dag	28	55	8 41
O.	22	{ 10000 martyrer { Tusmørket varer 70 ^m	28	55	9 52
To.	23	Paulinus { uge 27	28	55	11 6
F.	24	St. Hansdag { O f. kv. 13 ^h 44 ^m	28	55	12 21
L.	25	Prosper { uge 28	29	55	13 39
S.	26	3. s. e. trin. { Pelagius	29	55	14 59
<i>Det tabte får, Luk. 15, 1-10.</i>					
2' række, Luk. 15, 11 til enden.					
M.	27	Syvsoverdag { uge 29	3 30	20 55	16 20
Ti.	28	Carol. Amalie { Eleonora	30	55	17 39
O.	29	Petrus Paulus { Tusmørket varer 68 ^m	31	55	18 51
To.	30	Lucina { (nærmest Jorden	32	54	19 53

Juni 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	1.28	13.57
2.	2.17	14.45
3.	3.06	15.32
4.	3.55	16.18
5.	4.45	17.04
6.	5.34	17.51
7.	6.23	18.37
8.	7.12	19.25
9.	8.03	20.16
10.	9.01	21.17
11.	10.08	22.32
12.	11.24	23.51
13.	-	12.27
14.	0.50	13.17
15.	1.36	13.59
16.	2.17	14.35
17.	2.51	15.06
18.	3.25	15.39
19.	3.58	16.12
20.	4.33	16.46
21.	5.09	17.18
22.	5.45	17.52
23.	6.23	18.29
24.	7.05	19.14
25.	7.59	20.13
26.	9.08	21.32
27.	10.25	22.52
28.	11.38	-
29.	0.05	12.44
30.	1.10	13.42

JULI 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 17 ^h 21 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 24 ^m .			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
F. 1	{ Fred. 2. føds. Chr. 2. føds.	{ Theobaldus O f. m. 4 ^h 24 ^m Solens radius 15'45"	3 33	20 54	20 42	4 12
L. 2	{ Mariæ besøgelse		33	53	21 21	5 28
S. 3	4. s. e. trin.	{ Cornelius Vega kulm.midn.	34	53	21 52	6 47
<i>Vær barmhjertige, Luk. 6, 36-42.</i>						
2' række, Matth. 5, 43 til enden.						
M. 4	Ulricus	uge 27	3 35	20 52	22 17	8 7
Ti. 5	Anshelmus	Jorden fjernest Solen	36	52	22 40	9 24
O. 6	Dion	Tusmørket varer 66 ^m	37	51	23 1	10 39
To. 7	Villebaldus		38	50	23 21	11 51
F. 8	Kjeld	● s. kv. 5 ^h 39 ^m	39	49	23 43	13 0
L. 9	Sostrata		41	48	—	14 8
S. 10	5. s. e. trin.	Knud konge	42	47	0 7	15 13
<i>Peters fiskedret, Luk. 5, 1-11.</i>						
2' række, Matth. 16, 13-26.						
M. 11	Josva	uge 28	3 43	20 46	0 34	16 15
Ti. 12	Henrik	(fjernest Jorden	44	45	1 5	17 13
O. 13	Margarethe	Tusmørket varer 63 ^m	46	44	1 43	18 5
To. 14	Bonaventura		47	43	2 28	18 52
F. 15	Apostl. deling		49	42	3 20	19 32
L. 16	Susanne	● n. m. 9 ^h 37 ^m	50	40	4 19	20 6
S. 17	6. s. e. trin.	Alexius	51	39	5 23	20 35
<i>Kristi nye lov, Matth. 5, 20-26.</i>						
2' række, Matth. 19, 16-26.						
M. 18	Arnolphus	uge 29	3 53	20 38	6 32	21 0
Ti. 19	Justa		55	36	7 43	21 23
O. 20	Elias	Tusmørket varer 59 ^m	56	35	8 55	21 45
To. 21	Evenus		58	33	10 10	22 6
F. 22	{ Maria Magdalene	{ Hundedagene beg. Altair kulm. midn.	59	32	11 26	22 29
L. 23	Apollinaris	● f. kv. 20 ^h 38 ^m	4 1	30	12 43	22 55
S. 24	7. s. e. trin.	Christina	3	28	14 2	23 26
<i>Jesus bespiser 4000, Mark. 8, 1-9.</i>						
2' række, Matth. 10, 24-31.						
M. 25	Jacobus	uge 30	4 4	20 27	15 19	—
Ti. 26	Anna		6	25	16 32	0 5
O. 27	Martha	Tusmørket varer 56 ^m	8	23	17 37	0 53
To. 28	Aurelius	(nærmest Jorden	10	21	18 31	1 52
F. 29	Oluf		11	20	19 15	3 2
L. 30	Abdon	O f. m. 11 ^h 52 ^m	13	18	19 50	4 19
S. 31	8. s. e. trin.	Germanus	15	16	20 18	5 39
<i>De falske profeter, Matth. 7, 15-21.</i>						
2' række, Matth. 7, 22 til enden.						

Jul 1877

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	2.06	14.32
2.	2.56	15.19
3.	3.44	16.04
4.	4.31	16.49
5.	5.17	17.31
6.	6.01	18.13
7.	6.44	18.54
8.	7.29	19.40
9.	8.20	20.37
10.	9.19	21.44
11.	10.29	23.03
12.	11.48	-
13.	0.19	12.47
14.	1.12	13.32
15.	1.53	14.10
16.	2.30	14.45
17.	3.03	15.19
18.	3.39	15.54
19.	4.15	16.28
20.	4.50	17.02
21.	5.25	17.34
22.	6.02	18.10
23.	6.43	18.53
24.	7.32	19.47
25.	8.37	21.03
26.	9.55	22.28
27.	11.14	23.49
28.	-	12.27
29.	1.00	13.29
30.	1.57	14.21
31.	2.48	15.08

AUGUST 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 15 ^h 57 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 11 ^m			Sol		Måne		
			Op	Ned	Op	Ned	
M. 1	Peters fængsel	}	uge 31	4 17	20 14	20 43	6 59
Ti. 2	Hannibal		Solens radius 15' 47"	19	12	21 5	8 16
O. 3	Nikodemus	}	Tusmørket varer 53 ^m	20	10	21 26	9 31
To. 4	Dominicus		Deneb kulm. midn.	22	8	21 48	10 42
F. 5	Osvaldus	}	☉ s. kv. 21 ^h 40 ^m	24	6	22 11	11 52
L. 6	Kristi forkl.		☽ Donatus	26	4	22 37	12 59
S. 7	9. s. e. trin.	}	De lyse nætter ender	28	2	23 7	14 2
<i>Den utro husholder, Luk. 16, 1-9.</i>							
2' række, Luk. 12, 32-48.							
M. 8	Ruth	}	uge 32	4 30	19 59	23 42	15 2
Ti. 9	Romanus		Merkur st. østlig elong. (fjernest Jorden	32	57	—	15 57
O. 10	Laurentius	}	Tusmørket varer 50 ^m	34	55	0 24	16 46
To. 11	Herman		Clara	35	53	1 13	17 29
F. 12	Chr. 3. føds.	}	☽ Eusebius	37	51	2 9	18 6
L. 13	Hippolytus		☉ n. m. 22 ^h 31 ^m	39	48	3 12	18 37
S. 14	10. s. e. trin.	41	46	4 19	19 4		
<i>Jesus græder over Jerusalem,</i>							
Luk. 19, 41 til enden.							
2' række, Matth. 11, 16-24.							
M. 15	Mariæ himmelfart	}	uge 33	4 43	19 44	5 30	19 28
Ti. 16	Rochus		Tusmørket varer 48 ^m	45	41	6 43	19 51
O. 17	Anastatius	}	☉ f. kv. 21 ^h 4 ^m . uge 34	47	39	7 58	20 13
To. 18	Agapetus		Hundredagene ender (fjernest Jorden	49	37	9 14	20 36
F. 19	Sebaldus	}	Tusmørket varer 46 ^m	51	34	10 32	21 1
L. 20	Bernhard		☽ nærmest Jorden	53	32	11 50	21 31
S. 21	11. s. e. trin.	55	30	13 6	22 6		
<i>Farisæeren og tolderen, Luk. 18, 9-14.</i>							
2' række, Luk. 7, 36 til enden.							
M. 22	Symphorian	}	☉ f. m. 21 ^h 10 ^m	4 57	19 27	14 19	22 49
Ti. 23	Zakæus		Hundredagene ender (nærmest Jorden	59	25	15 26	23 43
O. 24	Bartholomæus	}	☽ Lovise, Augustinus	5 0	22	16 22	—
To. 25	Ludvig		☉ f. m. 21 ^h 10 ^m	2	20	17 9	0 47
F. 26	Irenæus	}	Tusmørket varer 44 ^m	4	17	17 47	1 59
L. 27	Gebhardus		☽ nærmest Jorden	6	15	18 18	3 15
S. 28	12. s. e. trin.	8	12	18 44	4 34		
<i>Jesus helbreder en dovstum, Mark. 7, 31 til enden.</i>							
2' række, Matth. 12, 31-42.							
M. 29	Joh. halsh.	}	uge 35	5 10	19 10	19 8	5 52
Ti. 30	Benjamin		Tusmørket varer 44 ^m	12	7	19 30	7 8
O. 31	Bertha	14	5	19 51	8 22		

August 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	3.32	15.48
2.	4.15	16.29
3.	4.58	17.07
4.	5.35	17.45
5.	6.13	18.23
6.	6.53	19.04
7.	7.38	19.56
8.	8.32	21.01
9.	9.39	22.14
10.	10.55	23.41
11.	-	12.12
12.	0.44	13.04
13.	1.26	13.43
14.	2.03	14.18
15.	2.38	14.55
16.	3.15	15.30
17.	3.51	16.05
18.	4.28	16.40
19.	5.04	17.14
20.	5.41	17.52
21.	6.22	18.36
22.	7.10	19.31
23.	8.11	20.45
24.	9.32	22.12
25.	10.53	23.37
26.	-	12.12
27.	0.48	13.15
28.	1.46	14.06
29.	2.34	14.49
30.	3.16	15.30
31.	3.54	16.07

SEPTEMBER 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 13 ^h 46 ^m og aftager i månedens løb 2 ^h 16 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Ægidius	Solens radius 15' 52"	5 16	19 2	20 14	9 33
F. 2	Elisa		18 0	0	20 39	10 42
L. 3	Seraphia		20	18 57	21 8	11 48
S. 4	13. s. e. trin.	{ Juliane Marie Theodosia	22	55	21 41	12 49
<i>Den barmhjertige samaritan, Luk. 10, 23-37.</i>						
2' række, Matth. 20, 20-28.						
M. 5	Regina	{ uge 36 (fjernest Jorden	5 24	18 52	22 20	13 47
Ti. 6	Magnus	{ ● s. kv. 15 ^t 33 ^m Robert	25	49	23 6	14 38
O. 7	Louise	{ Tusmørket varer 43 ^m Fomalhaut kulm. midn.	27	47	23 58	15 23
To. 8	Mariæ føds.		29	44	—	16 2
F. 9	Gorgonius		31	42	0 58	16 36
L. 10	Burchhardt		33	39	2 3	17 5
S. 11	14. s. e. trin.	Hillebert	35	36	3 12	17 31
<i>De ti spedalske, Luk. 17, 11-19.</i>						
2' række, Joh. 5, 1-15.						
M. 12	Guido	{ uge 37	5 37	18 34	4 25	17 54
Ti. 13	Cyprianus	{ ● n. m. 10 ^t 23 ^m	39	31	5 40	18 17
O. 14	† ophøjelse	Tusmørket varer 42 ^m	41	29	6 58	18 41
To. 15	Eskild		43	26	8 17	19 6
F. 16	Euphemia		45	23	9 36	19 34
L. 17	Lambertus		47	21	10 55	20 8
S. 18	15. s. e. trin.	{ Chr. 8. føds. Titus (nærmest Jorden	49	18	12 10	20 49
<i>Bekymrer Eder ikke, Matth. 6, 24 til enden.</i>						
2' række, Luk. 10, 38 til enden.						
M. 19	Constantia	{ uge 38	5 50	18 15	13 18	21 39
Ti. 20	Tobias	{ ● f. kv. 7 ^t 18 ^m Matthæus	52	13	14 18	22 39
O. 21	Tamperdag	{ Tusmørket varer 41 ^m Merkur st. vestl. elong.	54	10	15 7	23 47
To. 22	Mauritius		56	7	15 46	—
F. 23	Linus	Jævndøgn	58	5	16 19	1 1
L. 24	Tecla		6 0	2	16 46	2 17
S. 25	16. s. e. trin.	Cleophas	2	0	17 10	3 33
<i>Enkens søn fra Nain, Luk. 7, 11-17.</i>						
2' række, Joh. 11, 19-45.						
M. 26	Chr. 10. føds.	Adolph. uge 39	6 4	17 57	17 33	4 48
Ti. 27	Cosmus	{ ○ f. m. 9 ^t 17 ^m	6	54	17 54	6 2
O. 28	Venceslaus	Tusmørket varer 41 ^m	8	52	18 17	7 14
To. 29	St. Michael		10	49	18 41	8 24
F. 30	Hieronymus		12	47	19 8	9 32

September 1977Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.32	16.42
2.	5.06	17.17
3.	5.40	17.51
4.	6.15	18.30
5.	6.55	19.17
6.	7.45	20.16
7.	8.48	21.27
8.	10.01	22.47
9.	11.23	-
10.	0.02	12.25
11.	0.50	13.08
12.	1.31	13.47
13.	2.09	14.25
14.	2.48	15.03
15.	3.26	15.40
16.	4.04	16.18
17.	4.42	16.56
18.	5.21	17.37
19.	6.03	18.25
20.	6.53	19.22
21.	7.55	20.35
22.	9.10	21.57
23.	10.32	23.20
24.	11.52	-
25.	0.32	12.55
26.	1.28	13.46
27.	2.14	14.30
28.	2.55	15.08
29.	3.32	15.43
30.	4.05	16.17

OKTOBER 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 11 ^t 30 ^m og aftager i månedens løb 2 ^t 19 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
L. 1	Remigius	{	6 14	17 44	19 39	10 36
S. 2	17. s. e. trin.		16	41	20 16	11 36
<i>Jesus som gæst hos farisæeren, Luk. 14, 1-11. 2' række, Mark. 2, 14-22.</i>						
M. 3	Mette	{	6 18	17 39	20 59	12 29
Ti. 4	Franciscus		20	36	21 48	13 17
O. 5	Placidus	{	22	34	22 44	13 58
To. 6	Fred. 7. føds.		24	31	23 46	14 34
F. 7	Fred. 1. føds.	{	26	28	—	15 4
L. 8	Ingeborg		28	26	0 53	15 31
S. 9	18. s. e. trin.	{	30	23	2 3	15 55
<i>Det store bud, Matth. 22, 34 til enden. 2' række, Joh. 15, 1-11.</i>						
M. 10	Gereon	{	6 32	17 21	3 17	16 18
Ti. 11	Fred. 4. føds.		34	18	4 33	16 42
O. 12	Maximilian	{	36	16	5 53	17 6
To. 13	Angelus		38	13	7 14	17 34
F. 14	Calixtus	{	40	11	8 35	18 6
L. 15	Hedevig		42	8	9 55	18 46
S. 16	19. s. e. trin.	{	44	6	11 8	19 34
<i>Den værkbrudne, Matth. 9, 1-8. 2' række, Joh. 1, 35 til enden.</i>						
M. 17	Florentinus	{	6 46	17 3	12 12	20 32
Ti. 18	Lukas evang.		48	1	13 5	21 39
O. 19	Balthasar	{	50	16 58	13 48	22 51
To. 20	Felicianus		52	56	14 22	—
F. 21	11000jomfru	{	54	54	14 50	0 6
L. 22	Cordula		56	51	15 15	1 21
S. 23	20. s. e. trin.	{	58	49	15 37	2 35
<i>Kongesønnens bryllup, Matth. 22, 1-14. 2' række, Matth. 21, 28-44.</i>						
M. 24	De forenede nationers dag	{	7 0	16 47	15 59	3 48
Ti. 25	Crispinus		2	44	16 20	5 0
O. 26	Amandus	{	5	42	16 44	6 10
To. 27	Sem		7	40	17 9	7 18
F. 28	Marie Sophie Frederikke	{	9	37	17 39	8 24
L. 29	Narcissus		11	35	18 13	9 25
S. 30	21. s. e. trin.	{	13	33	18 54	10 22
<i>Den kongelige embedsmand, Joh. 4, 46-53. 2' række, Joh. 4, 34-42.</i>						
M. 31	Louise	{	7 15	16 31	19 40	11 12
<i>Reform. beg. uge 44 fjernerst jorden</i>						

Oktober 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	4.38	16.49
2.	5.09	17.23
3.	5.41	17.59
4.	6.17	18.41
5.	7.00	19.32
6.	7.52	20.34
7.	8.58	21.48
8.	10.18	23.02
9.	11.30	-
10.	0.03	12.25
11.	0.53	13.11
12.	1.38	13.55
13.	2.20	14.35
14.	3.01	15.16
15.	3.41	15.57
16.	4.22	16.40
17.	5.04	17.27
18.	5.51	18.17
19.	6.41	19.17
20.	7.42	20.24
21.	8.49	21.37
22.	10.05	22.58
23.	11.25	-
24.	0.08	12.32
25.	1.04	13.24
26.	1.52	14.07
27.	2.32	14.47
28.	3.09	15.20
29.	3.41	15.53
30.	4.11	16.25
31.	4.39	16.57

NOVEMBER 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 9 ^h 11 ^m og aftager i månedens løb 1 ^h 47 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
Ti. 1	Alle helgen	Solens radius 16' 8"	7 17	16 29	20 33	11 56
O. 2	Alle sjæle	Tusmørket varer 44 ^m	19	26	21 32	12 33
To. 3	Hubertus		21	24	22 36	13 5
F. 4	Otto	☉ s. kv. 4 ^t 58 ^m	24	22	23 43	13 32
L. 5	Malachias		26	20	—	13 57
S. 6	22. s. e. trin.	Leonhardus	28	18	0 53	14 20
<i>Saligprisningerne, Matth. 5, 1-12.</i>						
2 ^o række, Matth. 5, 13-16.						
M. 7	Engelbrecht	uge 45	7 30	16 16	2 7	14 42
Ti. 8	Claudius		32	14	3 24	15 5
O. 9	Theodor	Tusmørket varer 46 ^m	34	12	4 43	15 31
To. 10	Luther		36	10	6 6	16 1
F. 11	Morten bisp	☉ n. m. 8 ^t 9 ^m	38	9	7 28	16 37
L. 12	Torkild	(nærmest Jorden	40	7	8 47	17 22
S. 13	23. s. e. trin.	Arcadius	42	5	9 59	18 18
<i>Skattens mønt, Matth. 22, 15-22.</i>						
2 ^o række, Mark. 12, 41 til enden.						
M. 14	Frederik	uge 46	7 44	16 3	10 59	19 24
Ti. 15	Leopold		47	1	11 47	20 37
O. 16	Othenius	Tusmørket varer 47 ^m	49	0	12 25	21 53
To. 17	Anianus	☉ f. kv. 22 ^t 52 ^m	51	15 58	12 56	23 10
F. 18	Hesychius		53	57	13 21	—
L. 19	Elisabeth		55	55	13 44	0 25
S. 20	24. s. e. trin.	Völkmarus	57	54	14 5	1 38
<i>Jairi datter, Matth. 9, 18-26.</i>						
2 ^o række, Joh. 5, 17-29.						
M. 21	Mariæ ofring	uge 47	7 59	15 52	14 26	2 50
Ti. 22	Cecilia		8 0	51	14 49	4 0
O. 23	Clemens	Tusmørket varer 49 ^m	2	49	15 13	5 8
To. 24	Chrysogonus		4	48	15 40	6 14
F. 25	Catharina	☉ f. m. 18 ^t 31 ^m	6	47	16 12	7 17
L. 26	Conradus		8	46	16 50	8 15
S. 27	1. s. i advent	{ Facundus { (fjernest Jorden	10	44	17 35	9 8
<i>Jesus i Nazareth synagoge, Luk. 4, 16-30.</i>						
1 ^o række, Matth. 21, 1-9.						
M. 28	Sophie Magd.	uge 48	8 12	15 43	18 26	9 54
Ti. 29	Saturninus		13	42	19 22	10 34
O. 30	Chr. 6. føds.	{ Andreas { Tusmørket varer 50 ^m	15	41	20 24	11 7

November 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.11	17.34
2.	5.47	18.13
3.	6.25	18.55
4.	7.07	19.45
5.	7.57	20.45
6.	9.05	22.01
7.	10.28	23.11
8.	11.37	-
9.	0.13	12.34
10.	1.05	13.25
11.	1.53	14.11
12.	2.38	14.56
13.	3.22	15.41
14.	4.05	16.28
15.	4.52	17.18
16.	5.40	18.10
17.	6.32	19.07
18.	7.25	20.06
19.	8.24	21.10
20.	9.32	22.22
21.	10.49	23.37
22.	-	12.01
23.	0.37	12.57
24.	1.26	13.43
25.	2.09	14.24
26.	2.45	15.01
27.	3.19	15.33
28.	3.48	16.05
29.	4.18	16.38
30.	4.49	17.13

DECEMBER 1977

Dagens længde er ved begyndelsen af denne måned 7 ^h 24 ^m og aftager derefter indtil den 22., hvor den er 6 ^h 56 ^m . Herefter og til månedens ende tiltager dagen 6 ^m			Sol		Måne	
			Op	Ned	Op	Ned
To. 1	Arnold	Solens radius 16' 15"	8 17	15 40	21 28	11 36
F. 2	Bibiana	Aldebaran kulm. midn.	18	40	22 36	12 1
L. 3	Svend	{ O s. kv. 22 ^t 16 ^m Merkur st. østl. elong.	20	39	23 46	12 24
S. 4	2. s. i advent	Charl. Fred., Barbara	21	38		
De 10 brudejomfruer, Matth. 25, 1-13. 1' række, Luk. 21, 25-36.					—	12 46
M. 5	Sabina	uge 49	8 23	15 37	0 59	13 7
Ti. 6	Nikolaus		24	37	2 15	13 31
O. 7	Agathon	Tusmørket varer 52 ^m	26	36	3 34	13 57
To. 8	Mariæ undf.		27	36	4 55	14 29
F. 9	Rudolph		29	35	6 16	15 8
L. 10	Judith	● n. m. 18 ^t 33 ^m	30	35	7 33	15 58
S. 11	3. s. i advent	{ (nærmest Jorden. Damasus	31	35	8 42	17 0
Zakarias' lovsang, Luk. 1, 67 til enden. 1' række, Matth. 11, 2-10.						
M. 12	Epimachus	uge 50	8 32	15 34	9 38	18 12
Ti. 13	Lucia	{ Rigel kulm. midn. Capella kulm. midn.	33	34	10 23	19 31
O. 14	Tamperdag	{ Crispus Tusmørket varer 52 ^m	34	34	10 58	20 51
To. 15	Nikatus		35	34	11 26	22 9
F. 16	Lazarus		36	34	11 51	23 25
L. 17	Albina	● f. kv. 11 ^t 37 ^m	37	35	12 13	—
S. 18	4. s. i advent	Lovise	38	35	12 34	0 39
Han bør vokse, men jeg forringes; Joh. 3, 25 til enden. 1' række, Joh. 1, 19-28.						
M. 19	Nemesius	uge 51	8 38	15 35	12 55	1 50
Ti. 20	Abraham		39	35	13 19	2 58
O. 21	Thomas	Tusmørket varer 53 ^m	40	36	13 45	4 5
To. 22	Japetus	{ Solhverv, korteste dag Betelgeuze kulm. midn.	40	36	14 15	5 9
F. 23	Torlacus	Jupiter i opp. til Solen	41	37	14 50	6 9
L. 24	Alexandrine	{ Adam (fjernest Jorden	41	38	15 32	7 4
S. 25	Juledag	○ f. m. 13 ^t 49 ^m	41	38	16 20	7 53
Ordet blev kød, Joh. 1, 1-14. 1' række, Luk. 2, 1-14.						
M. 26	St. Stephan	uge 52	8 42	15 39	17 15	8 35
Ti. 27	Joh. evang.		42	40	18 15	9 11
O. 28	Børnedag	Tusmørket varer 52 ^m	42	41	19 19	9 41
To. 29	Noah		42	42	20 25	10 8
F. 30	David		42	43	21 34	10 31
L. 31	Sylvester		42	44	22 44	10 52

December 1977

Højvande ved
vestkysten se s. 30

1.	5.24	17.51
2.	5.58	18.29
3.	6.36	19.11
4.	7.18	20.02
5.	8.14	21.09
6.	9.32	22.26
7.	10.52	23.35
8.	11.59	-
9.	0.37	13.00
10.	1.32	13.52
11.	2.21	14.42
12.	3.08	15.30
13.	3.54	16.19
14.	4.40	17.09
15.	5.27	17.58
16.	6.15	18.46
17.	7.02	19.40
18.	7.55	20.37
19.	8.52	21.40
20.	10.02	22.55
21.	11.24	-
22.	0.05	12.29
23.	1.00	13.21
24.	1.45	14.04
25.	2.24	14.42
26.	2.58	15.15
27.	3.29	15.47
28.	4.00	16.21
29.	4.33	16.56
30.	5.06	17.30
31.	5.38	18.06

Danske helligdage i 1977,
som er hverdag i Sydslesvig

7. april Skærtorsdag
6. maj Bededag

Sydslesvigske fest- og helligdage
i 1977, som er hverdag i Danmark

1. maj Maj-festdag
17. juni Den tyske enhedsdag
31. oktober Reformationsdag
delvis skolefridag
16. november Bededag

Ferieplan i 1977 for skolerne i Sydslesvig

Juleferie 23. 12.— 5. 1.
Påskeferie 2. 4.—13. 4.
Pinseferie 28. 5.—30. 5.
Sommerferie 28. 7.— 7. 9.

I disse datoer medregnes første og sidste feriedag.

Højvandet ved vestkysten

Højvandet er i omstående tabeller beregnet for Havneby på Rømø. Udgangspunktet for beregningen er højvandet ved London Bridge, som er angivet i den almanak, der udgives af Københavns Universitet. Tidsangivelserne er mellemeuropæisk tid. Vil man kende vandtiderne ved andre punkter på vestkysten end ved Havneby, må man ved:

Nordslesvig:	Rømødæmningen	lægge 10 min. til
	Lakolk	trække 30 min. fra
	Højer sluse	lægge 40 min. til
	Koldby	lægge 30 min. til
	Ballum sluse	lægge 15 min. til
	Rejsby sluse	lægge 30 min. til
Fanø/Esbjerg:	Vester Vedsted	lægge 20 min. til
	Nordby, Fanø	lægge 35 min. til
	Esbjerg	lægge 30 min. til
Sydslesvig:	Sønderho, Fanø	trække 10 min. fra
	Dagebøl	trække 7 min. fra
	(forbindelsen til Før)	
	Bongsiel	trække 27 min. fra
	(forbindelsen til Halligerne)	
	Husum	trække 37 min. fra
	(forbindelsen til Pelvorm m. m.)	
	Frederiksstad	trække 13 min. fra
	Tønning	trække 1 time og 7 min. fra
	St. Peter	trække 1 time og 46 min. fra
Wyk	trække 26 min. fra	
Westerland	trække 1 time og 41 min. fra	

Willy Buch.

Solens opgang og nedgang

Korrektioner for Sønderjylland

De i kalenderen angivne klokkeslæt for Solens opgang og nedgang gælder for Københavns horisont. Ved hjælp af de i hosstående tabel anførte korrektioner er det muligt at udregne tidspunkterne for henholdsvis Åbenrå og Slesvig.

Tabellen anvendes på følgende måde: I tabellens første kolonne opsøges tidspunktet på året, idet de efter månederne anførte romertal I og II betegner henholdsvis første og sidste halvdel af den pågældende måned. De ud for månedhalvdelen anførte tal i de følgende kolonner er det antal minutter, der skal lægges til kalenderens klokkeslæt for henholdsvis solopgang og solnedgang for at få klokkeslættet for vedkommende lokalitet.

I landsdelens vestlige egne indtræder de omhandlede begivenheder yderligere op til 3 minutter senere, ved østkysten 1-2 minutter tidligere.

Eksempel: Solopgang i Højer den 8. juli. Kalenderen angiver 3^t 39^m. Hertil lægges ifølge tabellen for juli I for Åbenrå 17^m, hvorved man får 3^t 56^m. Da Højer ligger ved vestkysten lægges yderligere 3 minutter til. Resultat: 3^t 59^m.

Det bemærkes, at tabellen ikke kan anvendes til korrektion af tidspunkterne for Månens op- og nedgang.

N. O. Dohn.

	ÅBENRÅ		SLESVIG	
	Solopgang	Solnedgang	Solopgang	Solnedgang
Dec. II	+ 8	+17	+ 4	+20
Jan. I, Dec. I	+ 9	+17	+ 5	+19
Jan. II, Nov. II	+ 9	+16	+ 6	+18
Febr. I, Nov. I	+10	+15	+ 8	+16
Febr. II, Okt. II	+11	+14	+ 9	+15
Mar. I, Okt. I	+12	+13	+11	+13
Mar. II, Sept. II	+13	+13	+12	+12
Apr. I, Sept. I	+14	+12	+13	+11
Apr. II, Aug. II	+15	+11	+15	+ 9
Maj I, Aug. I	+16	+10	+17	+ 7
Maj II, Juli II	+16	+ 9	+18	+ 6
Juni I, Juli I	+17	+ 8	+20	+ 4
Juni II	+17	+ 8	+20	+ 4

F. Hjortshøj

Fra min barndom

Af Marcus Lauesen (1907—1975)

Tegninger: Maria Lüders Hansen

Forfatteren Marcus Lauesen døde i oktober 1975, knap 68 år gammel. I de senere år skrev han på sine erindringer. Det skulle vel blive til en ny bog, men han nåede kun at fortælle om barndomsårene i Løjt Kirkeby i tiden fra 1907 til 1917. Her bringes to afsnit fra det efterladte manuskript.

(5)

LANDSBYSKOLEN

Min for tidlige læsning gjorde mig utålmodig efter at komme i skole. Ganske vist måtte jeg så give afkald på at følge far på arbejde, — men jeg længtes efter at erfare, hvad det betød at gå i skole. For når jeg spurgte de større børn om noget, jeg ikke forstod, fik jeg altid at høre: Det får du nok at vide, når du først kommer i skole.

I den tyske tid skulle pigerne begynde skolen, når de var fyldt 6 år, mens drengene måtte vente, til de var fyldt 7. Nu fylder jeg år sidst i november, og på en eller anden måde blev det ordnet sådan, at jeg kunne begynde skolen den 1. maj 1914. Dertil blev der anskaffet en tavle, en Griffelkasten (penalhus), en svamp og en Fibel (den tyske ABC). Jeg husker ikke mit tornyster, men jeg må have arvet et sådant.

Der var tre skoler, alle i den nordlige del af landsbyen: »Begynderskolen«, med 5 klasseværelser, var et langt lavt rødstenshus med tjæret paptag; så kom den mellemste skole, »Lærer Møllers skole«, der havde to store skolestuer; og endelig »Deg-

(12)

neskolen«, hvor degnen boede i den ene ende af bygningen, så han kunne gå over gangen ind i sit hjem, mens eleverne sad og skrev eller regnede.

Mor gik med mig den første skoledag, — jeg skulle jo indskrives til også at have dansk. Danskundervisningen bestod i en times religionsundervisning om ugen. Jeg ved, at mange forældre undlod at lade deres børn indskrive til dansk, for at det ikke skulle skade dem i de andre fag. Jeg ved ikke, om der har været tale om en sådan chikane; selv husker jeg ikke at have mærket til den. — De fleste børn havde hjemme fra, ligesom jeg, lært de første tilløb til religionsundervisningen af salmebogen eller, i de missionssindede familier, fra lommesangbogen eller »Hjemlandstoner«.

Nede på den trekantede skoleplads var en stor flok børn samlede; jeg kendte kun ganske få af dem, men de syntes at kende hinanden allesammen. De fleste kom med deres mor eller med en af deres ældre søskende; men de holdt ikke de voksne i hånden, — de var i modsætning til mig vant til at tumle sig frit overalt. — Omsider begyndte man oppe fra døren at udråbe navnene, og én efter én forsvandt ind i skolen. Der var et halvt hundrede, som skulle begynde skolen, og omsider blev mit navn (eller måske fars) råbt. Nu trykkede jeg igen min mors hånd fast og ængsteligt, mens vi gik mellem to rækker skolebænke op mod den store tavle. Ved et lille bord foran pulten sad frk. Holgersen med den lange navneliste foran sig.

Frk. Holgersen nærmede sig den alder, hvor hun skulle gå af; jeg hørte til en af de sidste af hendes årgange. Jeg havde set hende på gaden en enkelt gang. Hun gik mest med stok, — haltede ikke, men gjorde en lille drejning med kroppen ved hvert skridt, som havde hun besvær med en eller anden del af sin krop, — måske var det ryggen, som hun altid holdt meget rank. Denne rankhed kunne godt give én et indtryk af strenghed. Også hendes smukke ansigt havde undertiden et hårdt udtryk, selv om hun ikke var vred. Men mest var det en streng

mildhed, der udstrålede fra hende, og min sædvanlige skyhed overfor fremmede kom ikke til at gælde frk. Holgersen.

Hun begyndte at tale tysk til mor, men så op med et smil. — Ja, det er jo ham, som først skulle være mødt næste år. Nu må vi jo se, om han kan følge med. — Og til mig sagde hun, — Das wird schon gehen, mein Junge. —

Mor lagde min dåbsattest frem for hende. Frk. Holgersen læste den igennem nogle gange, før hun igen så op med et smil. — Ja, så bliver hans far snart 75, og med sådan en Bübchen i skole. — Derpå fik jeg en Stundenplan (skema), mine grejer blev fundet i orden, og med besked om, hvad dag jeg første gang skulle møde, forlod vi den lave skolestue.

☆

Skolen tog ikke meget af min tid, — hver anden dag et par timer om formiddagen og hver anden om eftermiddagen. En gang om ugen en enkelt time dansk, det vil sige bibelhistorie; men bibelhistorien kendte jeg hjemmefra, og paradisetts have var mig langt mere fortrolig, end skolens gennemgang af beretningerne viste den. Genezareth sø havde jeg forestillet mig som Genner bugt, som jeg tit havde set den fra den høje bakke ved Rundemølle; Nazareth og Emmaus lå gemt derovre i skovene på Sønderballe og ved Djernæs, — en husgavl og en blå tørverøg viste, hvor de hellige steder var, når jeg havde brug for at tænke på dem.

Jeg var tit uopmærksom i timerne; det hele gik for langsomt for mig, — hvad der skulle læres de første par år, havde jeg lært hjemme, før jeg kom i skole. Og så fandt man på, at jeg, midt i det andet år, blev flyttet over i den anden skole, »Lærer Møllers skole«. Der fik jeg rigtige skolebøger, det vil sige, jeg arvede min søster Mettes bøger: Tysklandshistorie, Naturhistorie og Geografi. Ved siden af den store tavle stod et stativ med landkort; det første kort viste Provinz Schleswig-Holstein, — det andet Königreich Preussen, og det tredje Deutsches Reich. Jeg havde tit kigget i Mettes Atlas, — men

de mere overskuelige vægkort gav fantasien mere næring, man kunne ligesom se sig om undervejs fra by til by, og den store sten, der stod gemt inde i et krat ved den gamle vej til Åbenrå, fik en ny betydning: der stod »50 Miil til Altona«. Så delte jeg vejene på kortet op i etaper og fandt ud af, hvilke steder jeg med rimelighed kunne vente at få at se, når jeg engang blev stor, — Kolding, hvor farbror Jacob boede, og Flensborg, hvor vor nabos datter boede. — Så min uopmærksomhed i de timer skyldtes snarere en for stor opmærksomhed vendt mod ting, der ikke havde noget med lektierne at gøre.

Nyt var det også, at tavlen blev ombyttet med stilebøger og kvadrerede regnebøger; vi fik spidsede blyanter og snart også penneskraft, så vi kunne gøre brug af de blækhuse, hvis låg vi til at begynde med morede os med at skyde frem og tilbage, når tiden blev for lang.

I den lille skole skulle vi sidde med faldede hænder, når vi ikke blev hørt; det skulle vi vel strengt taget også i den anden skole, — men her foregik der mere; når én blev hørt og ikke kunne svare for sig, kunne læreren pludselig slå ned på en anden elev, og man vidste aldrig, når det blev ens tur. Bedst var det, når læreren stillede spørgsmål, og de, der kunne svare, rakte hånden i vejret; da skulle man holde sig rede til at springe op og aflevere sin remse. Lærer Møller havde den kedelige vane — når en elev var usikker — at komme hen og knibe den arme under hagen; han var også hurtig til at slå med linealen på fingerspidserne. Og det skete alt for ofte, at en dreng måtte op og bøje sig for nogle drøje rap af spanskrøret, der altid lå parat på pulten. — Spanskrøret brugtes kun for forseelser, der ikke havde noget med lektierne at gøre, og da jeg var for fejsk til at begå den slags uartigheder, fik jeg aldrig smagt den smidige »linne«, sådan kaldte vi stokken. —

Det var ikke min skyld, at jeg havde let ved at lære mine lektier. Geografi og historie læste jeg for en uge ad gangen. Hjemmeregning og stil havde vi kun sjældent. Der var et fag,

der hed skrivning, og det var det jeg kunne dårligst. Jeg stavede rigtigt nok, men mine bogstaver lod sig ikke opdrage til at holde sig på linjerne, — undertiden sprang de også over den tydelige margin. Jeg fik ikke sjældent ekstraopgaver med hjem, — skulle skrive den samme sætning hundrede gange. »Ohne eine gute Handschrift keine wahre Erziehung«. Det ærgrede mine forældre, at jeg skulle bruge tiden til noget så unyttigt, og de lod mig forstå, at jeg skulle skamme mig. Så skammede jeg mig, skrev nogle linjer langsomt og pænt og fik bogstaverne til at være rigtige linedansere. Men snart kom farten over mig, og først når jeg nærmede mig slutningen, tog jeg mig igen sammen, så skriften blev antagelig.

☆

Engang imellem løb jeg et smut hen for at se på arbejdet med opførelsen af den nye store skolebygning. Hvad der mest gjorde indtryk på mig, var den store skolegård med pumpen i midten, og så den store græsmark, der vel var over 100 m lang og 70 m bred, — der var i hvert fald plads til rigtig langbold, hvor de store drenge kunne sende bolden så langt deres kræfter formåede, uden fare for naboens ruder. — Jeg hørte folk snakke om udsigterne for den nye skole. Mange så hen til den med ængstelse, for når den først var der, skulle den nok blive brugt, og børnene ville ikke mere kunne være til den nytte for hjemmene, de hidtil havde været, især nu i krigens tid. Men endnu skulle der gå nogen tid, før skolen var færdig til indvielse.

JOHAN

Tit sad jeg på diget ud mod vejen og så på de store drenge, der spillede langbold. Når vejret var til det, skete det, at far også satte sig ud på diget, og det hændte, der kom besøg.

Der var især ét besøg at vente på, — Johan Kruses. Han var søn af bageren, vor genbo i det lange, fine gulstenshus med

hvidt stakit omkring den smalle, sirlige forhøje, med mange store, blomsterfyldte vinduer på begge sider af den store butiksrude og butiksdøren, hvis klokke ringede tit sådan en lørdag eftermiddag.

Johan var på alder med min ældste bror; han skulle til sin tid overtage bageriet og havde derfor ikke — som min bror gjorde det — kunnet tage til Amerika for at slippe for at blive tysk soldat.

Johan holdt af at sidde på diget en times tid før aftenmaden og sludre med far. Det, jeg fik ud af deres samtaler, var, at Johan mente, hele verden var af lave, og jeg havde indtrykket af, at far ikke var helt uenig med ham. Men hvordan kunne de tænke og tale således? Jeg havde jo netop en følelse af, at verden var god. — Det var dog kun sjældent, de talte om verdens gang; det mere nære kunne bedre drøftes, såsom priser, høstudsigter og små oplevelser. Johan spurgte altid, hvordan »den gamle« havde det, — »den gamle« var mor; far kaldte hende sådan, skønt han var 27 år ældre end hun. Johan var den eneste, der omtalte mor sådan, — han var mere ven med os end nogen anden.

Johan var en smuk, ung mand. Jeg husker ham som høj, rank og blond, med lune øjne og en stille latter. Det var jo sjældent alvorlige ting, der skulle tales om på vort dige; det var hurtigt blevet vane, men en vane, som ikke fik lov til at få slidte kanter, fordi dens indhold var bestemt af hver ny dags hændelser, som dermed blev henlagt til glemsel eller hukommelse, alt efter deres værdi. Også for mig var der noget at henlægge, — erindringen om et skønt venskab mellem en gammel erfaren mand, der aldrig pralede af sine erfaringer, og en ung mand, der ikke nåede at få nogen erfaring, fordi han blev revet bort, endnu før han ret fik lært at spørge sig for.

Johan talte om, at han i stedet for at rejse til Amerika godt kunne tænke sig at rejse et eller andet sted hen for at se noget andet.

— Nej, du må ikke også rejse væk, Johan, — bad jeg og rykkede i hans opsmøgede skjortærme.

— Jamen, jeg kommer snart igen, — du skal ikke være bange. —

— Kommer snart igen, det siger alle dem, der rejser, men det passer barestens ikke, — de bliver væk, — passer det ikke, hva' far? —

Far mente nok, at det desværre var sandt nok, hvad jeg sagde. — Men Johan skal jo tilbage og være mester, så det kan jo være

Efterhånden blandede jeg mig i fars og Johans samtaler, med spørgsmål af stor vigtighed. For eksempel ville jeg gerne have at vide, hvad vej man skulle tage for at komme til Amerika, — om man skulle gå forbi sypigens hus — det sydligste punkt for min verden — eller forbi sprøjtehuset — mod nord?

☆

Da krigen brød ud, blev Johan indkaldt. Engang i november kom han hjem på orlov, og jeg mærkede, at far og mor var spændt på, om han i den korte tid, han var hjemme, ville kigge over til os. Det var jo for koldt til at sidde ude på diget. Men i mørkningen, en af de første dage han var hjemme, kom han. Jeg lagde næppe mærke til uniformen, — jeg så kun, at hans ansigt var blevet tyndere, og at det drengede, der plejede at spille i alle træk, ikke var der mere. Det varede længe, før Johan i samtale løb igen kunne smile. Han var begyndt med at sige, at vi ikke skulle snakke krig. Hans far og mor havde foreslået ham, at han skulle lade sig tage til fange, så han engang, når krigen var slut, kunne komme hjem og overtage bageriet. Men han havde svaret, at kammeraterne i skyttegravene og han, de hørte sammen, så længe det stod på.

— Hvad mener du, Niels?

— Det ved du jo nok, Johan. —

Mor gav sig til at lave kaffe, og Johan sagde, at han var

smuttet uden at få wienerbrød med, men nu skulle han hente noget. Mor protesterede, — hun havde da småkager i huset, — men væk var han. Nogle øjeblikke efter kom han med en pose wienerbrød og en lille bakke »cremesnitte« (Napoleonskager). Alligevel var det svært for dem at få en samtale i gang; deres beslutning om, at alt skulle være som i gamle dage, var magtesløs. Den besked, jeg havde fået om ikke at spørge for meget, mente jeg ikke gjaldt, når Johan var til stede.

— Har du også en bøsse, Johan, — vovede jeg spagfærdigt at spørge i en pause i deres samtale.

— Ja, det kan du tro, jeg har, — en bøsse til at sætte bajonet på. —

— Hvad er en bajonet?

— Det er en lang, skarp kniv. —

— Jamen, når du har en bøsse, behøver du da ingen kniv. — Mor rørte ved min albue. — Husk nu på, du må ikke spørge for meget. —

Nå, nej, det måtte jeg jo ikke; men mærkeligt var det, mærkeligt og utrygt, anderledes .

Det var blevet mørkere, og ansigterne blev mere utydelige, stemmerne derimod så meget tydeligere, uroligt dirrende. For en sikkerheds skyld kravlede jeg under bordet og op i sofaen mellem far og Johan. Og beskyttet af de to stærke mænd følte jeg mig stærk nok til at høre, hvad det skulle være. De voksne talte nu uhæmmet om det, der lå dem på sinde. —

— I ved jo godt, — sagde Johan, — jeg har aldrig brudt mig om at slås. Nu, derude i felten, har jeg næsten hver gang fyret bøszen af op i luften. —

Jeg mærkede, hvordan de alle tre prøvede på at lede deres samtale ind på mere fredelige områder, på landsbyens trivsel, men det var umuligt for dem, da hver gård, hvert arbejderhjem, de nævnte, havde en ægtemand eller søn, måske to sønner, ved fronten. De første russiske fanger var allerede dukket op i nabosognene, hvor de blev sat ind på markarbejde. Snart

ville vi vel også få dem hos os. Det var frygteligt at tænke på, — havde vi ikke i skolen hørt om russerne, hvor vildt de fór frem derovre i Østpreussen. — Nok sad jeg godt beskyttet mellem far og Johan, men jeg husker, hvor mine ben rystede under bordet.

Pludselig sagde Johan, — Niels, jeg tror ikke, jeg kan holde ud at være hjemme i hele min orlov, — jeg tror, jeg rejser bort et par dage. —

— Ja, ja, — mumlede far, — men kun en dag eller to, for de gamle vil nok gerne have dig så længe som muligt, og det er jo ikke så sært. —

— Nej, det er jo rigtigt nok, — jeg ville også hellere have haft min orlov i julen, men det kunne ikke lade sig gøre. —

— Nej, det kunne det vel ikke, — men der bliver jo heller ikke nogen rigtig jul, så længe der er krig. —

Omsider rejste Johan sig, langsomt, besværligt, som en gam-

mel mand. — Du følger mig vel ud til diget, Niels. Der var lige en ting

Mor så på dem, ligesom lidt undrende. Johan gav hende hånden, først den ene, så også den anden. — Det var nu godt at være her lidt, — sagde han, — tænk på mig, når jeg snart skal af sted. — Da han slap hendes hånd, tørrede mor sine øjne og gik hurtigt ud i køkkenet. Hun kaldte på mig, men jeg kom ikke, — jeg ville ikke slippe de voksne i aften, der var noget, der drog mig til dem, noget underligt højtidsfuldt.

Ude ved diget sagde Johan, uden at se på far, — ja, det var så sidste gang, det ved jeg. —

— Du skal lade Vorherre om den ting, Johan, — sagde far, højt og klart, — det nytter ikke, vi spekulerer over den slags. —

— Nej, jeg spekulerer heller ikke, Niels, — men det er noget, jeg er blevet helt sikker på de sidste par dage, — det er derfor, jeg ikke kan holde ud at gå derhjemme og se på mine forældre, — men nu er jeg ved at komme over det, tror jeg nok. —

— Johan

— Jeg kommer ikke over og siger farvel, før jeg rejser, — lad det blive ved det. Jeg skal se at skrive et kort til jer. —

Juleaftensdag var Johan på vej gennem skyttegraven for at dele sin pakke hjemmefra med en kammerat fra sognet. En granatsplint dræbte ham.

Intet budskab fra krigen kom til at veje så tungt på vore sind som dette.

Johans forældre lod hans lig hjemføre i en zinkkiste og blive begravet på kirkegården, mens en afdeling soldater afskød en salut over hans grav.

Sådan lærte jeg Sydslesvig at kende

Af J. Skræppenborg-Nielsen, fhv. folketingsmand

Fra 15. november 1960 og indtil januarvalget i 1968 var jeg medlem af Danmarks Folketing. Opstillet og valgt i en af de mest sikre kredse, mit daværende parti havde.

Efter min mening er det at være valgt som medlem af Folketinget det højeste, man kan nå til inden for dansk folkestyres mange rammer. Og jeg lægger da heller aldrig skjul på, at jeg var meget stolt over og bæret af mit medlemsskab.

Der var flere grunde til, at jeg ved valget i januar 1968 frivilligt forlod Folketinget og dermed dansk politik overhovedet, efter at have beskæftiget mig med politik helt fra de unge år.

Det vil føre for vidt her at komme ind på nogle af disse grunde, men kort kan det siges, at jeg vel, måske lidt for sent, opdagede, at jeg ikke havde »sind« til politik. I særdeleshed ikke »sind« til den alt for golde og dødsyge partipolitik, der både i 60'erne og 70'erne var og er Folketingets dilemma og kendemærke.

Jeg er ikke bange for at sige, at hvis en sådan dødhamrende syg partipolitik fortsætter som begyndt, vil følgerne i det lange løb nok vise sig at være uoverskuelige, og i hvert fald vil den *folkelighed*, der igennem tiderne har kunnet bære og vedstå så utroligt meget, være i fare for at blive trængt helt tilbage.

De godt og vel 7 år, jeg var medlem af Folketinget, var rige, men samtidig også meget besværlige år for mig. Og rent ar-

bejdsmæssigt var det simpelthen ikke i længden til at leve med. I særdeleshed når man har den opfattelse, at det arbejde, man tager på sig, skal udføres ordentligt.

Det arbejde i og uden for Folketinget, der *ikke* blev udført, som det burde udføres, var det mest belastende — for mig som for de fleste andre i samme situation. For at kunne bevare min personlige frihed, som jeg sætter højest af alt, var jeg store dele af året tvunget til at passe to arbejdspladser, der hver for sig var mere end rigeligt til én.

☆

Folketinget af i dag, og det vil jo sige selve folkestyret, har mange kritikere, hvoraf vel hovedparten ikke aner eller har sat sig ind i, hvad de egentlig kritiserer. Intet er som bekendt fuldkomment i denne verden — ej heller Folketinget. Forhåbentlig vil Folketinget altid blive kritiseret, fordi kritik i sig selv er liv. Men kritikken bør altid have et positivt sigte og ikke, som i alt for mange tilfælde nu, et aldeles negativt.

Jeg er ikke bange for at vove den påstand, at en mand eller kvinde, der vel at mærke selv vil noget, i folketingsarbejdet har mulighed for at erhverve sig den bedste samfundsmæssige uddannelse, der kan fås her i landet. De, der endnu går og tror, at folketingsmedlemmer bare sidder på en taburet og dårligt nok gider bestille noget, kan godt tro om igen.

Folketinget er den hårdeste arbejdsplads, der findes i Danmark. For dem, der vil noget!

Selv om mine år i Folketinget var belastende for mig, ville jeg i dag meget nødtigt have været dem foruden. Dels fordi jeg selv synes, jeg lærte en masse, dels fordi jeg fik lejlighed til med egne øjne at se en betragtelig del af den verden, der findes uden for Danmarks riges grænser.

Og hvilken verden! Ja, sult, nød og elendighed, menneskelig nedværdigelse, var de fremherskende træk.

Det var ikke mindre end rædselsfuldt at se på!

Efter hjemkomsten fra Finansudvalgets store rejse til 6—7

u-lande i 1966 holdt jeg i Folketinget en tale, hvor jeg bl. a. sagde: »Hvis Danmarks mødre så børnenes forhold i u-landene, ville de græde sig i søvn om nætterne.« — Disse ord forstået som en tillidserklæring til danske kvinder.

Enten vi bryder os om at høre det eller ej, så er vi alle belemet med en masse dogmer — politisk og socialt. Dogmer, der kan skyldes opvækst og miljø, politisk indoktrinering (det findes i alle partier!), uddannelse — eller mangel på uddannelse o. s. v.

Nu har Danmark desværre ikke råd til det i dag, ellers ville det være en særdeles god foranstaltning, om landet hvert år sendte nogle tusinder af de mest rabiater og utilfredse kritikere, vi for tiden slås med, ud at se den verden, der omgiver os. Og de behøver såmænd ikke at skulle sendes alt for langt væk! Trods alt kan det gøres forholdsvis billigt!

Efter hjemkomsten fra mine mange rejser for Folketinget, følte jeg selv, at jeg var blevet en anden. Jeg var i hvert fald blevet befriet for en hel masse dogmer, dogmer, som jeg før hen mente, var de eneste rigtige og saliggørende.

Det var en hård kur, og den tog sin tid at gennemleve. Alligevel: Jeg er i dag dybt taknemmelig for, at jeg fik mulighed for at deltage i disse rejser.

☆

Den generation, jeg tilhører, er den generation i verden, der har været vidne til og oplevet de største og dybestgående forandringer i samfundslivet — på godt og ondt. Udviklingen er gået stærkt, alt for stærkt, og den tekniske udvikling, der her har spillet 1. violin, er langt fra afsluttet endnu, hvis den nogen sinde bliver det.

Sådanne meget hurtige og dybtgående ændringer i et samfund som f. eks. det danske, øver naturligvis indflydelse på, hvad der sker i et folkevalgt parlament. Det føles af mange i disse år, som om det ikke længere slår til, når beslutninger skal træffes. For enten er parlamentet langt bag efter udviklingen

eller for langt fremme. Og begge dele er lige uheldige. Eller også kan parlamentet ikke blive enigt om noget som helst, samtidig med at udviklingen i samfundet ubønhørligt fortsætter.

Det sidste er langt det farligste for folkestyret!

De kritikere af Folketingets arbejde, der tilrettelægger deres kritik ud fra, hvad der er hændt i den sidste halve snes år eller lidt mere, gør sig imidlertid skyldige i en stor fejltagelse.

Folketingets arbejde skal nemlig bedømmes som en *helhed*, det vil sige *historisk*.

Og historisk set er der for mig aldeles ingen tvivl om, at det kolossale arbejde, der igennem de sidste menneskealdre er udført i Danmarks Folketing på folkets vegne, er grunden til, at vi her i Danmark, som i Norge og Sverige, er nået længst i *hele* verden i al fald på to for mig vigtige områder, nemlig *menneskeligt og socialt*.

Er nogen stadig i tvivl om, hvorvidt disse ord også i dag kan stå til troende, så har jeg kun et svar til dem: *Rejs ud og se, hvordan folkene har det i den øvrige del af verden!*

☆

I S. F.'s folketingsgruppe, som jeg tilhørte, var der kun én, der var kendt med arbejdet i Folketinget — til gengæld også til bunds. Vi andre var nye og ubeskrevne blade, selv om de fleste af os ikke var ukendt med offentligt arbejde og hverv. Og så var vi netop så mange, at vi, efter de regler, der gælder i Folketinget, var udvalgsberettigede fra den første dag, vi kom der.

Det, at en folketingsgruppe er udvalgsberettiget, er en stor fordel, men samtidig en meget stor belastning for alle dem, der intet som helst kendte til arbejdet i Folketinget i forvejen.

Det første, der sker i Folketinget, når en ny samling tager sin begyndelse, er Folketingets konstituering, d. v. s. for en udvalgsberettiget gruppe, besættelse efter forholdstal af pladser i et utal af udvalg, kommissioner og nævn.

Den folketingsgruppe, jeg var medlem af, havde for eksempel ret til at besætte en plads i Folketingets sønderjyske udvalg, og rent instinktivt meldte jeg mig som den, der gerne ville have den, — og jeg fik pladsen tildelt uden diskussion af nogen art.

I skolen havde jeg i de få historietimer, der også dengang var gældende, hørt en hel del om Nordslesvig og om dets tilbagevenden til Danmark ved genforeningen i 1920. Og flere af de dengang så kendte nordslesvigske navne, ikke mindst H. P. Hanssens, var jeg allerede ved skolens hjælp blevet dybt betaget af.

Det bør måske nævnes her, at jeg en af de allerførste dage, jeg var medlem af Folketinget, var inde at betragte billedet af H. P. Hanssen, der er ophængt i det store konferenceværelse ikke langt fra folketingssalen.

Dette billede, sammen med billederne i Folketingets sønderjyske værelse (værelse nr. 40), gjorde stort indtryk på mig.

Det var, som om jeg følte, historien paraderede forbi mig.

Naturligvis burde jeg have vidst, at Folketingets sønderjyske udvalg på den tid, jeg blev medlem af det, ca. 40 år efter genforeningen, fortrinsvis beskæftigede sig med problemer omkring de danske sydslesvigere, det vil sige den rest af danske, der ikke vendte tilbage til moderlandet ved genforeningen, men mod deres vilje og ønske måtte forblive i det tyske rige, og som senere — under 2. verdenskrig — fik lov til at betale de uhyggelige ofre derved, i form af faldne unge, dansksindede sydslesvigere på alle krigens fronter — og meget mere end det.

Men jeg anede knap nok, at denne rest af danske fandtes — desværre på linje med talrige andre i Danmark.

Unge mennesker har så mange gøremål, netop fordi de er unge, og når så orienteringen om Sydslesvig helt eller delvis mangler i skolen og andre steder, hvor unge færdes, ja, så er det klart, at uvidenheden om Sydslesvigs danske, som tiden går, bliver mere og mere formidabel.

Hvor ville jeg i dag ønske, at jeg som helt ung havde hørt og lært noget mere om Sydslesvig og aflagt besøg hos vore landsmænd dernede, men i de barske år i 1930'erne var der andet at tænke på, og i øvrigt var det at rejse ud og se og opleve dengang jo næsten alene forbeholdt de få, der havde råd til noget sådant.

Det varede vel omkring et lille års tid, før repræsentanter for min gruppe i Folketinget af det danske generalsekretariat i Flensborg blev inviteret på besøg i Sydslesvig.

Jeg kan endnu se for mig hovedet af den skrivelse dernede fra, som Aksel Larsen sad og viftede med, da han meddelte gruppen, at han havde modtaget en sådan invitation. Og nu, som medlem af Folketingets sønderjyske udvalg, var det ligetil, at jeg i hvert fald skulle med.

For første gang i mit liv aflagde jeg så besøg i Sydslesvig kort efter. Jeg husker ikke længere, hvor mange vi var, og hvem det var, men jeg husker, at vi alle blev hjerteligt modtaget. Jeg kendte ikke en levende sjæl dernede, — og vore værter kendte næppe os! Alligevel følte jeg mig hjemme med det samme!

Det var umuligt at undgå at føle, at vi blev vurderet og vejret af vore værter. Det var, ligesom jeg hørte dem sige: »Hvad mon nu de indeholder? Er de modstandere af os? Vil de kunne forstå os? Og sidst, men ikke mindst: Vil disse helt nye medlemmer af Folketinget fra et helt nyt parti monstro trække på samme hammel som det øvrige Folketing med hensyn til de livsnødvendige statslige bevillinger til os?

Det var for mig en betagende oplevelse i de dage, mit første besøg varede, at stifte bekendtskab med denne gamle, danske landsdel, med de mennesker, vi mødte, og at opleve de danske institutioner indefra — ikke mindst skolerne.

Det skal absolut ingen hemmelighed være, at jeg på mit folks

vegne følte mig uendelig stolt over, hvad jeg oplevede, hørte — og så. Og jeg vil vel næppe nogen sinde glemme, hvad der greb mig stærkest ved dette første besøg i Sydslesvig: At det overhovedet var muligt, så mange år efter 1864, at holde alt dette i live — ja, endog have fremgang i arbejdet! At det var gørligt i et »fremmed« land at høre en *dansk* skoleklasse i en *dansk* skole synge *danske* sange!

Føleri vil nogen, der læser dette, måske tænke? Lad dem så bare det! Det er i hvert fald noget, som kolde hjerner aldrig vil kunne forstå eller indleve sig i, for det magter de ikke!

☆

Siden har jeg naturligvis besøgt Sydslesvig mange gange. Ikke mindst i de år, jeg var medlem af undervisningsministeriets såkaldte 5-mandsudvalg, det udvalg, der ordnede det økonomiske mellemværende mellem de danske i Sydslesvig og Danmark. Dette udvalgs arbejde er af en sådan beskaffenhed og så indgående, at har man været med i arbejdet i nogle år, så kender man en hel del til Sydslesvig og arbejdet blandt danske og nationale frisere.

Tyske og danske og de nationale frisere lever i dag i nogenlunde fred med hverandre, men sådan har det langtfra altid været. Og alle, der interesserer sig for vor gamle, danske landsdel dernede, kan kun glæde sig derved — så længe det nu kan vare!

Men tyskerne er i antal så mange, og de danske og nationale frisere i forhold hertil så få, at den kulturkamp, der nu finder sted, måske vil vise sig at være mere farlig for mindretallet end kampårenes tyske brutalitet og dumhed.

En kampsituation er samtidig såvel hård som let at bære, for da véd man, hvor man har hinanden, medens en forholdsvis fredelig kulturkamp har så mange undefinerbare aspekter, at der i alle henseender skal passes vældigt på.

Ikke mindst i en fredelig kulturkamp mellem forskellige kul-

turer må både de økonomiske og menneskelige forbindelser til moderlandet være så fuldt udbygget som overhovedet muligt. Og ikke mindst i moderlandet må en rimelig del af befolkningen, hvad heldigvis endnu er tilfældet, gå aktivt ind i det arbejde, der nu engang skal og må udføres. Men vigtigst af alt: De unge i moderlandet, fremtiden, må sikres oplysning om, hvad historiens tale kan fortælle os, må have oplysning om, hvad Sydslesvig og dets mindretal står for.

Hidtil, i de seneste mange år, har det skortet en hel del med denne oplysning, — mit eget eksempel er vel det bedste bevis herpå, og selv om Grænseforeningen i det sidst afsluttede regnskabsår har anvendt omkring 100.000 kr. til oplysningsarbejde, en god begyndelse, så er det alligevel ikke nok.

Grænseforeningens folk må i de år, der kommer, ganske enkelt ud at tale med Danmarks unge der, hvor de findes, hvor de arbejder. De må ud på højskoler, seminarier, lærlingskoler og andre uddannelsesinstitutioner, ikke for at bruge store ord og fraser, men for at bibringe de unge forståelsen af den historiske forpligtelse, vi har over for vore landsmænd i syd — dem, der blev dernede. — Her er også en opgave for andre nationale foreninger.

Danmark er i areal et af verdens mindste lande, og det danske folk er i antal et meget lille folk. Gå ud og fortæl Danmarks unge med jævne ord, at vi, som nation og som folk, ikke har råd til at undvære blot en eneste, der bekender sig til Danmark og til alt, hvad der hører Danmark til, hverken i Sydslesvig eller andre steder i verden.

Og så skal unge danske sendes til Sydslesvig for at opleve med egne sanser, hvad Sydslesvig det er. I hundredvis, ja, allerhelst i tusindvis hvert eneste år! Grænseforeningens amtsorganisationer må være det rette forum ved tilrettelæggelsen af sådanne rejser og kursus.

Grænseforeningen har gentagne gange øvet dansk dåd i grænselandet — og er i stand til at gøre det igen!

Der er nok at tage fat på!

Ja, som her skitseret — meget kunne føjes til — lærte jeg de danske i Sydslesvig og de nationale frisere at kende.

Det bekendtskab har indtil i dag været et af mit livs allerstørste oplevelser.

Menneskets hukommelse er kort, omvendt proportional med dets tilpasningsevne.

Knud Sønderby

Det at være et fuldkomment menneske er dog det højeste. Nu har jeg fået ligtorne, der er dog altid noget til hjælp.

Søren Kierkegaard.

G. Folkskole

Slaraffenland

Af Peter Seeberg

Tegning: Holger Hattesen

Det franske køkken fremhæves jo af ikke få madkendere som det ypperste, menneskeheden har præsteret på spisekunstens område. Når man som jeg stiller mig ganske skeptisk og uforstående over for denne uhørte begejstring for halvrat, halvraðdent kød og for kartofler, der er svedne ikke på een, men på alle sider, — er man deryed ikke blot udleveret til den herskende menings spot, men man er også tvunget til at komme med et bedre forslag, hvilket ikke altid er let. Heldigvis mener jeg bestemt at kunne anføre om ikke et fuldstændigt alternativ i form af et helt andet køkken, så dog en spisebegivenhed, hvis samlede egenskaber alt i alt må siges langt at overgå de keltiske kannibalfesters. Jeg tænker naturligvis på det sønderjyske kaffebord.

Dette berømte, men sjældent til bunds kendte kaffebord kan bringes i stand både om eftermiddagen klokken tre og om aftenen klokken ni-halvti, om man ønsker det begge gange samme dag. Det er uhyre krævende i sine forberedelser, idet visse specialiteter må sættes i værk allerede fjorten dage før selve bagningen, således at det allerede, når det kommer an på kompliceret indsats, langt overgår det franske køkken, der med lethed kan bestrides af udearbejdende kvinder med en slagter på hjemvejen. Det sønderjyske kaffebord præsteres kun af trofaste, hjemmesiddende hustruer, der villigt holder ovnen varm

dagen lang. Af denne grund er det i høj grad samfundskonsoliderende.

Bortset fra de nævnte biomstændigheder, der burde mane ikke så få til eftertanke, ligger det sønderjyske kaffebords fordel åben for dagen alene derved: at det anvender de efter alles mening bedste ting skabt på jorden og kun disse: mel, smør, gær, sukker, fløde, flødeskum, chokolade, syltetøj, marmelade, frugtessenser og frugtfarver, creme, mandler, nødder, pyntefrugter og andre frugter, krydderier, flormelis, kartoffelmel. Undertiden anvendes også andre ting.

Af disse ting fremelskes under anvendelse af en række tekniske fremgangsmåder — såsom æltning, dejgrøen, piskning, rivning (eksempel citronskal), sprøjtning (af smørcreme og flødeskum), drysning (eller strøning af for eksempel revet chokolade på toppen af lagkager eller af flormelis på toppen af svedsketærter), men regerende over dem alle: bagning! — en produktion af spiselige varer af en overdådighed og variation, der overgår orienten.

Overdådigheden ønsker dog ikke at dupere ved mageløs uoverskuelighed. Det sønderjyske kaffebord lader sine retter marchere frem i god orden. Først kommer den bløde bolle med et tykt lag smør, derpå kommer den lette vandkringle med den stærke duft af kardemomme eller måske med indlæg af rosiner og kanel, derpå det smørbagte wienerbrød, derpå de mange slags magre skærekager, hvoraf jeg selv af alle foretrækker den blide strøjels. Skærekagerne kan være pladekager eller formkager, hvad også gælder de fede skærekager, der nu kommer efter de magre. Derpå kommer de tørrere tærter og lagkager, herpå de prangende, rige, vidunderliges skare, gerne afrundet af en kejserbutterdejsstærte med fem lag, og endeligt i hurtig rækkefølge syv à otte slags småkager, som afslutter måltidet, der atter — i modsætning til det vidtbesungne franske middagsmåltid — har en mærkbar fordel: det er rigeligt, det slår altid til, ja mindst tre gange så mange til ville altid kunne

mættes på et rigtigt sønderjysk 'kaffebord'. Nye hold af gæster bliver ofte inviteret de følgende dage, men da mest til nye, uskårne kager, idet det er god skik, at skårne kager efter

måltidet kun fortæres af en sluttet familiekræds, eller skænkes ud af huset til naboer, som er gode naboer nok til ikke at afvise en kage, der er taget af. Disse naboer er gerne børnerige.

Den franske kost siges altid at være så udsøgt, men den gør dog kun noget ud af de almindelige måltider, som folk spiser for sultens skyld. Det sønderjyske kaffebord derimod er til alene for sin egen skyld. Også dette forhold tæller meget i sønderjydens favør, skulle jeg tro. Om mennesket kun interesserer sig for at spise det nødvendigeste, er jeg bange for, at det ville blive meget mager, for ikke at komme ind på kvinderne i så fald. Her bringer kaffebordet jo pæn fylde til den rundhed, som for mig at se har været kvindens pryd i mands minde. Ingen sønderjyde, der regelmæssigt nyder sit kaffebord, nøjes med at veje gennemsnitsvægten. Tyve pund over regnes dér mindst for at være minimalen. Af den grund frygter også alle danskere at blive trådt over tærne af en sønderjyde.

Takket være den gode kost er sønderjyderne ikke blot blevet det smukkeste og tykkeste af alle folkeslag nord for Ejderen, de har også den bedste sundhed. Deres levealder er vist treogtredve procent højere end gennemsnittet nord for Kongeåen.

Børnedødelighed er næsten ukendt, desårsag børnene allerede i toårsalderen inviteres med til det store kaffebord og her får lov til at spise sig mæt i de gode kager. Mærkværdigvis findes der vist ingen tandlæge i landsdelen, hvorfor man sikkert ikke bør fæste lid til påstanden om, at sukkerstof fremkalder huller i tænderne. Hvilket i hvert fald jeg aldrig har kunnet tro om det udmærkede stof.

Hermed mener jeg at have godtgjort, hvad jeg har sat mig for. Hvad angår kaffebordets udbredelse, så er det blevet efterabet mange steder, mest dog i Arabien og Persien, hvor folk gerne helt undværer almindelige måltider for at spise kager. Desværre er klimaet så varmt i disse lande, at de må undvære flødeskummet.

Een ting er i hvert fald sikkert: kaffebordet er sønderjysk af oprindelse, og det går langt tilbage i tiden. Hvor langt er endnu ikke fastslået med bestemthed, men jeg vil antage tilbage til omkring år 1500, hvor man drak sødt øl til i stedet for.

Maleren Brueghel var ikke uvidende om dets eksistens. I billeder af Slaraffenland har han naturligt holdt de almindelige madvarer på afstand, mens kagerne er helt i centrum. Den mand, som ligger på ryggen med en bog ved siden af sig, er heller ikke helt mæt endnu. Han kan godt spise lidt kage til. Det er min teori, at det kan man altid. Derfor er jeg sikker på, at Brueghel kendte det sønderjyske kaffebord, ja han satte pris på det, men brød sig afgjort ikke om fransk mad.

Det er det kedelige ved denne verden, at de gode vaner er så meget lettere at lægge af end de dårlige.

Somerset Maugham

Man kan narre nogle folk altid og alle folk engang imellem, men man kan ikke narre alle folk altid.

Abraham Lincoln

Udsigt fra det runde bord

Af Anne-Kjestine Buhl

En gang om dagen var familien altid samlet, og det var ved middagstid et sted mellem klokken halv to og to, — ofte senere. Det afhang af, hvornår far kunne komme fra Flensborg Avis' redaktion. Det meste af vor barndom så vi ham ikke igen før næste morgen, for før kl. 23 kom han sjældent hjem. Det ændredes dog pludselig samtidig med, at Lillebæltsbroen blev taget i brug, for da blev togtiderne anderledes og dermed redaktions- og trykketiderne på Flensborg Avis. Men middagsbordet står for os børn som det sted, vi alle mødtes, og hvor vi udvekslede dagens hændelser og forehavender. Familien bestod af far, mor og tre børn samt hunden Dixi, som lå under bordet og gav sit besyv med. Tit har vi som voksne sagt: Ja, hvis det bord kunne fortælle Det kan det ikke, men jeg vil prøve, om jeg kan huske noget af alt det, der skete omkring det runde bord.

Det var et stort bord med ti ben. Til daglig havde det sin runde form, ved festlige lejligheder var det trukket ud; der blev lagt plader i, og så kunne der sidde en uendelighed af mennesker omkring det. Da vi var meget små, var det jo ideelt at lave det om til en hule ved at lægge store tæpper over det og sidde derinde; — det blev også det sted, hvor vi lavede vore første gaver til vore forældre i stor hemmelighedsfuldhed.

Dixi var naturligvis den første, der fik færten af, at far var ved at komme hjem. Længe før vi kunne se ham, vidste hunden

det og satte sig parat ude ved et hul, der var skåret ud til den i stakittet, spændt spejdende mod syd, og så snart far på sin cykel svingede om det sidste hjørne, var den henne hos ham. Mor åndede lettet op, og omsider kunne familien sætte sig til bords, ofte både en hel eller en halv time forsinket.

Far var altid oplagt til at fortælle — dels om de »store« ting, der skete ude i verden, og som han — i vore øjne — havde på første hånd, og dels om de uendelig mange genvordigheder, Avisen måtte igennem, og endelig var der jo meget lokalnyt, både glædeligt og sørgeligt. Af de store ting husker jeg ikke noget særligt før efter 1933, og det kommer nok af, at det regeringsskifte, der dengang fandt sted i Tyskland, også greb ind i den hverdag, der vedrørte os børn. Fra vort bord kunne vi se, hvordan vore tyske legekammerater gik til stranden eller til skoven uden at komme ind og tage os med, — før havde de simpelthen ikke kunnet lege uden os. Det var ikke passende at have danske legekammerater.

»Polakken« — en midaldrende ensom mand, som ikke talte meget med nogen, forvandt fra vort gadebillede. Mange gange havde far taget ham med ind for at spise, han stod tit og ventede på far uden for huset. Hvor mon han blev af? — Gaden skiftede karakter derved, at nogle af naboerne flyttede; men de, der så flyttede ind, var en anden »klasse« end de embedsmænd, der ellers prægede denne bydel, det var den nye, herskende klasse: Partiembedsmændene. Det vakte vild opsigt, da det kom frem, at deres børn ikke blev konfirmeret, men i deres uniformer deltog i en ungdomsfest.

Tilbage til bordet: Det forekommer mig, at der næsten hver dag var en gæst ved middagsbordet. Den sidst ankomne lærer ved Duborg-Skolen blev i reglen inviteret til hønsekødssuppe en søndag, og det gjorde nye kolleger ved Avisen naturligvis også. Dengang var det skik, at folk, der kom nordfra eller ude fra »provinsen«, altid gik et vend op på Avisen og der dels informerede om tilstandene, hvor de kom fra, og dels blev informeret

1. Distrikts kvindekræds omkring det runde bord, ca. 1930. I baggrunden min far, journalist I. N. Jensen. Min mor sidder ved bordet, den femte fra venstre.

om sidste nyt fra Slesvig. Uendelig mange af dem kom hjem og spiste til middag, og det skabte uvilkårlig en feststemning hjemme.

Men efter 1933 skete der i hvert fald »store« ting. Det var næsten dagligt, at far ved middagsbordet fortalte om alle de forfærdelige begivenheder, og tilværelsen blev på mange måder sort/hvid. Der var ikke så meget at le ad mere. Far drillede mindre end før, og mor — som med sit lyse, lette sind og megen sans for det komiske tit havde fået tingene til at glide, var ofte ked af det.

Mine forældre havde fra begyndelsen af 1930'erne haft åbent hus for 1. Distrikts koner hver mandag aften, — mange af deres mænd var arbejdsløse. Jeg husker, at enkelte havde været det i op til syv år, og der var nød mange steder. På disse aftener syede eller strikkede konerne et klædningsstykke til

hvert barn i distriktet, og ved julefesten blev de så fordelt som gaver. Det runde bord var naturligvis trukket ud i stor længde, og hvem der ikke kunne sidde her, sad inde i dagligstuen ved flere småborde. Det var en dejlig kreds, og jo mere skyerne trak sammen, jo mere holdt man sammen. Selvfølgelig fik de kaffe, men kun engang imellem et stykke kage. Efterhånden lærte de at synge, først efter den Blå Sangbog, siden efter Højskole-sangbogen. Men fra bordet kunne man under rullegardinet se nogle uniformskasketter uden for stakittet og ganske rigtigt: Når konerne forlod huset, så stod »de brune« der — en eller flere — for at se, hvem der havde været med og vel også for at lure, hvad der egentlig foregik.

Det skete også gang på gang, når vi kom hjem fra skolen, at mor var ude af sig selv: Den eller den af kredsen havde været der, — hun turde ikke være med mere, hendes mand var om natten hentet enten til et andet hus eller en anden lejlighed, og under trusler havde han måttet underskrive, at han meldte sine børn ud af dansk skole og i det hele taget fraskrev sig alt dansk. Skrækken bredte sig, og jeg husker navnlig et tilfælde, hvor familien i længere tid blev truet. Børnene var store og næsten færdige med skolegangen. Far og mor var i kontakt med familien mange gange; men der var ikke noget at gøre, også de tog beslutningen af angst for følgerne, og ved første flag-lejlighed var hagekorsflaget også stukket ud af deres tag-vindue: Pagten var beseglet.

A propos uniformkasketter! En søndag middag, da vi sad ved bordet, eksploderede mor af latter: Der var en sti, som forbandt vor gade med en øvreliggende, og langs den groede der en næsten mandshøj hæk. Høver hækken ragede der 4—5 uniformskasketter. Man så kun dem, men vi vidste jo, hvem der var nedenunder: Vore naboer. De var kommet hjem efter øvelserne søndag formiddag, og nu måtte de lade vandet, og det blev altså gjort kollektivt. De så forresten farlige ud i deres uniformer, de fleste havde kolossale maver, og for os,

som ellers kun kendte dem som hyggelige, faderlige naboer, blev de til fremmede figurer med et lidt komisk anstrøg. Mange år senere — det var sidst på krigen og navnlig de første år efter — var mayerne forsvundet.

Straks da krigen brød ud, måtte vi have fremmede boende. Jeg tror, mine forældre allerede i begyndelsen af 1939 havde udlejet et værelse, så vi ligesom kunne foregribe begivenhedernes gang og selv bestemme, hvem der skulle bo hos os. Og vi var meget heldige. I løbet af krigen boede der mange forskellige mennesker, sommetider i flere rum. Når den nye var ankommet, og man gensidigt havde kigget hinanden lidt an, blev den nye inviteret ned til en kop aftenkaffe, — og i reglen endte disse aftener med, at far og mor åndede lettet op: Vedkommende var rigtig nok. Det var én, man ikke behøvede at være bange for, tværtimod. Tit var det en kone, hvis mand lå som soldat i Flensborg. En af de allerførste var en amerikanerinde, og det var selvsagt ekstra spændende. Hendes mand var netop soldat i Flensborg, hvor han opholdt sig i længere tid. Mange gange har vi hentet trøst hos hinanden netop ved det runde bord, — men vi talte aldrig politik.

En gang var vi uheldige: En tysk købmand fra Randstærterne blev indlogeret. En morgen kom mor bestyrtet ned, efter at have gjort hans værelse i stand: Hans pyjamas var fra London, det var meget mistænkeligt. Der gik ikke mange dage, før han også blev inviteret til aftenkaffe. Det var ikke noget behageligt selskab ved det runde bord den aften. Den fremmede talte uafbrudt og fortalte, at hans kone var interneret i en lejr, og han talte om sin skuffelse ved at komme til Tyskland. Flere gang lagde han op til, at også vi skulle beklage os over et eller andet; men far var helt anderledes den aften og slog alle spørgsmål hen og gik ikke ind på mandens beretninger. Efter en passende tid begyndte far at gabe — slet skjult, og hver gik til sit. Nogle dage efter kom den fremmede senere hjem end ellers: Han havde været i forhør hos Gestapo,

som ville vide, hvorfor han havde indlogeret sig hos danske? Det havde været et ret ubehageligt forhør. Igen undgik far og mor at give ham »stof«, — og kort tid efter sagde han op og rejste. Han var den eneste, vi følte, kunne være en stikker.

I halvandet år var der en afbrydelse i den daglige rytme omkring det runde bord. Natten mellem 1. og 2. okt. 1942 blev vort hus ødelagt under et bombardement på Flensborg Skibsværft, som vi ikke lå ret langt fra. Huset var delvis sprængt i stykker, vi kunne ikke bo der. Men den første søndag, vi atter sad omkring bordet, var der en sand folkevandring ud til os, og vi bestilte ikke andet end at skænke kaffe til alle dem, der ville ønske os til lykke med indflytningen. Møblerne var nødtørftigt limet sammen igen, dog ikke bedre, end da jeg skulle sætte mig ved bordet, gik jeg gennem stolen, — og en af de første, der løftede sin kop for at drikke kaffen, tabte koppen, hanken gik af. Men det var jo allsammen bare småting, nu sad vi her igen. Stuen var fuld, og det var den igen utallige gange under den forbandede krig. Mange af soldaterne, der kom på orlov, kom et smut ud, og vi hørte om deres skrækkelige tilværelse.

Det er virkelig en skam, at det bord ikke kan berette om alt det, der blev fortalt ved det — bare under krigen. Jeg husker blandt andet en af vore kammerater, hvis kompagni i lang tid havde ligget spærret inde i en »lomme« ved Stalingrad. De blev befriet og fik en kort orlov, og ved hans besøg hos os opdagede vi meget hurtigt, at han var blevet »hjernevasket«. Hans meninger var helt forkerte! Og vi kendte ham jo så godt, han kunne umuligt have disse meninger. Men fakta var, at han i den tid, han lå i »lommen«, kun havde hørt om krigens gang fremstillet på én måde — og den var bestemt hverken russisk eller angelsaksisk. Far tog en hård dyst med ham; men jeg husker tydeligt, hvor vanskeligt det var, bare at rokke ham. At det lykkedes, fik vi beviser for i efterfølgende breve, indtil de holdt op. For også han blev derude.

Utallige er de breve fra fronten, der er blevet læst op ved det runde bord. Et af de første, jeg husker efter krigsudbruddet, var det, hvori Christian Nielsen skrev om Hjertets Treklang, — det gjorde et stort indtryk på os, og jeg mener at huske, at ugedagen efter kom budskabet om, at han var faldet i et forsøg på at redde en såret kammerat, der var faldet »für Grossdeutschland«, og de var yngre og yngre, jo længere krigen skred frem.

De sidste par år før krigens slutning var mine søstre og jeg ikke med ved det runde bord, men huset var ikke tomt: Dels boede der forskellige lærere, dels kom der — når mørket var indtrådt — udlændinge, som havde mulighed for at forlade den lejr, de var i, og nu og da kom der en nabo, som skjult af mørket søgte lindring for al den smerte, han følte ved sit folks forblændethed. Blandt udlændingene var der to hollændere, som simpelthen kom for at spise sig mætte. Den ene sagde aldrig et ord, kun én gang opløftede han sin røst, og det var, da mor første gang serverede rabarbergrød. Rabaarber — rabaaber — råbte han og greb begærligt skålen. (Ikke hollænder for ingenting). Der kom også et ejendommeligt russisk par. De fortærede aldrig noget, de boede heller ikke i en lejr, men på »Hjemmet«, dengang dansk forsamlingshus med udlejning af værelser. De kom åbenbart for selskabs skyld, og den ene forlystede ofte selskabet med at synge den sang, han havde sunget for sin bedstemor, da hun lå på sit dødsleje — ledsaget til balalajka.

Og endelig kom så freden med al dens møjsommelige arbejde og mange skuffelser. Stadig var det runde bord et centrum. Nu ofte ved de store tillidsmandsmøder, hvor der i de første år skulle træffes beslutninger om, hvorvidt den og den familie var »god nok« til at kunne optages i Den slesvigske Forening. Meget had og megen smålighed kom for dagen i den kamp, der stadig føres inden for det danske mindretal: Hvornår er man dansk? Der er nogle, der ved det. Og dog . . . Og så var der de festlige søndage, hvor der var valg: De samme tro-

faste tillidsfolk, nogle af dem havde været det i over en menneskealder, sad dagen igennem og førte listerne, som kom fra valgkontorerne, og ofte var stemningen høj. Men også det holdt op, der kom organisation og organisatorer til, og de nye sagde, at far var for gammel og smed ham ud af snart det ene, snart det andet. Til sidst blev det runde bord ikke trukket ud så ofte, som før — kun ved familiefesterne, og så kom der også en dag, hvor dets saga i vort hjem var slut.

(D's)

Vi haste og vi javve ...

Vi haste og vi javve,
for vi har glemt å spar'.
men det vi javve ædde,
det har så lidt værdi.

Åll gær vi rundt med ønsker,
enhver han ønsker sit,
men er vi syg og sælle,
så har vi bare jet.

Vi er for lidt taknemle
for ållt det goej vi har,
og vi vil åll ha me'e,
for vi har knap med tid,

Tit glemme vi å glej voss,
nær anne de har held.
Enhver har sin problemer
og tænker å sæ sjell.

Før sång vi ved vort arbe,
og nær vi gik i flok.
I daw er ållting hastværk,
og vi ska' pas e klok.

Hvad nytter ållt vort javven,
nær vi slett it ka' find
det, der er ållervigtest:
å løv med frej i sind.

E. Skoelmesterkuen.

J. H. W. M. 1

945

Handwritten notes and a signature, possibly "Larsen" or similar, with a flourish.

Kulturtilbud i Sønderjylland

Af Peter Rohleder, medlem af Sønderborg byråd

Hvis man vil foretage en slags status over 70'ernes kulturtilbud i Sønderjylland, vil det måske være ganske interessant først at vende blikket tilbage for at se, hvilke kulturtilbud der kunne bydes på i tidligere tider.

For én, der var barn i 30'erne og 40'erne i Sønderjylland, synes det, som om det var meget småt, hvad der kunne bydes på i forhold til, hvad der arrangeres for børn i dag. At børn kunne have kulturtilbud behov, var knap nok registreret. Professionelt børneteater fandtes ikke. Ved den årlige juleafslutning på den kommunale skole skete det, at nogle elever under en lærers ledelse opførte en lille sketch. Det var på den måde, man stiftede bekendtskab med det levende teater. Folkebibliotekerne var så småt begyndt at få øjnene op for, at 25 % af befolkningen også havde et kulturelt behov. I det mørkeste hjørne af det lokale folkebibliotek lå en samling lasede billedbøger, som man kunne få lov at låne, hvis man havde forældre eller store søskende med.

Den levende musik mødte man hovedsagelig ved den årlige børnefest, som brandværnet organiserede. Der var ispinde og brandværnsorkestermusik til alle. Ispindene var udmærkede, men nogle voksne antydede, at brandværnsorkestret, det var jo ikke det kongelige kapel. Det kongelige kapel eller andre professionelle orkestre så vi bare aldrig. Der var selvfølgelig radioen, men den var knap nok slået igennem. Man lyttede dog til børnetimen med dens mange breve »Kære onkel oplæser! Jeg

har en kat. Den kan sige »mjav«. Forleden var den løbet væk. Min mor fandt den ovre i loen. Du kan tro, jeg blev glad«.

Nej! Børn skulle lære at læse, skrive og regne. Hertil udlevedes en tavle, og så var det bare om at komme igang. Tavlen viskedes ren med svamp og spyt.

Et stort gode var der dog for børn dengang, nemlig adgangen til naturlige legesteder. Der var ikke langt til skov og strand, og det var muligt for børn allerede fra 7—8 års alderen at komme derhen, uden at blive udsat for livsfare i trafikken. Det var ikke nødvendigt at etablere kunstige legepladser.

For de voksne var der forsamlingshuskulturen. 30'erne og 40'erne var præget af det nationale. Særlig i 40'erne samledes man til nationale fester — 10. februar (afstemningsdagen i 1920), 26. september (den gamle konges fødselsdag) o.s.v. Man stod meget op — ikke kun under kongesangen og »Der er et yndigt land«, men også til »Kongernes Konge« og »Danmark i tusind år«. Sidstnævnte sang gik noget af mode, da man opdagede, at forfatteren var blevet nazist. Men her i forsamlingshusene trivedes fællesskabet, og mange spændende foredragsholdere optrådte. Alle kulturelle møder og forsamlinger var præget af det nationale, hvilket jo ikke var mærkeligt, når man tager tiden i betragtning. Ellers var der i købstæderne og i nogle mindre byer biografen. De mindste bebyggelser måtte nøjes med rejsebiografen. Biografer spillede en større rolle dengang, hvor TV kun var noget, man havde hørt om. Folkebibliotekerne var ved at komme i gang, og nogle begyndte at få deres gang der. Turnerende teatre var den helt store, men sjældne oplevelse. Købstadsmuseerne fandtes, men ønsket om at udstille alt, gjorde samlingerne uoverskuelige. Musikken fandtes i radioen, men enkelte gode amatørorkestre var dukket op. Kunstmuseer var noget, der var i København.

Set fra 1976 ser det ud, som der er sket en eksplosionsagtig udvikling af kulturtilbudene. Det skete vel hovedsagelig i 60'erne og begyndelsen af 70'erne. Denne tid var præget af, at alle

*Børneteatergruppen Filifutterne opfører »Forbillede søges«
i Sønderborg Biblioteks mødesal. (Aktuel-Foto).*

troede på en evig vækst på alle områder. Alle kulturelle institutioner nød godt af denne udvikling — biblioteker, museer, orkestre, teatre. Der vedtoges adskillige kulturelle love, der udvidede tilbudene til befolkningen. Fritids- og voksenundervisning var meget alsidige tilbud, som blev meget benyttede. Sønderjylland fik sit symfoniorkester og kunstmuseum. Flere folkebiblioteker fik nye lokaler og øget søgning. Kun én ting glippede, nemlig landsdelsteatret. Da man nåede så vidt, var stemningen vendt. Betænelighederne ved omkostningerne var for store. Et landsdelsteater ligger et eller andet sted i en uvis fremtid. I stedet fik man teatergruppen Møllen i Haderslev — måske en begyndelse. Amatørteaterarbejdet var dog i mægtig fremgang. Mange virkeligt seriøst arbejdende grupper opstod. Det synes, som om begyndelsen af 70'erne peger i retning af, at mange ikke har nok i den mere passive kulturtilegnelse. Man vil selv være med. Det gælder ikke kun teateramatører, men også på en lang række andre felter. Det har ført til, at man nu

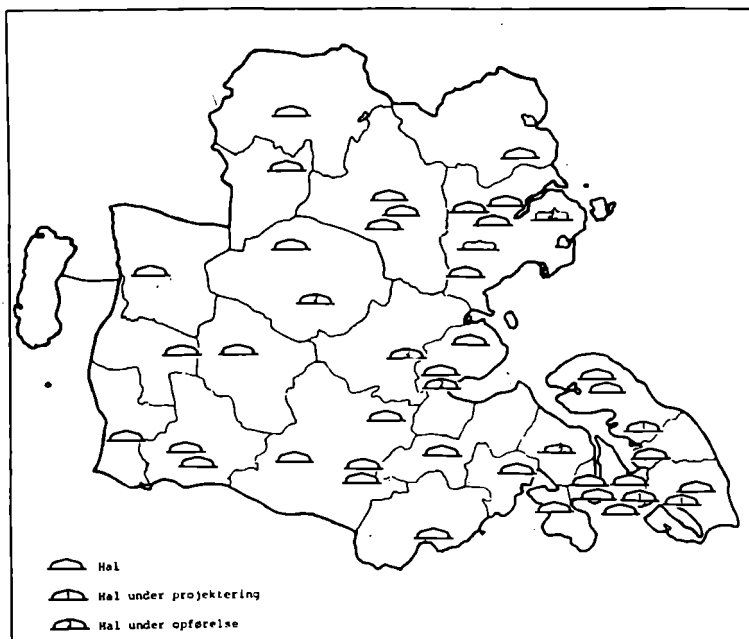
søger at genoplive forsamlingshustanken på en anden måde, nemlig i aktivitetshuse eller medborgerhuse. Stedet, hvor alle kan komme for at dyrke en hobby i fællesskab. Foreløbig prøver man i Haderslev og Sønderborg.

Foruden alle disse tilbud fra lokalt hold oplevede vi i Sønderjylland TV's fantastiske fremgang. 4 programmer (for de fleste i dag vel i farver) er til rådighed for seerne. Der kan altid findes et interessant program. Med 4 programmer kan der desværre også altid findes dårlige programmer. Man har en fornemmelse af, at stadig al for mange bare åbner for TV og derefter lader det køre løs med reklamer og krimis fra om eftermiddagen til sengetid. Men gode og lødige kulturtilbud har vi også både i radio og TV.

Børn har i dag i Sønderjylland ligeledes en lang række muligheder for at møde godt teater, god litteratur og musik. Vore museer er lagt langt bedre pædagogisk til rette. Børn, der bare får en lille smule tilskyndelse hjemmefra til at beskæftige sig med disse ting, vil blive interesserede og vil kunne føje nogle livskvaliteter til deres tilværelse. Det lå sværere for børn i 30'erne og 40'erne i Sønderjylland. Endnu er der nogle børn, der bliver sorteper — nemlig de børn, hvis interesser for disse ting modarbejdes i hjemmet. For sådanne hjem findes jo stadig.

I et tilbageblik kan det for os lidt ældre se ud som om, at man næsten ikke kan give børn og unge bedre og mere alsidige tilbud end dem, de får i dag. Man må dog erindre sig, at der er vokset en ny generation op, der er præget af TV-alderen. Det er svært at konkurrere med TV's krimi, hvor der altid sker noget. En tysk pædagog gjorde sig for nogle år siden den ulejlighed at tælle, hvor mange mord man kunne overvære om ugen på de 3 tyske TV-programmer. Det blev til 208. Dertil kom talrige kvæstelser. Man kan ikke undre sig over, at USA er blevet det voldssamfund, det er i dag. De fleste steder kan man opfange en snes programmer.

Samtidig må man være opmærksom på, at børn og unge

Idrætshaller i Sønderjylland 1975. — Er mætningspunktet nået?

ønsker at opleve noget i et fællesskab, gerne med voksne. Man skal prøve på at gøre kulturtilbudene mindre aldersbestemte. Generationerne har brug for hinanden, og man medvirker kun til yderligere uddybning af generationskløften ved hver gang at indpasse folk i aldersbåse.

På et område synes der at være investeret kraftigt de senere år, nemlig på idrætsområdet. Hver lille kommune har i dag sin idrætshal, fornuftigvis næsten altid kombineret således, at skolen også kan anvende den. For nogle år siden regnede man med, at der skulle et befolkningsunderlag på 5.000 til en idrætshal. I dag ligger idrætshallerne så tæt i Sønderjylland, at mætningspunktet må være nået. Nogle sønderjyske kommuner skulle måske tænke lidt på, at det ikke kun gælder om

at holde legemet i god form. Dette kan være udmærket, men er ikke tilstrækkeligt til at bringe mennesker igennem de kriser, der kan opstå i vort samfund for den enkelte.

Man må vel konkludere derhen, at Sønderjylland i dag rummer kulturtilbud af kvalitet til mange. Både børn, unge og voksne tager imod disse tilbud. Det kan virkelig betale sig at investere i kulturtilbud. F. eks. viser en undersøgelse fra Socialforskningsinstituttet i 1976, at 37 % af befolkningen benytter folkebibliotekerne i dag mod 24 % i 1964. I byerne tyder alt på, at man ligger omkring 50 %. Det er den lange sejge indsats af pengemidler, personale og nye ideer, der tæller. Man kan ikke springe over, hvor gærdet er lavest.

Hvad kan der yderligere gøres, for at flere kan få del i kulturgoderne i bredeste forstand? Den største kulturpolitiske landvinding, der kan opnås, vil formentlig være en nedsættelse af arbejdstiden til 6 timer dagligt. Det vil give mange flere mulighed for at tage imod tilbud, de ikke orker at modtage i dag efter 8 timers enerverende arbejdsdag. Hertil kommer, at en sådan nedsættelse vil give mulighed for, at flere kommer i arbejde. En nedsættelse af den daglige arbejdstid vil også være vejen til et varmere samfund, hvor forældre får mere tid til børnene. Man må forudse, at dette vil kunne føre til nedsættelse af de store socialudgifter. Det er uforståeligt, at denne løsning ikke forsøges i en arbejdsløshedssituation, hvor det efterhånden ligger klart, at det vil blive vanskeligt for ikke at sige umuligt at skaffe arbejde til alle.

Over for alle vore bestræbelser for at forsøge at give børn og unge gode interesser, står den kommercielle kulturindustri, der i særdeleshed truer de 12—16-årige. Særlig i Sønderjylland, hvor tysk TV kan opfanges, truer underlødige plasticshows og krimis. Det, vi her i Sønderjylland kan investere i kultur, er småpenge mod de økonomiske interesser, der her står på spil. Hvordan bevarer vi vor egen kultur i denne stormflod? Der er ikke andet for end at søge at give stadig mere spændende

kulturtilbud, herimellem tilbud, der også peger nordpå. Det er ikke meningen, der her skal blæses i de nationale lurer, som der naturligt blev gjort i 30'erne og 40'erne, men meget tyder på, at faren for, at den centraleuropæiske og amerikanske industrikultur vil vinde indpas, er overhængende. Bliver vi kulturelt sydvendte? Man kan måske nævne et eksempel som fodbold. Hvad taler man om i dag, når man snakker fodbold — tyske hold selvfølgelig — de danske er der ikke meget ved. Vi ved jo, at tyske millionærer har råd til at købe de bedste spillere, og derfor er det i Bayern, det foregår. Vil det også gå på samme måde på en lang række andre områder?

Der er sket meget i Sønderjylland siden 30'erne og 40'erne. I dag er det nationale trådt meget i baggrunden. Det er ikke *det* fællesskab, der dominerer. Spørgsmålet er, om nationer i Europas yderkanter bliver i stand til at videreføre den kultur, der har været særegen for dem. Mange og stærke økonomiske kræfter vil søge at ensrette os kulturelt i det Europa, vi nu er gået ind i. Man kan godt have sine tvivl, om vi er stærke nok til at modstå presset, særlig i en tid, hvor kravet om besparelser på de kulturelle områder er blevet til et råb, der appellerer til en del af de laveste instinkter i folkedybet.

Efter dansk tradition er der på den kulturelle front altid kun tale om tilbud. Der kan nemlig kun blive tale om tilbud. Ingen behøver at føle, at noget presses ned over nogen. Det offentlige — kommune, amt og stat — må medvirke økonomisk til, at disse tilbud gives. Nogle, der ikke ønsker at tage imod disse tilbud, kommer dermed til at betale, og sådan må det være i et anstændigt, demokratisk samfund. Vi kommer alle til at betale for noget, vi ikke benytter os af — ja, noget er vi direkte imod. Endnu er der dog ikke flertal for i dagens Danmark, at enhver skal betale sig til den kultur, han/hun ønsker. Kulturen er for alle — også for børn og andre uden store pengemidler.

Sønderborg, august 1976.

(D)

Retur fra malerierne
på Folkehjem

(S)

Af Bent William Rasmussen

Folkehjem, Åbenrå, Sønderjylland,
Danskhed, Sprogforening,
Grænse- og Landeværn, Skamling,
mænd og kvinder malet på lærred
mens tid var,
tavse, strenge, saglige
som et udvalg af træsorter
til brug for udødelige døre
og seje paneler,
hver med gammel arv
og en anpart i fremtiden:
H. P. Hanssen Nørremølle,
Anna Callø, Peter Grau,
Jefsen Christensen,
Kloppenborg-Skrumsager,
Kamphövener og kinafarer
gennem 30 år kaptajn Fischer,
og de gamle, der aldrig faldt,
sejre der vedblev at være sejre,
nederlag der blev sejre,
intet kendskab til lydforstærkere
men store stemmer
fra høje talerstole overalt
i alt slags vejr —
og han går fra ansigt til ansigt
og lytter til øjnene,
der aldrig ser det sidste

men håber på nye tegn
fra de dybeste rødder
og på blæst til flagene,
og han drikker kaffe
i den opfriskede danskhed
i det foryngede Folkehjem
og kører derefter rundt
til sønderjyske bekendte,
der har glemt navnet Grau
men holdes vågne af frygten
for faren fra øst
og af Jomfru Fannys gamle spådomme
om gale kosakker,
og vennen på Broager
med høsten sikkert i hus
taler væggene ned
om de rødes planlagte jordran,
købmanden han overnatter hos
tæt ved Haderslev
har tændt døgnnet rundt
for det vesttyske fjernsyn
for at vide sig sikker
i det land der er sygt
af vranglære om goder og byrder,
og bankdirektøren,
hvis bedstefar fik en tysk kugle
i sin højre arm
under flugten fra Dannevirke,
har flugtplaner klar
hvis landet går ud af alliancen
med frihedsmagten
hinsides atlanten,
og så videre, og så videre,
helt op til Kongeåen
hvor han finder et træt hotel
der endnu har et slidt skakspil
tilbage fra 1920,
året med genforening
af det gamle og det nye,
der er blevet gammelt

Der må være noget mere

En stemme fra en grænse.

Af Gynther Hansen

Der lå seks mand på stue sytten. Klokken var et kvarter i ét.

Jep løftede hovedet og så over på Karl.

»Sig mig«, sagde han, »er det ikke trivielt at arbejde på sådan en fabrik?«

»Trivielt. Hvordan kommer du på det?«

»Ja hvad, der kan da ikke være meget at bruge hovedet til og sådan.«

»Nu skal jeg sige dig noget, lille karl, det er simpelt hen en af de største anstrengelser, en hjerne kan komme ud for, ja det er et spørgsmål, om det i det hele taget er lykkedes nogen at klare det, jeg har ikke hørt om nogen endnu i hvert fald, sådan rigtig.«

Jep så længe på ham uden at sige noget.

»Det kan du ikke forstå, hvad?«

Jep trak på skuldrene.

»Hør nu her, indtil nu er alt gået ud på at lære så meget som muligt, ikke. Lige meget hvor du kom hen, og hvem du snakke med, så ville de med djævelens vold og magt lære dig et eller andet, og evig og altid fik du at vide, at man aldrig kunne lære for meget; men forstår du på en fabrik gælder lige akkurat det stik modsatte.«

»Nå, nå,« sagde Jep, »bild mig nu ikke noget ind, helt uden hoved er der vel ingen, der kan.«

»Jamen, det er da indlysende. På en fabrik gælder det bare om at gøre en eller to håndbevægelser, de samme bevægelser fra du kommer til du går, og de skal være akkurat ligedan hver gang og med nøjagtig de samme mellemrum. Gud nåde dig, hvis du selv begynder at spekulere over det og selv vil til at regulere det, eller hvis du står og falder hen og tænker på et eller andet, som virkelig optager dig. Det er den, der ved mindst, nu engang bedst egnet til; derfor gælder det om at vide så lidt som muligt, og det er dér, du står på bar bund, for der er aldrig nogen, der har fortalt dig, hvordan en mand på et halvt hundrede år skal få lært ikke at vide noget. Jeg mener, der må findes et system eller en metode, sådan at du lidt efter lidt glemmer mere og mere af det, du har lært. Det nytter for eksempel ikke, at du går og remser op for dig selv og siger, at dét ved du ikke, og dét ved du ikke, og dét ved du ikke. Det har jeg prøvet, men når jeg så havde gjort det et stykke tid og holdt en pause for at tænke efter, opdagede jeg, at jeg stadig vidste det hele alligevel. Nå ja, jeg gjorde sådan, som vi har lært i skolen, bare efter det en gang til tænkte jeg, og så begyndte jeg forfra, det ved du ikke, og det ved du ikke, og det ved du ikke, jeg blev ved, den ene gang efter den anden; men jeg huskede det snarere bedre end før, så . . . ja, jeg var lige ved at blive et nervevrag til sidst.«

Karl satte sig op i sengen og så rundt på de andre, det trak lidt ved hans mundvig, men ellers var hans ansigt uden udtryk.

»Er der da ingen af jer, der *kan hjælpe* mig? Hvordan skal en stakkels mand, der ved for meget til at klare sig i denne verden, gøre?«

Han rakte hænderne frem imod læreren. Et øjeblik var han kommet til at se over på Jørgen, som havde ligget på stuen lige så længe som ham, og der var kommet et glimt i hans øjne, men nu var det væk igen.

»Lærer, du må kunne hjælpe mig. Hvordan slipper jeg af

med alt det, jeg véd, — det gælder min eksistens. Tænk på min kone og mine børn.«

»Hi, hi, du er vist en værre en,« sagde læreren.

»Du behøver jo ikke at fortælle dem, at du ved så meget, sagde barbereren. Der er ingen fare for, at de opdager det af dem selv, det ses ikke på dig.«

Karl sænkede armene og så over på barbereren med halvt lukkede øjne.

»Det er jo sådan, jeg har båret mig ad de sidste tre år. Du aner ikke, hvor forfærdeligt det har været. Tænk, hvis de opdager, at du véd, at en ko har fire patter, har jeg tænkt, og alene det har været nok til at drive sveden frem. Altså det nervepres, og så i tre år, husk på det. Hver gang værktøjerne nærmede sig, begyndte jeg at ryste over hele kroppen. Nu har de måske opdaget, at du véd, hvem Napoleon er, tænkte jeg, eller han har måske fundet ud af, at du véd, hvem der vandt den første verdenskrig. For satan, hvor jeg var nervøs. I kan ikke forestille jer, hvor det lettede, når han så gik lige forbi.«

»Ja, ja,« sagde Jep, »hvis du fejler noget, er det vist nærmest hovedet, det er galt med.«

»Jamen, der er sku da det, jeg har sagt hele tiden, mand, men kan jeg måske gøre for, at mit hoved er blevet, som det er?«

»Hvem ellers? Hovedet er da dit.«

»Mit.« Karl hævede øjenbrynene og rystede på hovedet.

»Mit siger du, jamen er du rigtig klog, er du slet ikke klar over, hvordan det går til her i verden. Vi andre, både du og jeg og masser af andre, vi er bare leverandører af hoveder, hvad der skal puttes i dem, det bestemmer vi ikke selv. Vi er knap nok kommet til verden, før de kommer styrtende fra alle sider og begynder at proppe i det.«

»Hvem kommer stormende?«

»Samfundet, en hel masse, alle dem, der sidder bagved og trækker i trådene, den slags får vi andre nemlig aldrig at se, ja vi hører ikke engang om dem, men de er der, det må bare

ikke komme frem, hvem de er, og hvad de er ude på, men de skal nok sørge for, at de hoveder, vi møder op med, bliver æltet og syltet og stoppet, så det passer i deres kram, og en skønne dag når vi er voksne, løber vi rundt med hoveder, der slet ikke hører sammen med kroppen. Ja, du griner, men det er sku rigtigt, faktisk er hovedet blevet en hel verden for sig, som organismen helst vil skille sig af med, men det kan nu en gang ikke lade sig gøre, og derfor er det, vi må finde os i, at det hele, tiden skaber forstyrrelser og bringer hele skroget i ulave, men så er det, jeg mener, at det er dem, der har forsynet mig med det hovede, ikke? Og i mange år, mens jeg havde husmandsstedet, var jeg godt tilfreds med det, men en skønne dag opdagede jeg så, at det ikke kunne bruges mere, ja ikke nok med det, men at det var direkte i vejen, og så er det vel ikke for meget forlangt, at dem, der har proppet det til, så der ikke er plads til noget af mit eget

Karl så over på Jep, der ikke vidste, om han skulle smile eller holde sig alvorlig.

»Åh, hold kæft, du forstår ikke en skid af det hele alligevel,« sagde Karl og lagde sig tilbage i sengen, men et øjeblik efter løftede han hovedet igen.

»Det er nok sjov, men det er sku ikke så sjovt alligevel, når det først kommer til stykket, og det er dig selv, det går ud over, og du siger noget eller foretager dig noget, som du bagefter fortryder og skammer dig over resten af dine dage, bare fordi der er en hel masse lort inde i dig, som du ikke selv har fyldt på og aldrig har bedt om. Men den dag, du opdager, at det er der, da er det for sent til, at du nogen sinde kan slippe af med det mere, og så ligger det og regerer med dig og driver dig til både det ene og det andet, uden at du selv ved af det, og hvordan det er gået til, at du i det hele taget kan få dig selv til den slags, foruden at en hel masse, det er du slet ikke mere i stand til at se, at det er helt forkert og ad helvede til, og hvis du selv virkelig var klar over, hvad du gjorde, så ville

du hellere have hugget din ene hånd af, fordi det er helt tværtimod det, du inderst inde føler, eller også helt omvendt, at det du har lyst til, hvis du virkelig gjorde det, ja så kunne det fandemig være lige så galt, for ikke at sige meget værre.«

Et øjeblik sad han og stirrede frem for sig med stive øjne.

»Nej fandemig, det er ikke til at holde ud.«

»Nå nå,« sagde Jørgen.

»Hvad nå nå?«

»Så galt er det da heller ikke. Du har dit faste arbejde og tjener godt.«

»Så har du ikke forstået en skid af det hele. Synes du, at alt er, som det skal være, skal vi nøjes med det, synes du, det liv vi lever, er det det hele, og selv om vi tjener godt og har fast arbejde, inderst inde føler du alligevel, at der må være noget mere, og at dét det kommer an på, det har du slet ikke fået fat i, og sådan som det er med fabrikken og med . . . ja med alt, at der må være et eller andet, som du ikke kan få forbindelse med, men hvad det er, det er der ingen, der kan sige dig, det er bare noget som indvendig, da ved du, at det her, det er ikke nok. For pokker, forstår du da ikke, at der er det her inde i mig, og så er der alt det, der er uden for mig. Fabrikken og alt det, der driver den og det, der kommer an på der, og ikke nok med det, men alt andet også, så er det lige meget, hvor du står, og hvad du gør, ja du kan pege på, hvad du vil, alle steder er det det samme, der driver værket, mens det, du mærker inde i dig selv, de to ting, der er slet ingen forbindelse mellem dem, de har ikke en skid med hinanden at gøre. Det er nemlig det, der er galt, at alt det, jeg mærker inde i mig selv, sådan som verden nu er indrettet, er der slet ikke noget, som svarer til det. Der er ingen, der spørger til det eller snakker om det. Det hele er indrettet, som om det ikke var der og ingen betydning havde.«

Karl var hed i ansigtet, og hans læber dirrede. Han tav stille, smed sig ned i sengen og vendte ryggen til dem.

»Tjah,« sagde Jep, »det der indvendige, du snakkede om, kan det være, nu da jeg var ung og lige havde overtaget gården efter den gamle, da var det eneste, der optog mig, at alle andre skulle se på min jord og på dyrene og bygningerne, at her var en mand, som havde krammet i orden og passede alt, så det var tip top, kan det være sådan noget?«

»Tror du, det kan være det,« sagde Thomas og så over på Jørgen.

»Har han svært ved at klare sig?«

»Ti da nu stille for pokker og lad være med at tirre ham,« hviskede Jørgen.

»Hvad siger du?«

»Han bliver tosset, hvis I bliver ved.«

Karl satte sig op i sengen.

»Og hvad så sådan noget, som at du er glad med din kone og dine børn hvad, hvad siger I til det, eller havet hvad, jeg har nemlig hele mit liv boet ude ved fjorden, og når jeg ser ned på vandet, hvad med den slags, eller om foråret, når man ser, hvor alt begynder at springe ud og komme op af jorden.«

»Hvorfor snakker du pludselig om sådan noget?«

»Det er også indvendigt.«

»Nå sådan, du mener, fordi det er kønt og sådan, jamen sådan har vi det da alle, det er der ingen, der siger noget til. Herre Gud, du kan gå og glo på dit hav lige så meget, det passer dig, det er der ikke en kat, der blander sig i.«

»Nej,« sagde Karl, »men det er bare det, at det hele er indrettet, som om den slags slet ikke var til.«

»Nej, nu må du sku undskylde, man kan da ikke indrette samfundet efter den slags, den ene føler sådan og den anden sådan, og den ene dag synes du dit og den anden dat. Det kunne lige passe, prøv bare og forestil dig, når du søger arbejde, og så siger du, at du er ikke så god til at bestille noget, men du er glad med din kone.«

»Hvis bare jeg kunne forklare, hvad jeg mener,« sagde Karl.

»Jamen,« sagde Jørgen, »synes du, det er forkert, at vi alle sammen har arbejde og tjener godt.«

»Selvfølgelig ikke.«

»Du er da gal på hele samfundet.«

»Sku ikke fordi alle har det godt.«

»Hvad så da?«

»Fordi det binder og tvinger dig og spærrer . . . det har fingrene i dig og holder dig nede, så du ikke kan komme igennem . . . du kan ikke helt komme igennem, der er noget, som er bundet og aldrig kommer fri . . . Åh, vi kan lige så godt holde op med at diskutere, jeg kan alligevel ikke forklare, hvad jeg mener.«

»Herre Gud, tag det ikke så højtideligt,« sagde Jørgen. »Karl, hører du, det kan ikke betale sig . . .«

»Det er ikke til at holde ud,« hviskede Karl. »Jeg har en fornemmelse af, at alt hvad jeg gør og hele mit liv, at jeg ikke gør det rigtige, og heller ikke indvendigt, at det da er rigtigt, for hvis det var det, ville alt andet også være det, hele tiden nager det med en fornemmelse af, at jeg svigter og ikke gør det ud af det, som jeg i grunden skulle, og derfor da jeg snakke om havet for lidt siden, hvis jeg ser fjorden, ikke altid, men somme tider, det er ikke kun den, men den får en hel masse til at komme frem i mig, som jeg ikke kan forklare, og så er det, jeg mærker, at sådan skulle det være, og ikke sådan at alt bliver indrettet, som om der ikke var noget inde i os, som kom af sig selv, det er der nemlig, der er en hel masse, som ellers ligger dødt hen, og når det så bliver trukket frem, vider alt sig ud og kommer til at betyde meget mere, og helt af mig selv er jeg parat til . . . der er en hel masse, som jeg har lyst til, men når jeg vender mig om, kan jeg ingen ting af mig selv alligevel, fordi alt det, jeg er tvunget til, det ødelægger det andet, og det er på samme måde, du kan bare se, hvis et par stykker på en arbejdsplads vil strejke, og det ikke er om løn og den slags, eller fordi forbundet har givet besked om

det, men fordi de vil have noget mere at sige over dem selv. Alle de andre går amok og råber og skriger. Hvorfor gør de det? Hvad er de bange for?»

»De er sku ikke bange, de er bare tossede, fordi det måske giver spektakkel, og alt går i fisk, så de ikke kan være sikker på deres penge, og at alt går som det plejer, men det har da ikke en skid med det andet at gøre.«

»Hvordan det?»

»Jo, det har.«

»Jeg ved det ikke, men det har det, måske fordi vi skal selv mere med i det, vi laver, men nogen de er så uvant med selv at skulle, at de bliver tossede, fordi det ved de slet ikke mere, at de kan, og så er det, de bliver helt ude af sig selv.«

Jørgen sad lidt og så ud af vinduet.

»Det er lige meget,« sagde han så, »du skulle snakke med overlægen, du kan få nogle tabletter, der kan hjælpe dig over det.«

»Så har du ikke forstået en skid af det hele.«

»Gu har jeg så.«

»Nej, du har ej.«

»Hov hov, hvad er der i vejen.« Thomas havde ligget og halvsovet.

»Han er ikke rigtig klog,« sagde Jørgen, »han vil have os andre til at strejke, og hvis vi ikke vil det, men er mere interesseret i at beholde vort gode arbejde, er vi nogle sindssyge idioter.«

»Gu vil jeg ej.«

»Nå.«

Jørgen lagde sig og trak dynen over sig.

»At de gider hidse sig op over politik,« sagde Thomas.

»Næh,« sagde Jep, »der er nok andet og ærgre sig over, hvis man så også selv begynder at skaffe sig sorger, så bliver det da slet ikke til at holde ud.«

F. 17/21

Peder Kjær fra Arrild

Ved P. L. Clausen (5)

Peder Kjær var en af de første, jeg traf, da jeg i 1920 kom som lærer til Arrild. Han overlod mig nogle erindringer og lod skinne igennem, at han håbede, de fremefter måtte være med til at give et billede af den menige mands indsats for danskheden under fremmedherredømmet. Det er snart et halvt hundrede år siden, han døde, og snart lige så mange år siden jeg i sønderjyske aviser berettede om ham. En ny slægt er siden da groet frem. Jeg synes, den skal vide noget om ham, og mener, at han her i Sprogforeningens Almanak vil få et varigt minde. I det følgende vil jeg lade Peder Kjær selv føre ordet — også sprogligt.

Peder Kjærs erindringer.

Når jeg fortæller mit levnedsløb, vil jeg nødigt, at nogen skal få det indtryk, at jeg vil fortælle om mig selv, for at det skulle få udseende af, at jeg har udrettet noget stort, for det er aldeles ikke tilfældet. — Nej, jeg har kun gjort min simple pligt, mangen gang knap det samme, men det har tit smertet mig, at jeg i min ungdom ikke fik lært lidt mere; thi så kunne jeg have været lidt mere for mit folk; men dertil havde jeg ikke råd.

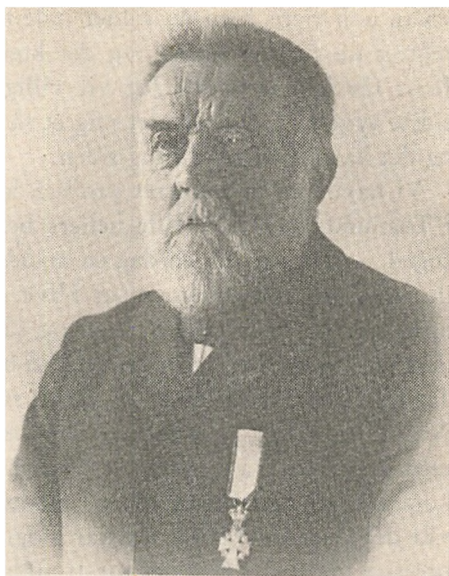
Jeg er født den 10. marts 1852 i Arrild som søn af Mikkel Pedersen og hustru Mette, født Top. Navnet Kjær gav min fader mig efter gården, hvor han var født, Abilskær i Hygum sogn.

1857—58—59 havde vi nogle tørre somre, og der var om-

trent misvækst. Bønderne havde ondt ved at klare sig, og i disse tre år gik min far med »udtæring«. Han var bange for, når han var borte, at mor skulle gå fra gården, og vi så intet havde at leve af. Vi var tre børn, to søstre og jeg, hvoraf jeg var den yngste. Min far solgte gården i 1860 i januar måned, og 1. maj flyttede vi over i et lille hus, som blev bygget, men da var far død. Jeg var otte år, da jeg stod ved hans dødsleje. Jeg husker endnu så tydeligt, da han tog afsked med mig: »Nu farvel, min dreng, bliv nu en god dreng og god ved din mor!«

Havde han vidst, hvordan det ville gå, havde han nok tilføjet: »— og vær tro mod dit land»; thi han var kernedansk.

Der blev 12.000 mark til overs, og det var jo ikke meget for min mor at leve af. Da jeg var 12 år, kom jeg ud at tjene, og da jeg var 18 år opterøde jeg for Danmark. Der stod i Pragerfredens artikel 19, at enhver, som ønskede at aftjene sin værnepligt i Danmark, skulle udslettes af stamrullen, uden at der lagdes ham nogen som helst hindringer i vejen, og dersom vi var født inden 12. november 1870, havde vi lov til at opholde os her igen, når vi havde aftjent vor værnepligt i Danmark. — Men den herlighed varede ikke længe, for der udbrød krig i august 1870 mellem Prøjsen og Frankrig, og alle vi danske undersåtter fik ordre til at forlade det prøjsiske statsområde inden 24 timer, ellers fik vi fængselsstraf. Så rejste jeg til Danmark; men et par år senere kom der bud, at dersom vi kunne få hjemstedsbevis fra Danmark, at vi i trangstifælde kunne hjemsendes dertil, kunne vi få lov til at opholde os her. Jeg kom tilbage igen, da jeg havde tjent 7—8 år i Danmark, og jeg var blevet klar over, hvad det gjaldt, og at der var fare for, at mit eget fædrehjem ville gå over på tyske hænder. Da stod det for mig som et af mit livs stolteste øjeblikke, om jeg igen kunne købe mit fædrehjem, for da i det mindste at holde det fri for en tysker. Jeg havde ikke flere penge, end jeg selv havde tjent mig, men ved gode menneskers hjælp lykkedes det mig at komme i besiddelse af mit barndomshjem, skønt jeg i de første

Peder Kjær
(1852—1930)

år måtte kæmpe svært, med pengevanskeligheder. Det var i 1877. — 1881 blev jeg gift. Min kone havde nogle penge, og ved flid, nøjsomhed og Guds velsignelse havde vi det helt godt.

Da jeg havde haft gården i omtrent 13 år, indså jeg, at det var en uholdbar stilling i længden, thi det blev længere jo værre at være bosiddende her som dansk undersåt. Man kunne pludselig modtage en udvisningsordre, der lød på, at man havde at forlade det præjssiske statsområde inden 24 timer. Henvendte man sig til myndighederne om, hvorfor man var udvist, fik man ingen anden begrundelse, end at man var falden til besvær og havde at adlyde ordre.

Da kom en dag min gode ven og barndomskammerat Peter Skovrøy fra Tønder og sagde: »Hør, Peder, du må se, om du kunne blive præjssisk undersåt; du er nu så gammel, at du ikke bliver soldat, og den slags, som du er af, er en af de bedste, vi har.« Jeg svarede: »Jeg er da ikke mere dansk end I andre.«

»Kan nok være, men du sidder inde med mere had. Du har nu måttet tie stille så længe, og det kommer bedre frem, når du først får lov at tale!« Jeg vil villigt indrømme, at jeg i de sidste tyve år havde samlet mig et så grundigt had til alt tysk, og det har ikke forladt mig siden.

Vi havde en pensioneret præjsisk løjtnant til amtsforstander i Toftlund, men han ville hellere beholde titlen som herredsfoged. — Da var der en dag en mand, som sagde til mig: »Når du indgiver ansøgning om at blive præjsisk undersåt, må du altid sige herredsfoged til ham og så altid tale tysk. Om det ikke er så godt, det gør ingenting; så bliver han i bedre humør.« Jeg fik så en dag ordre, at jeg skulle stille hos amtsforstanderen. Nu vil jeg ærligt indrømme, at jeg ikke rigtig fulgte sandheden, men jeg trøstede mig med, at hensigten helliger midlet. Da jeg kom ind til amtsforstanderen, modtog han mig med de ord: »Er det Dem fra Arrild, der har indgivet ansøgning om at blive præjsisk undersåt? Var det for at undgå at blive præjsisk soldat, at De tog til Danmark?«

Jeg svarede: »Ja, for det meste«. Da sprang han op fra stolen og hen imod mig. Jeg troede, at han havde smidt mig ud, men heldigvis fik jeg sagt, at jeg gerne ville have lov at forklare det sidste punkt lidt nærmere. »Værsgod,« sagde han.

»Se da, hr. herredsfoged, dengang jeg gik til Danmark, var jeg knap 18 år. Far var død, og jeg havde en formynder. Min formynder sagde: »Du må hellere aftjene din værnepligt i Danmark, thi ifølge paragraf 5 skal vi nok allesammen blive danske, og da de aftjener deres værnepligt senere i Danmark end i Prøjsen, kan du muligvis blive soldat to steder, og så må du hellere aftjene din værnepligt i Danmark«. Jeg troede også, det forholdt sig således, og af den grund gik jeg til Danmark, men nu er paragraf 5 blevet ophævet, og så bliver vi jo aldrig danske mere i alle vore dage, og så mente jeg, at det var rettere at være undersåt i det land, hvor man har sin ejendom og så finde sig til rette med forholdene.«

»Tror De ikke, at vi bliver danske her igen?« sagde amtsforstanderen. »Danske her igen, hr. herredsfoged, det kan der jo aldrig være tale om. Paragraf 5 er jo ophævet«. — »Der er heller ikke noget i vejen for, at De kan blive prøjsisk undersøt, jeg skal anbefale sagen.« »Mange tak, hr. herredsfoged,« sagde jeg — og fjorten dage efter var jeg prøjsisk undersøt.

Hvor det lettede. Kun den, som har prøvet noget lignende, kan danne sig en forestilling om, hvad det vil sige pludselig at blive befriet for det knugende tryk, som i tyve år havde ruget som en mare, bestandig at have en udvisningsordre hængende over hovedet.

Kort tid efter, at jeg var blevet prøjsisk undersøt blev jeg valgt til kommuneforstander, men man troede åbenbart ikke på min omvendelse, thi jeg blev kasseret. Senere fik jeg efterhånden flere tillidshverv som kommunerådsmedlem, vejrepræsentant, skolerådsmedlem, vandsynsmand, skatteligningskommissionsmedlem, kirkeældste, bestyrelsesmedlem i mejeriet i 25 år, heraf som formand i 18 år.

Da jeg var medlem af skolerådet, blev vi engang overrumplet af tyskerne. Det var Skærbæk marked, og alle, både danske og tyske var til marked. Valget var sat til kl. 2, og der blev valgt tre tyske — og tre danske sat udenfor. Et par dage efter læste jeg i den tyske avis. Her stod: »Som bevis på tyskernes glædelige fremgang i Nordslesvig kan anføres, at i Arrild var der valgt tre skolerepræsentanter og sat tre af protestpartiet udenfor.«

I Toftlund havde tyskerne flertallet og i Skærbæk også, og nu skulle der drives en kile ind og fortyske hele egnen. Der blev holdt et tysk møde i Arrild kro, hvor pastor Jacobsen fra Skærbæk talte, og det blev vedtaget, at enhver tysker skulle hejse flaget. Der kom så 14 nye tyske flag til kommunen på én dag. — Da skolerepræsentanternes funktionstid var udløben, fik vi dem imidlertid vippet igen.

Jeg har engang imellem skrevet nogle vers; dog vil jeg

langt fra gøre krav på at kaldes digter. Ved et valgmode
Lindetskov fortalte jeg om skolerådsmødet i Arrild:

For manne år tebag, di mene vi
var bleven tysk i sind,
de vår no et tefælet, men vi var
slumret ind.
Å venn e folk di sover, så kan et
let gå gal,
i hvert tefælde gå et it oltid som
de skal.

Å så haj vi et skolerådvalg, vi måt
gå a e vej,
tre rigstro kandidater dem såt di
i e stej.
Oå så haj vi et kirkevalg, og der
vi måt træk lod,
så det var kun et slumptræf, at
sejren den blev vor.

E tyskere di hejst e flag, di flagred
for e vind,
fra Toftlund og til Skærbæk en kil
vild de dryw ind
Men så blev vi da vagen a vores
lange søvn,
å så soi vi te vor sjel, nej no ska
de blyw løvn.

Den kil, som di har dreven ind, den
er nok lofle slap,
den må kund dryves ud igen med et
forsvarle rap.
Å næste gang ved kirkevalg vi
blev let bær tefreds,
e tyskere fik fem og tyv, men vi
fik to og treds.

Å da vi så fik skolorådsvalg kund e
tyskere it blyw,
di fik femten stemmer, men vi fik
syv og tyv.
Der ser I et eksempel, hvordan de
let kan gå,
venn folk de gæer o sover, å
glemmer å paså.

Nej, at få os ret fortysket ville ikke rigtig gå. Der var en landsråd fra Kiel, dr. Hahn, han rejste omkring og holdt foredrag om, at der skulle sættes mere damp på for at få os fortysket, det gik for langsomt, og redaktør Strakejahn fra Grænsepost i Haderslev (redaktør K. E. Strackerjahn, Sleswiger Grenzpost. — Red.), mente det samme, medens en pastor Tiedje og præsten fra Vodder, pastor Schmidt, mente, at der skulle fares mere med lempe.

Dengang skrev jeg:

E tyskere, di veed it ret, hvordan
di skal gå frem,
å få vos ret fortysket, de gæer
lidt småt for dem.
Så vil di prøv å list se frem, å så
vil de ha kamp
og så vil di gå lidt sinde og så ha
mere damp.

Å Strakejahn vil nap vos, og doktor
Hahn vil slå,
å pastor Schmidt vil klap vos, å
Tiedje ligeså;
men e mål de er de sam, kun a
forskellig vej
vil de vos ha fortysket å få vos
godt tefrei.

Paragraf 5 ræn di for inneting, den
vil di ha a vejen,
vil ande it ha mæ en'å gøer, så er
et jo da vor ejen.
Å derfor vil vi ligegodt it ha en
slån ihjel,
di raj, di har vi oltid holden, vi
kan behold en sjel.

Å tidens hjul drejer rundt, de er
no et så sær,
at vor historie noo javn fik end i
fi og treds,
men venn en ser tebag, da olt gæ
op o ned å jord,
hvorfor vi heller må blyv ved de
vi lærer å vor moer.

Jeg har aldrig tvivlet om, at vi nok skulle komme hjem igen, men jeg har tit tvivlet, om jeg skulle få lov til at se den dag, og derfor kan jeg sige som den døende soldat, da de sejrer ved Isted: O Herregud, så skulle jeg da i dette liv den glæde ha'!

Peder Kjær.

☆

Efter genforeningen blev der rejst en genforeningssten ved Arrild kirke. Om den sagde Peder Kjær: »Den skal stå som en tak til Gud, at han førte os ud af trælddom, men — som et minde om, at det kan nytte, at vi bliver stående på den post, Vorherre sætter os på, og som et minde om den dag, da vi efter 56 års fremmedherredømme stemte os hjem.« — Senere føjede han til: »Da vi kom hjem, mente jeg, at vor vagt var endt, men det er ikke tilfældet. Nej, vi må blive stående, for tyskerne prøver ved hjælp af penge at købe os ud og vil have grænsen flyttet mod nord.

Heldigvis har vi fået Landeværnet oprettet, og det er vor pligt at støtté det efter bedste evne. Ja, det er også vor pligt

at støtte dem, der ikke kom hjem (sydslesvigerne). Jeg tænker ofte på, om nu grænsen var blevet sat heroppe på bakken mod nord, og vi var blevet tilbage. — Hvor må vi være Gud taknemlig for, at vi kom med, og derfor siger jeg: I skal vogte den sag og den dejlige sang, vi i arv af fædre fik, og lukke jert hjerte for trældom og tvang og jer dør for de fremmedes skik.«

Den 25. maj 1927 fik Peder Kjær sølvkorset af kong Christian den Tiende. Om kongens besøg i Arrild den dag er at berette: Da kongen havde hilst på Peder Kjær, fortalte denne kongen et barndomsminde om det sidste kongebesøg i Arrild:

»Blandt mine barndoms minder er der ingen, der står mere levende for mig, end da kong Frederik den Syvende lørdag den 3. oktober 1857 med gemalinde, lensgrevinde Danner kom gennem Arrild med stort følge på rejse fra Ribe til Løgumkloster og Tønder. Jeg var 5¹/₂ år. Der var mange vogne og mange forriddere, mest unge bondesønner, alle med et dannebrog i hånden. Vi skulle også have flaget ud, men vi havde intet. Da tog min mor nogle røde gardiner ned og syede dem sammen og syede et hvidt kors på. Vi børn var så stolte af vort flag, thi det var det allerstørste i byen. Da kongen steg ud af vognen her ved kirken, trådte pastor Ørbech frem i fuldt ornat og hilste kongen med ordene: »Velsignet være den, der kommer i Herrens navn. Amen.« Jeg vil i dag over for Deres Majestæt gøre pastor Ørbechs ord til mine.«

Da kongen havde overrakt Peder Kjær dannebrogskorset, føjede denne til sin tak:

»Den post, hvorpå vi engang står,
må holdes uden at flytte,
og ej engang vi spørge må
om det i grunden kan nytte.
Men når engang er endt vor vagt,
det skudsmål vi ej må miste,
at der om os må blive sagt,
vi trofast stod til det sidste.«

115)

Æ julgris

Af Sigfred Andresen

Tegning: Erik Jensen

— Æ vanjd koghe! — Petrine kom fra æ bagghus injd i æ køghen.

— Iver Slavte æ injt kommen ænohn, så ligh kun et par flave åh te å hold ehl mæ. Han vihl kom æ klok syv å det æ'n gliks. —

Petrine lø nave flave unjne æ grukehl øve i æ bagghus. Da hun gik øve i æ køghen ægen, vå Iver ve å stil sit hjul hen unjne æ køghenvinjde.

— Koghe æ vanjd, min søde?

— Natyrle da! Vi hæ åt vinjt åh dæ. — Æ æ no ejzen injt din søde!

— No væh kuns injt sorn. Din Sofus sée jo injt nave. —

— Kanj jo å væh savdesahm, — få æ hæ injne Sofus! —

Amanda kom ue a æ køghendør.

— Morn Iver! — Kom injd å få et kop kaffe te å varm dæ åh. —

— Tak! Amanda, men æ vil no helle vinjt te æ so hænge åh æ lærng. —

— Ja, do ska sjell vée et. —

— Æ Sivert i æ bås? —

— Han æ viss ve å få reh f åh æ so. —

Iver gik injd i æ bås, så lidt ætte kom han å Sivert dryven mæ'n. Den vå godt fée.

Æ skohltrav stav paråt, å da æ so vå ve æ si a den, gréf Iver Slavte sin øjs å slav æ so jen midt æmell æ yhn, så den folt om. Petrine stav mæ den stoe brun kruk å skuld tej æmoe æ blohj. Amanda haj en skål i væ hånjd, å da Iver stuk æ gris, holdt hun dem hen få å sammel æ blohj.

— Hvorfå holde do den injt i æ hal, Petrine, æ do rejt få te den ska bie dæ mæ'n? —

— Sikke nave pjat! — Petrine haj snar nok a sit snak.

No vå æ blohj ræhnj ah den. Amanda å Petrine stav å røe i hvæ sin pot. Iver stuk sin krogh ægimmel æ nejsghaf åh æ so å truk den op i æ skohltrav. Sivert hinjt koghen vanjd. Det blev hældt øve æ so — den blev skohlet. Så tav Iver sit skrafjern. Det så ue som et kræmmehus a nave blank blik. Han skraft sorn te æ håh fløj te olle sie. Vinjne han haj et styk skraft ren, tav han ve æ ben enjde æ krogh i æ nejsghaf å drejet den runjt. Injd æmell hældt han koghen vanjd åh'n. Da han vå æ hele vej runjt, stuk han æ lærng unjne den, så den kom op å ligh åh den øve æ skohltrav. Så tav han jen a sin skarp kniv å skraft æ bælle helt ren æ hele vej runjt. En gång æmell strøgh han æ kniv åh æ stryghstål.

— Æ kanj jo å la nave bøste sitt, — sø han. — De kradse godt, vinje æ flæsk ska née ægimmel æ hals. Ja, — de sie, te Hannes Skoste trække sorn et styk mæ godt må bøste et par gång op å née ægimmel æ hals, vinjne han æ fåkøhl å javnt ska hen å syng i æ kirk. Å det hjilpe, få Ludde Post hæ sjell se et. —

— Ja, det ska nok stimm, vinjne do sjell sie et! — — Krads gø't — det hæ vi å mærket, vinjne vi fik stégh a den, vi slavt te fåhre. —

— Nå, sie do det, Sivert. — Så må min kniv jo injt hæ væt skarp nok. — — Æ må vise kigh godt ætte æ dav, få ejsen kunj æ få spektåkel mæ Amanda. —

Han vå no fæhr, så no skuld æ so op å hæng te ahkølen. Den blev drejn om åh æ ryg, så rev han olle nejl a æ tæe, skår

æ senne åh æ bagheben fri, stuk et styk rehf ægimmel å bunj æ ben te æ lærng. Så tav han å Sivert ve å slæft æ lærng mæ æ gris hen te æ mue å stihl den dæh åh skrå.

— So, no kunj det gøe godt må et kop kaffe! —

— Det ska do få, æ hæ åt skænket. — Amanda vidst te det no vå så vidt, at det hele stav åh æ boe.

— Vil I ha en snaps? —

— Ja tak — det gæh javnt! —

Iver og Sivert fik dæ snaps, å da de vå fæhr mæ æ kaffe, gik Iver i gång ægen. Æ so skuld skæes op, — æ injdvold blev sam-melt i den stoe balle å æ flom'm blev lø køhn op øve æ sieflæsk. No hænj æ so — oplutt som en bogh — å æ lærng. Æ hoj vå blevn kløvet i to stykke, så dehl midt øve vå den æ hele vej née, — kun æ hal holdt te, hvo den vå vont te't — midt få, no øverst åh æ lærng.

— Den hæ et godt lav spæk. — Amanda kom ue få å se, hvor lånjt Iver vå.

— Ja, den sée godt ue. — Ska do brugh manne tarm te pøls? —

— Ja, olt, hva dæh æ godt! —

Urnfå vå det koldt, så Iver flyt no injd i æ bås mæ æ balle mæ tarm. Først klemt han æ skidt a dem å skyllet dem ætte mæ vanjd få så tesidst å væhnj dem mæ æ injnesi ue ah få å skraf dem mæ den skrafpinjd, han haj mæ. De blev køhn ren.

Det vå glanjt å se ham la æ tarm gli ægimmel æ hænjne. Han haj gøe det manne gång, så det gik helt a sæ sjell. Han vå sneje åh æ finger. Pete Kryssen øve fra Antons vå kommen injd i æ bås å stav no å kégh.

— Gomorn, sie en, vinjne en komme injd.

— Gomorn, Iver Slavte! —

Pete Kryssen sø injt mée, han stav å kegh å æ tarm, dæh glej astej æmell æ skrafpinjd å æ tommeltot.

— Skuld do nave? —

— Sivert sø, te æ mât få æ blæhs. —

— Den hænge ue åh æ lærng. — Kanj do sjell pust den op? —

— Nej, det troe æ injt. —

— Spøe do kun Sivert ætte ét styk taghrøe, så ska æ nok pust den op få dæ. —

Pete Kryssen fåsvunjd å kom snart ætte injd mæ æ blæhs å et godt styk tagh. Iver Slavte ladt æ tarm ligh å hjulp no føst æ dreng. Æ taghrøe blev skubbet op i æ blæhs, å så pust han. Helt sinjne kom dæh mée å mée luft i, å æ hele tid muffelt han den æmell æ finger, så den tesidst vå stoe å runjd. Den så snar ue som en gevaldigh stoe stikkelsbær. Da den vå stoe nok, bunj han den ah mæ et styk reh.

— Vinjne do no la den ligh å tør, hæ do baghætte en glanjt buld å legh mæ. —

Pete Kryssens yhn stråhl, da Iver gav ham den. Åh jet gång fåsvunjd han ue a æ båndør.

— Iver Slavte hæ pust æ blæhs op få mæ, — råft han glaj, da han løhf fåbi Sivert ue åh æ plads.

Iver smil, da han høe det. Han kunj nok havs, hvo glaj han sjell haj væt få æ blæhs, lav han vå lille. Te nyår haj de å spæhnd den øve æ rummelpot. Så vå det føst righte rummeln.

— Nå, blev do fær, Iver? — Han kom injd te Amanda i æ køghen.

— Æ komme hen æmoe avten få å skæh den née. Så kanj do jo tænk øve, vunjt do vil ha den partée å hva dæh ska soltes. — Nå farvel — Amanda! —

Javnt da Iver tav sit hjul, kom Petrine øve fra æ baghus.

— Ska æ no ha det muddes, injnen æ kør? —

— Do? — Nej injt a mæ. —

Petrine fåsvunjd injd a æ köghendør, å Iver Slavte køe née te bys. Ve Andres Smej skuld han fli pøls. De haj slavt æ går.

ORDLISTE

baghus — bagehus
ænohn — endnu
flave — hedetørv
ehl — ild
gliks — straks
hjul — cykle
ejsen — ellers
nave — noget
savdesahm — ligemeget
bås — stald
rehf — reb
skohltrav — skoldetrug
øjs — økse
stuk — stak
rejt — bange
bie — bide
lærng — stige
bælle — skind, hud

bøste — børster
javnt — netop, lige
stimm — stemme, passe
stihl — stillede
vonn — vant
lånjt — langt
vinjne — når, hvornår
blæhs — blæren
taghrøe — tagrør
hjulp — hjalp
gevaldigh — vældig
buld — bold
leggh — lege
yhn — øjne
spæhnd — spændt
muddes — kys
fli — lave

En statsfjende i Harreslev

Af Sigfred Jespersen 5)

Den 8. december 1933 blev klejnsmed Hans Nielsen anholdt — som statsfjende og forræder.

Mens han spiste sin middagsmad i hjemmet i Mariegade i Flensborg, kom to Gestapo-folk buldrende op ad trappen.

Deres besøg var ventet.

Dagen før havde Hans Niensens kone, Emma, forsøgt at advare en af hans kammerater, men forgæves. Nu vidste de, hvad der forestod. De havde snakket problemerne igennem og var enige om, at Hans Nielsen skulle blive i stedet for at flygte til Danmark. Der var kone og barn at tage hensyn til.

Han gik på arbejde som sædvanlig — og kom hjem til middag som sædvanlig.

Da de hørte gæsterne komme, sagde Hans Nielsen:

— Nu er det så vidt. Bare rolig.

Gestapo-mændene erklærede Hans Nielsen for anholdt.

Han spurgte roligt, om de havde tid, for han ville gerne være færdig med sin middagsmad.

De havde tid — og han spiste sin risvælling.

Det blev hans bedste måltid i mere end to år.

Han fik to års tugthus for højforrædderi — også kaldet statsfjendtlig virksomhed.

Elleve år senere måtte han bidrage til statens forsvar i den berygtede bataljon 999 — skønt højtideligt udstødt som uværdig af den tyske værnemagt. Bataljon 999 var ikke en rigtig

straffebataljon, men en såkaldt »Bewährungseinheit« af kriminelle og — mest — af nazi-modstandere.

Hans indsats for staten kostede ham de fleste af tærerne, deriblandt de to store.

Efter krigen måtte den samme stat — eller dens efterfølgere — betale ham erstatning som politisk forfulgt.

Holdningen til folk med dansk og socialistisk sindelag havde ændret sig i den grad, at et stort tysk flertal valgte ham til formand for Flensborgs største fagforening, IG Metall, og for byens sygekasse.

I Harreslev blev han gjort til borgerforstander — formand for byrådet — af et stærkt dansk mindretal.

I dag lever Hans Nielsen og Emma i Slukefter i Harreslev kommune som et højt agtet pensionistpar både i danske og tyske kredse.

Hans Nielsen blev født i juli i 1904 i Åbenrå. Hans far var remisearbejder og blev i 1909 forflyttet til en tjenestemandsstilling i Flensborg. Familien flyttede ind i et lejehus i Slotsgade, og Hans Nielsen, der hidtil kun havde talt sønderjysk, lærte tysk på gaden. Derefter var det skik i familien, at forældrene talte sønderjysk til børnene og blev svaret på tysk.

Hans Nielsen kom i tysk folkeskole, og undervisning i dansk var der ikke tale om — heller ikke privat. Som »beamter« måtte hans far være yderst forsigtig med at give udtryk for sit danske sindelag. To gange, mener Hans Nielsen, blev han snydt for forfremmelse, fordi han ikke blev anset for pålidelig.

Først i 1928—29 — efter at faderen var blevet pensioneret — vovede forældrene at melde sig ind i Den slesvigske Forening.

Da faderen lå for døden i 1938, måtte Hans Nielsen love ham, at der kun blev sat dødsannonce i Flensborg Avis, og at krans med hagekors ville blive afvist.

Efter konfirmationen i 1919 kom Hans Nielsen i lære på

1. maj 1933. Nørreport i Flensburg pyntet af nazisterne. Forrest til venstre Hans Nielsen og hans kone, til højre skimtes en SA-mand. Byens arbejdere var udkommanderet til at være med i optøget; men en del benyttede lejligheden til at stige af på offentlige toiletter og værtshuse undervejs. Hans Nielsen selv slap for at deltage, fordi han var arbejdsløs.

Flensborg Skibsværft som klejnsmed. I 1922 kom han som udlært til Nordisk Ovnfabrik — trods det danske navn og tidligere forbindelse med danske støberier på det tidspunkt et tysk aktieselskab med tysk kapital. Der var han sammenlagt i 25 år, afbrudt af tugthusophold, militærtjeneste og kortere perioder med arbejdsløshed.

Allerede i 1921 gik Hans Nielsen ind i det faglige arbejde som medlem af IG Metals ungdomsgruppe. Samme år kom han i bestyrelsen, og et par år senere blev han tillidsmand og medlem af bedriftsrådet på Nordisk Ovnfabrik. Det var han til den nazistiske magtovertagelse i 1933.

Politisk sluttede han sig — trods sit danske sindelag — til det tyske socialdemokrati, SPD. De fleste dansksindede arbej-

dere stemte i tyverne på SPD, siger han. Der var gode folk i ledelsen af den danske bevægelse — Ernst Christiansen, L. P. Christensen og Tage Jessen — men for arbejderne var de for borgerlige.

En del af arbejderne sendte deres børn i de danske skoler. Alene det krævede — i hvert fald i nazitiden — et betydeligt mod. Børnepengene gik tabt, og selv har Hans Nielsen oplevet arbejdsløshedsperioder uden understøttelse.

Da Weimar-republikken var truet, meldte Hans Nielsen sig til Reichsbanner Schwarz-Rot-Gold — den organisation, som fagbevægelsen og de demokratiske partier, SPD, Demokrater og Zentrum, oprettede til republikkens forsvar. Det var der mange andre dansksindede arbejdere, der gjorde, siger han. I en uniform, der bestod af vindjakke og læderrem, gik de til kamp for demokratiet i Tyskland.

Hans Nielsen selv deltog i flere sammenstød med nazisterne, som regel ved demokratiske politiske møder, men en enkelt gang også ved et nazi-møde. Der provokerede nogle kommunister nazisterne ved ikke at rejse sig for Deutschlandlied. Reichsbanner-folkene rejste sig, men ballade blev der alligevel. Der — som andre steder — var våbnene stole og ølflasker.

Efter den såkaldte »Fürstenabfindung« — erstatningen til Hohenzollerne og andre tyske fyrstehuse — gik Reichsbanner i opløsning. De unge følte sig svigtet af de ældre, især af de borgerlige partier. De fandt, at det ikke var nok med møder og demonstrationer. Reichsbanner måtte aktivt — om fornødent med våben — forsvare den tyske republik.

De unge lejede en gammel skydebane ved Åbenrågade i Flensborg, forsøgte at sætte den i stand og øvede sig med en salonriffel, det eneste skydevåben, Reichsbanner havde.

Da de gamle ikke ville være med, gik de unge ud, og skydebanen blev aldrig færdig.

Da man forsøgte at genoplive Reichsbanner under navnet Eiserne Front, holdt Hans Nielsen og mange andre af de unge

sig borte. Selv forlod han SPD og meldte sig ind i SAP, Sozialistische Arbeiter Partei. Det skete i 1931.

Blandt de mange, der i fortvivelse over den politiske situation meldte sig til SAP — i håb om at tvinge socialdemokrater og kommunister til samarbejde mod nazisterne — var også Willy Brandt og den senere forbundsformand for IG Metall, Otto Brenner.

Trods SAP følte mange af de unge arbejdere sig hjemløse. For Hans Nielsen betød den håbløse situation, at han ikke alene fortsatte sin virksomhed i SAP, men også meldte sig til den danske bevægelse.

☆

Efter Hitlers magtovertagelse i januar 1933 begyndte flygtende partifæller fra Hamborg at melde sig i Flensborg.

Hans Nielsen var med i en gruppe, der hjalp flygtninge til Danmark på 10-pfennigpas. Den normale flugtrute var fjorddamperen fra Flensborg til Kollund. Flensborgerne købte passet og sendte flygtningen alene af sted med besked om at tage fra Kollund til Sønderborg. Hans Nielsen mener selv at have hjulpet 20—25 flygtninge. Det skete også, at flygtninge overnattede i hjemmet i Mariegade.

Af sikkerhedsgrunde kendte Hans Nielsen ingen uden for den lille SAP-gruppe i Flensborg. Det var andre, der stod for kontakten til Flensborg og til Danmark, og det var også andre, der tog sig af indsmuglingen af anti-nazistisk propaganda. Han var kun med i fordelingen. Materialet var altid på tysk, men trykt i Danmark — og for en stor del var det socialdemokratisk propaganda, der blev uddelt af SAP-gruppen.

En del af det kom måske fra den socialdemokratiske modstandsgruppe, der holdt til i Café Waldheim i Harreslev. Hans Nielsen anede ikke noget om den socialdemokratiske aktivitet, der udgik derfra under ledelse af den senere socialdemokratiske borgmester i Harreslev, Wilhelm Schmehl, men han havde haft sin gang på cafeen i mange år og truffet sin kone der.

Han var overbevist om, at værten, Amandus Lützen, der senere blev dansksindet, har vidst fuld besked med, hvad SAP-folkene foretog sig. Han var en mand, man kunne stole på.

Derimod anede SAP-folkene, der mødtes på Café Waldheim, ikke noget om, hvad Amandus Lützen og Schmehl var med i.

Den 8. december 1933 kom Gestapo.

I Hamborg havde nazisterne trevlet en SAP-gruppe op. Den blev ledet af en lærer, Franz Bobzien.

Den 7. december dukkede Gestapo op hos en af Hans Nielsens naboer i Mariegade. Gestapo-folkene foregav at være flygtninge og opgav kendeordet: »Solidarität«. Naboen glemte, at man netop på grund af Gestapo havde skiftet kendeord til »Freundschaft«.

Da han var anholdt, løb Emma Nielsen til et andet gruppe-medlem i Ramsherred for at advare. Hun hørte, at der var fremmede i lejligheden, men manden ville ikke tro, det kunne være Gestapo-folk. Da Emma Nielsen var gået, blev han og et tredje gruppe-medlem anholdt. Da Hans Nielsen kom hjem fra ovnfabrikken, fortalte hans kone, hvad der var sket, men han opgav at flygte til Danmark. Næste dag gik han på arbejde som sædvanlig, men i middagspausen kom Gestapo.

I fire dage sad han i politifængslet i Flensborg. Derefter var han i ni måneders varetægtsarrest i fængslet på Søndergravene.

Behandlingen var ikke dårlig, siger han selv. Hver uge fik han besøg af sin kone, og Flensborg Avis fik han hver dag. Det havde hans far opnået hos undersøgelsesdommeren.

I september 1934 blev han ført til Hamborg sammen med seks andre flensborgere, og et par dage senere blev de stillet for overlandsretten sammen med ni hamborgere i sagen: »Bobzien und Genossen«. Bobzien fik fire års tugthus, en flensborger tre år, men de fleste slap med to år, deriblandt Hans Nielsen.

*Hans Nielsen som soldat i 1944,
fotograferet i Langadias nord
for Saloniki i Grækenland.*

Efter tre måneder i sribet fangedragt i tugthuset Fuhsbüttel — uden mishandling, men med meget lidt at spise — lykkedes det Hans Nielsen ved at pukke på sit prøjsiske statsborgerskab at blive overflyttet til straffeanstalten i Rendsborg. Der var behandlingen bedre, fordi bevogtningen blev forestået af fængselsbetjente fra før magtovertagelsen. Mad var der nok af — mest vandgrød kogt på pærer. Endnu bedre blev det, da han blev overført til landsbrugsarbejde på en domænegård ved Bad Bramstedt.

☆

Den 14. december 1935 blev Hans Nielsen løsladt. Arbejde på ovnfabrikken var sikret på forhånd. Ganske vist havde SA og partiet forsøgt at få ham ud, men fabrikkens ledelse holdt sig stejl under henvisning til, at der var brug for en model-klejn-

1. majfest i Flensborg 1959. I spidsen, lige efter orkestret, går Hans Nielsen, IG Metall, Max Beyreis, leder af DGB — det tyske LO — i Flensborg, og Walter Suck, dengang formand for ÖTV — de offentligt ansattes fagforening — senere indtil efteråret 1976 socialdemokratisk medlem af forbundsdagen.

smed — og en smed af den slags var SA ikke i stand til at skaffe.

I det hele taget havde Hans Nielsen på sin arbejdsplads ikke særlige vanskeligheder med nazisterne. Man forsøgte at true og presse ham ind i nazistiske organisationer, men han afviste hver gang. Han var med i Arbejdsfronten, sagde han — og det skulle han for overhovedet at have arbejde. En lille smule »Heil Hitler« var han også nødt til, fordi der var aggressive nazister både i ledelsen og blandt arbejderne, men på hans værksted var der kun »anstændige« arbejdere.

I 1944 kunne den tyske værnemagt også bruge de »uværdige«. Hans Nielsen blev indkaldt til bataljon 999. Efter uddannelse i Saarland kom han til fronten i Grækenland. For de »uvær-

dige« var orlov udelukket, men ellers, mener han, blev vi ikke dårligere behandlet end andre tyske soldater.

Han deltog i kampé mod græske partisaner — og under tilbagetoget mod jugoslaviske modstandsfolk. I de første uger af 1945 fik han svære forfrysninger i begge fødder og mistede de fleste af sine tæer. Han blev indlagt på lazaret i Sarajevo — men efter et par dages forløb, da byen stod for fald, ført videre til Wien. Dagen efter hans ankomst dertil kom russerne. Lazarettet blev rømmet i sidste øjeblik, og rejsen gik videre over Prag til Halle, der straks blev taget af amerikanerne og senere afleveret til russerne. Hans Nielsen slap væk med den sidste amerikanske lastbil, var i lazaret og fangenskab og kom endelig tilbage til Flensborg i august 1945.

Hans Nielsen kom på ovnfabrikken igen, blev tillidsmand og senere formand for bedriftsrådet. Efter en tid på de kommunale vandværker blev han i 1950 valgt til forretningsfører for byens største fagforening, IG Metall, med flere stemmer end de tre modkandidater tilsammen. Det danske sindelag har aldrig været et handicap i IG Metall, siger han. Han gik af ved årsskiftet 1970. Han blev bestyrelsesmedlem og formand i AOK, Allgemeine Ortskrankenkasse, i Flensborg. I 1951 blev han valgt af Sydslesvigsk Vælgerforening til kommunerådet i Harreslev. 1964—70 var han borgerforstander og derefter viceborgmester i tre år.

Det nationale portrætgalleri på Folkehjem

Tillæg til Morten Kaphöveners artikel i Sprogforeningens Almanak for 1975 om portrætgalleriet på Folkehjem.

- 41 Lorenz Peter Christensen blev født den 10. marts 1882 i Dalsgaard i Rinkefølge sogn; i 1898 blev han lærling på Flensborg Avis, og han forblev knyttet til bladet ubrudt indtil sin død den 4. maj 1960. I 62 år arbejdede han i dette blads tjeneste, først under Jens Jessen, der var som en skolemester for sine unge elever, siden i mange år som Ernst Christiansens næstkommanderende og fra 1940, da nazisterne slog pennen ud af Ernst Christiansens hånd, som chefredaktør. Han klarede de meget vanskelige år under krigen og oplevede efter krigen først abonnementtallets himmelflugt og senere et alvorligt tilbageslag. I 1924 var han blevet medlem af Flensborg byråd, og han varetog kommunalpolitiske opgaver til sin død. Han var den danske byrådsfraktions formand, og som sådan meget værdsat. I mange år var han næstformand i Dansk Skoleforening for Sydslesvig, og fra 1951 til sin død var han foreningens formand, og havde som sådan et nært samarbejde med skoledirektør Bernhard Hansen. L. P. Christensen døde den 4. maj 1960, dagen før Skoleforeningens 40 års jubilæum.

(T. F.)

- 42 Martin Hammerich blev født i København i 1883, hans far var en kendt ingeniør, og længere tilbage var der i slægten betydelige skolefolk og teologer. Fra sin tidligste ungdom omfattede Martin Hammerich Sønderjylland med den varmeste interesse. Han blev jurist og blev i 1912 ansat som by- og

41. Lorenz Peter Christensen

42. Martin Hammerich

herredsfuldsmægtig i Stege. Herfra blev han i 1918 kaldt til København for først at blive sekretær for det udvalg, der skulle forberede genforeningen, senere blev han som kontorchef i Det sønderjyske ministerium H. P. Hanssens nærmeste medarbejder, indtil regeringen Zahle gik af i 1920. Han fortsatte med at forestå de sønderjyske sager under statsministeriet og senere under udenrigsministeriet. I 1922 var disse opgaver løst, og han søgte da den beskedne stilling som dommerfuldmægtig i Løgumkloster. Her fik han et stærkt indtryk af landbrugs-krisens frygtelige virkninger og henlede opmærksomheden på det nødvendige i at foretage en mere rationel jordfordeling og i at skaffe midler til økonomisk sanering af landmænd, der var kørt fast. Han blev i 1927 direktør for Sønderjysk Hypoteklånepfond, han tog i 1933 initiativ til oprettelse af grænse-området danske samfund og deltog i 1939 i forberedelsen af det folketingsvalg, der senere blev kaldt den anden folkeafstemning i Nordslesvig. Han døde den 22. april 1940.

(T. F.)

Portræt- og kunstnerfortegnelse

1. Frederik Fischer	malet af	Petersen-Stubbæk
2. A. D. Jørgensen	- -	Petersen-Stubbæk
3. J. P. Junggreen	- -	Petersen-Stubbæk
4. Gustav Johannsen	- -	Petersen-Stubbæk
5. Jens Jessen	- -	Petersen-Stubbæk
6. Peder Skau	- -	Agnes Schmidt
7. Jacob Michelsen	- -	Franciska Clausen (efter foto)
8. J. N. H. Skrumsager	- -	Agnes Schmidt (kopi)
9. H. P. Hanssen	- -	Robert Leepin
10. M. Andresen	- -	Franciska Clausen (efter foto)
11. C. C. Fischer	- -	Jensine Jessen
12. Nikolaj Andersen	- -	Petersen-Stubbæk
13. Anna Callø	- -	Robert Leepin
14. Nicolai Svendsen	- -	Franciska Clausen
15. Nis Nissen	- -	Robert Leepin
16. Jakob Petersen	- -	Franciska Clausen
17. Kresten Refslund Thomsen	- -	Johannes Nielsen
18. J. P. Nielsen	- -	Franciska Clausen
19. J. Th. Arnfred	- -	Franciska Clausen
20. Morten Kamphövener	- -	Franciska Clausen
21. J. P. Reimers	- -	Aase Kramp
22. Nis Nissen	- -	Franciska Clausen (efter foto)
23. Otto Didrik Schack	- -	Agnes Schmidt
24. Peter Grau	- -	Viggo Kragh-Hansen
25. H. D. Kloppenborg-Skrumsager	- -	Franciska Clausen (kopi efter Agnes Schmidt)
26. J. H. Schmidt	- -	Robert Leepin
27. Martin Simonsen	- -	Viggo Kragh-Hansen
28. H. Jepsen Christensen	- -	Agnes Schmidt
29. Anders Lebeck	- -	Franciska Clausen (efter foto)

30. Mads Gram	malet af	Agnes Schmidt
31. Hans Andersen	- -	Stefan Viggo Petersen
32. A. Svensson	- -	Sofie Jensen
33. Ingeborg Refslund Thomsen	- -	Franciska Clausen (efter foto)
34. Jørgen Gram	- -	A. C. Kongsmark
35. P. A. Callø	- -	Robert Leepin
36. Peter Marcussen	- -	Viggo Kragh-Hansen
37. Hans Hansen	- -	Franciska Clausen (kopi efter Agnes Schmidt)
38. Johannes Jensen	- -	Franciska Clausen
39. Paul Verrier	- -	Agnes Schmidt
40. N. H. Rasmussen	udført af	Jens Lund (gips)
41. L. P. Christensen	malet af	Petersen-Stubbæk
42. Martin Hammerich	- -	Viggo Kragh-Hansen (efter foto)

MINDEORD

Samuel Münchow
Flensborg

Den mangeårige danske landdagsmand i Kiel og rådmænd i Flensborg, fhv. smedemester Samuel Münchow, Flensborg, døde den 23. september i en alder af 83 år.

Samuel Münchow var en af de bedste flensborgere og danskere, jeg har kendt. Et mere ærligt og trofast menneske, en bedre landsmand skal man lede længe efter.

Typisk grænselandsbarn var han med en indvandret far fra Bagpommern og en dansk-slesvigsk mor og fra de unge år så dansk som nogen. Han var en mand af folket og altid i sit hjerte overbevist socialdemokrat, en kort tid omkring 1920 medlem af det danske socialdemokrati, mens han arbejdede i Nordslesvig. Han blev også valgt ind i Flensborg byråd i 1924 som folkets mand, en smedesvend som repræsentant for byens danske arbejdere; men han kunne ikke stå i det tyske SPD, der i 1920 gik kraftigt ind for et tysk Flensborg, og som i de følgende år og også efter 1945 var meget uvenligt over for danske sydslesvigere. Det medførte, at han efter 1945 havde svært ved at få nærmere personlig kontakt med det danske socialdemokratis ledelse, som var mere interesseret i at få forbindelse med den genoprettede tyske SPD — for resten gennem den udmærkede Karl Raloff, der også lige er død.

De danske arbejderlederes afvisende holdning over for kammeraterne i Flensborg var Münchow en stor skuffelse. Han stod jo i 1945—48 med praktisk talt hele den jævne befolkning i byen bag sig. Sammen med Flensborgs danske overborgmester, den dygtige handelsmand I. C. Møller, var han rede til at bringe Flensborg hjem til Danmark med stort flertal i den hjemmehørende befolkning, hvis blot Danmark sagde ja. Det kunne de to mænd have ført igennem. Når det ikke skete, skyldes det især det store danske arbejderpartis holdning. Den kunne måske have været ændret, hvis flensborgerne havde sat alt ind på at redde sig selv og på egen hånd havde trukket en grænse syd om byen; senere udtalelser af Hans Hedtoft, Julius Bomholt og Hartvig Frisch kunne muligvis tyde på det. Men Münchow havde ikke glemt bitterheden i 1918—20, da de danske nordslesvigeres ledelse på forhånd satte Flensborgs danske udenfor ved zoneinddelingen og derved udelukkede dem fra genforeningen. Han ville ikke optræde på samme måde over for de sydligere landsmænd; skulle der trækkes en ny grænse syd om Flensborg, måtte det være København, der gjorde det, ikke flensborgerne. En klog realpolitiker ville måske have handlet anderledes; men for Münchow vejede ikke blot fornuftsgrunde, også følelser og hensynet til medmennesker talte med. Det viste han også i sin tid som leder af Flensborgs socialkontor. Smeden kunne for øvrigt også blive vred, når han stødte på noget, han fandt forkert, og så gav det gnister, men altid på en ærlig og redelig måde.

Münchows medhu over for landsmænd i hele Sydslesvig viste sig også ved hans store arbejde som landsformand for Den slesvigske Forening med opbygningen af nye amtsforeninger under de meget vanskelige og forvirrede forhold i 1945—46. Da havde han og jeg nogle drøje ture sammen rundt om i landsdelen, men også mange glæder. Da den ny fællesorganisation Sydslesvigsk Forening den 15. november 1946 trådte ud i livet, kunne Münchow aflevere et fuldt udbygget foreningsapparat til den ny formand, Cornelius Hansen; men det var med vemod, han ophævede Den slesvigske Forening, der havde holdt sammen på de kærnedanske i de drøje år efter 1920 og den endnu sværere nazitid efter 1933.

Skuffelsen over Danmarks ny afvisning af landsmændene syd for Flensborg fjord efter 1945, skønt de nu havde et flertal med sig, slog ham ikke ud. Han fortsatte under det tyske styre sit trofaste arbejde for landsmænd, fødeby og hjemegn. Da han kom i landdagen, sagde han til mig: »Vi har jo lært det kommunale arbejde, og det

går rigtig godt. Nu skal vi se, om vi kan gøre os gældende i landdagen. Måske er vi for ærlige til at klare os der«. Og så satte han sig ned og læste på det materiale, han fik fra Kiel. Den stærke smed bankede bogstaveligt talt paragrafferne i lovforslagene ind i sit hoved med den kraftige næve, en for en. Det kunne han selvfølgelig ikke blive ved med ret længe; men også i landdagen skabte han respekt ved sit solide arbejde og netop ved sin ærlighed. Sydslesvigs danskhed havde måske ingen store statsmænd i årene efter 1945, men den valgte en lang række fortræffelige repræsentanter, mænd og kvinder, som gjorde danskheden respekteret også på tysk side ved gode menneskelige egenskaber som ærlighed, flid og troskab. Blandt dem var Samuel Münchow en af de bedste. Han havde et hjerte af guld.

Frants Thygesen.

Valdemar Beyer
Tinglev

Fhv. ~~sparekassedirektør~~ Valdemar Beyer, Tinglev, døde den 13. november 1975 i en alder af 86 år. Han var født i Skast i det vestlige Sønderjylland i en gårdmandsfamilie. Hans interesser for landbrug som egen virksomhed var kun små. Han kom derfor til Flensborg, hvor han tog realeksamen, og derfra kom han i banklære, også i Flensborg. Som udlært kom han til den tyske rigsbanks afdeling i Kiel.

Efter genforeningen begyndte hans mangeårige virke i og for Sønderjylland. Som forretningsfører i Landeværnet, der blev oprettet 1927, gjorde Beyer en stor indsats for at bevare dansk jord på danske hænder, idet man fra tysk side havde store pengemidler til

rådighed til opkøb af danske landejendomme. Således gjorde han en betydelig indsats på det nationale område.

Den i 1928 oprettede Sparekasse for Tinglev og Omliggende Sogne fik nytte af Beyers store indsigt i bank- og sparekassevæsen, hvorfor han blev sparekassens første direktør, og som sådan skaffede han den stor anseelse langt ud over Tinglev sogns grænser.

Som højt interesseret i alt dansk arbejde var han som kasserer med i bestyrelsen for den nyoprettede private danske realskole, ligesom han også var i bestyrelsen for det danske bibliotek. Som anerkendelse for den store, i mange henseende ulønnede virksomhed var han udnævnt til ridder af Dannebrog.

A. Møller.

Skole direktør

Bernhard Hansen Fåborg, tidl. Flensborg

Den mangeårige leder af det danske skolevæsen i Sydslesvig, skole-direktør Bernhard Hansen, Fåborg, døde i begyndelsen af maj 1976. Han blev 83 år gammel.

Der er ingen synderlig begrundelse for at granske i, hvorfor Bernhard Hansen i 1922 forlod Nordsjælland for at være med til at drive dansk skole syd for den nye grænse. Helt tilfældigt har det næppe været, at den sydfynske lærer og fiskeskipper havde lyst til at prøve kræfter i Sønderjylland på en vanskelig post. Vigtigere er det, at Bernhard Hansen som flere af de daværende kolleger blev fanget ind, så de ikke igen kunne slippe fri. De gjorde det, fordi de gik ind i arbejdet i dets forskellige former, i skoletiden og udenfor, i dansk-undervisningen for voksne og i spejderarbejde, amatørteater og foredragsvirksomhed.

Det kunne se ud, som om Bernhard Hansen i 1934, da han blev leder af Mulernes Legatskole i Odense, syntes, at nu havde han aftjent sin værnepligt. Men allerede i 1938 engagerede han sig igen i det sydslesvigske arbejde, denne gang som Grænseforeningens konsulent for skolespørgsmål uden for det arbejdsområde, der hørte under Dansk Skoleforening, Flensborg, det vil først og fremmest sige skolearbejdet i Slesvig og Tønning.

Arbejdet i det sydlige område udførtes i disse trange år under yderst vanskelige vilkår. Man forsøgte at forene kræfterne ved at arbejde hen imod en sammenlægning af de to sydslesvigske skoleforeninger. Disse bestræbelser kronedes ikke med held. På den ene side fandt nogle inden for Dansk Skoleforening for Flensborg, at man navnlig ved at starte en skole i Tønning i 1935 var gået for vidt, og de støttedes heri af nogle politiske kredse i Danmark. På den anden side kunne man inden for den sydlige skoleforening frygte, at en for nær sammenslutning kunne hæmme de i forvejen beskedne udfoldelsesmuligheder i dette område. Samlingsbestræbelserne løb ud i sandet, og det blev da også en af Bernhard Hansens opgaver at formidle et fornuftigt samarbejde mellem de to foreninger.

Vanskelighederne blev ikke mindre af, at det efter krigsudbruddet var forbundet med stort besvær at komme rundt i landsdelen, således at kontakten måtte holdes pr. brev. Naziårenes tryk mærkedes i det danske arbejde i Sydslesvig, og det kan synes svært at forstå, hvorfra Sydslesvigs danske fandt kræfter til at blive ved. Alligevel er Bernhard Hansens første indberetning i december 1938 til Grænseforeningen båret af fortrøstning.

Bernhard Hansen har ofte måttet træffe afgørende beslutninger. En af de mest afgørende var beslutningen om i 1941 at imødekomme en opfordring fra Sydslesvig til at efterfølge dr. Andreas Hanssen som rektor ved Duborg-Skolen og konsulent for Dansk Skoleforening i Flensborg. I det år, da Hitler vel var nærmest sejren, opgav Sønderborg bys stadsskoleinspektør sin stilling, fulgte kaldet fra landsmænd syd for grænsen, og fru Kirsten Hansen og Bernhard Hansen gav derved på et tidspunkt, da der var mest behov derfor, mod og håb til danske, som holdt ud. Også andres betænkeligheder blev overvundet; men forinden måtte Bernhard Hansen ophøre med at være skolekonsulent for det sydlige område, og han måtte love at indskrænke sin foredragsvirksomhed noget. Det sidste gjorde nu ikke så meget, for i Sydslesvig var der nok at se til. Det blev trange

år, der fulgte. Nød og sorg hærgede blandt danske, som var prisgivet et voldsregimes luner.

Udviklingen i Sydslesvig de første år efter krigen overraskede de fleste, men nogle var bedre forberedt end andre. Omvæltningen var voldsom, og det blev en tid, hvor der dagligt skulle handles. Der var kun lidt tid til at tale, ofte også kun knap tid til overvejelser. Men i spidsen for det danske skolearbejde stod en mand, der både havde de bedste forudsætninger, og som havde det nødvendige mod til at træffe beslutninger. Skoleforeningen fyldte 25 år den dag, befrielsen nåede Danmark, og det fejredes 6. maj 1945. Så tog udviklingen fart; men det er betegnende for forholdene, at i henhold til skoleforeningens forhandlingsprotokol holdtes intet møde i bestyrelsen fra 6. maj 1945 til 30. april 1946! I netop denne periode voksede skolernes elevtal fra 500 til 4000, og 25 danske skoler begyndte deres virksomhed. Møder og mødeprotokoller var der ikke tid til, men ofte måtte skoleforeningens konsulent lade sig nøje med de daglige samtaler med formand og næstformand. Der kan indvendes en del mod denne arbejdsform i forhold til de demokratiske spilleregler; men i den givne situation måtte der handles efter nødvendighedens lov.

Bernhard Hansen blev ikke rigtig ven med de engelske besættelsesmyndigheder. På skoleforeningens vegne førte han mange forhandlinger med dem. I 1929 opnåede Sydslesvigs danske tysk anerkendelse af princippet om, at ved det danske mindretal forstås dem, der bekender sig dertil, og at denne bekendelse hverken må efterprøves eller bestrides. Denne menneskeret, der også i dag er den fundamentale ret, hvorpå den danske folkedel kan arbejde, er senere bekræftet i Kiel-erklæringen. Men de engelske besættelsesmyndigheder havde en anden opfattelse.

På dette grundlag måtte skoleforeningen kæmpe for hver ny skole, og Bernhard Hansen var utrættelig. Han overvandt reelle og formelle hindringer. Hans rige fantasi blev brugt til at skaffe nødvendige dispensationer og til at fortolke bestemmelser, så de blev brugbare.

De nye skoler gjorde det nødvendigt at sende bud efter mange nye lærere. De kom i stort tal fra Danmark, og en række lærere gik over fra tysk skole til dansk skole. Sammen med den trofaste flok, der havde virket i skolerne før 5. maj 1945, og de kolleger, som efterhånden vendte hjem fra fronten eller fra fangenskabet, kom de sydslesvigske lærere til at udgøre en broget flok. De havde helt

forskellige forudsætninger; nu var de nødt til at skabe fornuftige arbejdsformer i samme sags tjeneste.

I 1946 blev Bernhard Hansen frigjort fra Duborg-Skolens rektor-embede, og han kunne da som skoledirektør bruge alle sine evner og kræfter i tjeneste for hele skoleforeningens arbejdsområde. Hertil hørte også at medvirke til at skabe fællesskab for nye og gamle kolleger, og det lykkedes jo. Det betyder ikke, at man kunne undgå gnidninger. Unge kolleger havde ikke samme baggrund som deres ældre kolleger, var måske heller ikke altid så beskedne, og det er jo ikke nogen hemmelighed, at Bernhard Hansens ordforråd ved højtidelige og mindre højtidelige lejligheder ofte har gjort det vanskeligt for yngre kolleger at følge med på tankernes himmelflugt, og Bernhard Hansens kærlighed til symbolik deltes ikke af alle. Omvendt er der en stor kreds af mennesker, ikke mindst i nationale kredse i Danmark, som har haft rige oplevelser ved de mange skoleindvielser, som Bernhard Hansen i efterkrigsårene blev en mester i at arrangere.

Bernhard Hansen trak sig tilbage i 1961. Han fortsatte med at tale og skrive, og det glædede vi os over. Han var aktiv, hvor der var brug for ham. Men i årene fra 1941 til 1961 blev Bernhard Hansens navn indskrevet i Sydslesvigs historie. Og det bliver stående.

Chr. Thorup Nielsen.

Axel Søchting
Haderslev

Redaktør Axel Søchting, der døde 83 år gammel den 9. december 1975, var født i Grenå den 25. marts 1892. Hans vej til pressen — og dermed til Sønderjylland — var usædvanlig. Han blev født i et købmandshjem i Grenå. Barndomsoplevelserne i den gamle køb-

mandsgård med dens særlige liv og atmosfære var en del af hans ballast. Efter studentereksamen studerede han medicin, men afbrød studierne under den første verdenskrig for at bestyre købmandsforretningen i Grenå, tog senere eksamen fra Handelshøjskolen i København, før han blev slået ud af sygdom.

Da kræfterne vendte tilbage, kom Axel Söchting ind som journalistisk medarbejder ved Grenå Folketidende. Allerede efter to års forløb var han så »udlært«, at Flensborg Avis i 1923 ansatte ham som lokalredaktør i Sønderborg, og efter yderligere to år knyttes han som redaktionssekretær til Dannevirke i Haderslev. Axel Söchting kom således til at opleve genforeningsprocessen på nærmeste hold.

For Axel Söchting var journalistik ikke bare et arbejde, men hyppigst også et engagement. Han kunne være meget skarp, navnlig i sine yngre år. En klar begavelse og en evne til at skrive letfatteligt, undertiden også bidende ironisk, skabte ham en stor læserskare.

Med tiden mildnedes hans tonefald — jævnsides med den udvikling i retning af større fordragelighed og tolerance, som har præget den offentlige debat gennem en årrække. Ikke at Axel Söchting på nogen måde gik på akkord med sine overbevisninger, det være sig i grænsepolitiske, landspolitiske eller andre spørgsmål. Af temperament var han noget af en stridsmand, hans stil blev præget af »sind«, når han for alvor trådte i skranken for, hvad han anså for retfærdigt og rigtigt. Alligevel glædedes han oprigtigt — og forundredes — over den fredeliggørelse, som har forvandlet det nationalpolitiske klima i grænselandet gennem de senere år.

Personlig havde Axel Söchting næsten fortrolighedsforhold over for enkelte af det tyske mindretals medlemmer. Trods hans klare danske holdning nærrede han under alle forhold ubetinget respekt for nationale modstandere, hvis karakter og loyalitet han stolede på. Det gjaldt også under besættelsen, hvor Axel Söchting i øvrigt var under bestandig observation fra tysk side. Hans underfundige overskrifter og ytringer både i og mellem linierne blev indberettet til besættelsesmagtens censurmyndigheder, der ved lejlighed karakteriserede Söchting som »overordentlig tysk fjendtlig«. Det resulterede i flere påtaler, en bøde og et bombeattentat mod bladbygningen på Klostret i Haderslev.

Axel Söchting måtte nødvendigvis blive en meget aktiv deltager i modstandskampen. Mod krigens slutning sendtes han som kurér til et kontaktmøde med Frihedsrådet i København, hvor man med

interesse lyttede til synspunkter fra Sønderjylland. Så harmfuld, Söchting end kunne blive, bevarede han balancen og satte stedse sin autoritet ind på, at »alt skal gå ordentligt til«.

Efter besættelsen var Axel Söchting levende optaget af de dansk-sindede sydslesvigeres sag. I skrift og tale samt i praktisk handling støttede han dem, hvor han kunne. Han blev formand for fadderskabsforeningen for Kappel og var meget aktiv ved oprettelsen af Kaj Munk Skolen i denne by ved Slien. Også i Sydslesvig satte afspændingen efterhånden sit præg på hverdagen. Axel Söchting tog med tilfredshed dette til efterretning og glædede sig over, at den danske livskraft i Sydslesvig hævdede sig også i medgangstider.

Umiddelbart efter besættelsen udnævntes han til medredaktør af Dannevirke, og i nogle år før sin fratræden i 1962 tegnede han desuden firmaet som administrerende direktør for Dannevirke-Hejmdal. Som skribent fortsatte han i beskeden udstrækning sit medarbejderskab, til han var over de firs.

Axel Söchting var ridder af Dannebrog, og hans indsats i Sønderjylland gennem rundt regnet 50 år vil blive mindet med ære i vide kredse.

Sv. Irgens Hansen.

Martin N. Hansen
Odense

Alsingerne har mistet deres digter. Den 18. februar 1976 døde Martin N. Hansen i Odense, 82 år gammel efter et langt liv i sin hjemstavns tjeneste. Han havde sikkert ønsket at få sin gerning »hjemme på Als«, som enhver god borger på den skønne ø ved Østersøens vover plejer at udtrykke sig. Men hans liv kom til at forme sig anderledes, uden at han dog nogensinde kom til at føle

sig som rømningsmand. Dertil var han alt for stærkt knyttet til sine barndoms- og første ungdomsår på Als, til dens natur og folkeliv. Denne følelse var »som en tråd i hans livsvæv tvundet«, og det har han nynet ind i sin digtning.

Som folkemålsdigter står han fuldt på højde med de største i vort land. Hvad han har følt og tænkt, har han tolket i et par strofer i et digt:

Glaj som skull' en mød' sin kjærest
og ha kåst den sjel samm' daw,
kån en go en mornstund tidle
nenn fro Almstej til Fynshav.
Der er sang i åll' e dighe,
en kån sier e skov og strænd
og e suel, der langsomt kømme
op bag Lyø som en brænd.

Han blev født den 3. november 1893 i Tråsbøl, Felsted sogn, hvor hans far var lærer, altså i samme sogn som Nikolaj Andersen, hvis digte han læste som dreng, uden de dog blev hans forbilleder. Martin N. Hansen var mere lyriker, hvor Nikolaj Andersen var mere satiriker. De var begge fortrolige med sprogets tone, Nikolaj Andersen med dets musik, Martin N. Hansen mere med dets klang og form, mere med naturen. Der er desuden et socialt, psykologisk islæt i skildringen af personer og iagttagelser.

Men det blev på Als, hans opvækst fandt sted, og herom har han skrevet smukt i bogen »Unge år og krigens sår«. Det var under fattige kår, men han arbejdede helt fra de unge år på sin egen udvikling. Efter nogle år i snedkerlære opholdt han sig to vintre på Askov Højskole, derfra til Statens Lærerhøjskole, virkede fem år som højskolelærer, og efter en biblioteksuddannelse ansattes han 1931 som bibliotekar ved Fyns Stifts Læseforening, fra 1948—64 ved Odense Centralbibliotek. 1935 oprettede han sit eget forlag, atter et udtryk for hans flid og interesse for bøger. Under alt dette opretholdt han sin forbindelse med Als og var medstifter af Alsingerildet, hvis oldermann han var til sin død.

Hans produktion omfatter en halv snes digtsamlinger på alsisk folkemål, af hvilke mange digte er perler. De er præget af hans beskedne og ydmyge væsen, men også af bevidstheden om at leve stærkt med i den opgave, han havde viet sit liv til. Nævnes skal også den prolog, han 1964 skrev til det sønderjyske Historiske Samfunds 75-års jubilæum. Et afsnit af den »Der er sol over vang« synges nu hvert år ved samfundets årsmøder, andre af hans digte

Nordslesvig. Det gjaldt også arkitekt Andreas Dall, der var født den 20. januar 1882 i Jels. I hans stuer i Rådhusgade 12 i Flensborg fødtes Dansk Skoleforening, Flensborg, i maj 1920. Andreas Dall blev den første formand, men han beklædte kun denne post en kort tid, han var af natur mere igangsætter. Andreas Dall blev også det sydslesvigske skolearbejdes bygmester i sten. Den fornemt knejsende Duborg-Skolen er hans værk, Ansgarskolen i Slesvig og en række skoler i landdistrikterne også.

Andreas Dall tog livligt og initiativrig del i det danske arbejde i Sydslesvig på talrige områder samtidig med, at han skabte en betydelig virksomhed som arkitekt. Sin uddannelse havde han fået ad håndværkervejen og sluttet af på tyske læreanstalter. Derefter søgte han »på valsen« og slog sig med nystiftet familie ned i Schweiz. Den første verdenskrig fik ham til at flytte til Flensborg, hvor familien boede, mens han selv måtte i soldatertrøjen. En besværlig, men også eventyrlig færd bort fra slagmarkerne i øst fik ham hjem til Flensborg ved krigens slutning. Og så blev nordslesvigeren Andreas Dall sydslesviger med liv og sjæl.

Også efter at konjunkturerne i 1930'erne tvang Andreas Dall bort fra Flensborg og til Danmark, vedblev han at føle sig som sydslesviger. I Danmark slog han sig en tid ned i Sønderborg, her kom han til at medvirke ved restaureringen af Dybbøl Mølle. Senere førte tiden Andreas Dall til Århus, men efter at være blevet enke-mand og ramt af alderdomssvagheder vendte han tilbage til grænse-landet, denne gang til Åbenrå, hvor han døde i høj alder den 15. oktober 1975.

Andreas Dall var en mand, der med stor alvor satte sig ind for det, han anså for det rette. Han havde sine standpunkter, og de var ham vel ikke altid til nytte i forhold til andre mennesker. Hvad Andreas Dall mente var rigtigt, det holdt han fast på — også selv om det måtte koste ham noget. Det var ikke desto mindre et frem-trædende træk hos Andreas Dall, at han til hver en tid med både glæde og offervilje kom mennesker til hjælp, når han fandt, at de havde hjælp behov. Hvor omskiftelig end Andreas Dalls tilværelse formede sig, så var han altid hjælperen, igangsætter, manden, der ville løse opgaver, som efter hans opfattelse var væsentlige og værdifulde for de mennesker, samfund og ideer, han følte sig knyttet til.

O. M. Olesen.

F.

Kati Svensson

Haderslev

I den høje alder af 92 år døde fru Kati Svensson, enke efter redaktør A. Svensson, på plejehjemmet ved Christiansfeldvej i Haderslev. Hun blev født den 30. januar 1884 i Haderslev som datter af bogholder Morten Billum og hustru, f. Therkelsen. Da faderen fire år senere blev bogholder på skibsværftet i Flensborg, fik hun sin opvækst i denne by. Barndoms- og ungdomsårene her blev altid stående som et glædeligt lyspunkt i hendes minde, og hun har fortalt om dem i bogen »Barn i Flensborg« 1973.

Her mødte hun den unge journalist Svensson, der var medarbejder ved Flensborg Avis, og det blev et følgeskab gennem 58 år i et lykkeligt ægteskab. I maj 1905 blev de viet i Kolding, og her fejredes brylluppet ved en middag med brudgommens chef, redaktør Jens Jessen, som vært. At det unge par havde hans bevågenhed ses deraf, at han til køb af indbo ydede dem et lån. Da fru Svensson havde sendt ham et billede af deres dagligstue med dem selv placeret ved bordet, sendte han — to måneder før sin død — et svar, der er karakteristisk for hans venlig-satiriske stil. Han skriver iflg. bogen om Flensborg Avis bl. a.: »De er vist en udmærket hustru for Deres mand. Kan De, som De siger, få ham til at le over sine egne dumheder, så er De på vej til at gøre ham til et forstandigt menneske.«

Og hun blev en god hustru, hvad Svensson gang på gang betonedede med ordene »min hustru og jeg«. Det var udtryk for et harmonisk og lykkeligt samliv under en omskiftelig tilværelse. De flyttede 1907 til Sønderborg, hvor Svensson gennem syv år var redaktør af Dybbøl-Posten. Det blev en række begivenhedsrige år indtil udbrud-

det af 1. verdenskrig, da Svensson blev indkaldt til krigstjeneste i tre år. Hjemvendt fra krigen oprettede han 1919 dagbladet *Danskeren* (det senere *Haderslev Stiftstidende*), der 1929 gik op i *Jydske Tidende*. Her fik han sin gerning som politisk redaktør og varetog fra 1932 desuden sin gerning som folketingsmand. I de mange år var fru Svensson under en stor børnefloks opvækst hjemmets venlige midtpunkt, og som sådan havde en trofast vennekreds både i Sønderborg og Haderslev lært hende at kende. Der var, som der blev sagt, altid »høj luft« i hendes stuer.

Af den snævre vennekreds i Haderslev, som jævnligt mødtes ved festlige lejligheder på villa Bakkely, var der ved hendes død kun få tilbage, men hun vil blive stående i mindet som en af de sønderjyske kvinder, som opfyldte deres pladser med hæder.

Kati Svensson døde den 26. juni 1976 og blev tre dage senere fulgt til graven af venner og slægt. Slægten omfatter seks sønner og to døtre, 22 børnebørn og 19 oldebørn samt to generationers svigerbørn, i alt 71 personer. Hendes grav er på Gammel Haderslev Kirkegård ved siden af hendes mand.

Morten Kamphövener.

Johannes Termansen

Johannes Termansen

Kværers

Den 2. juli 1976 døde Johannes Termansen, kendt som sognefogeden i Kværers, 78 år gammel, og så snart det rygtedes, gik flagene på halv stang over hele byen, en afskedshilsen til en afholdt mand. Johannes Termansen var født den 3. september 1897 i Vollerup, Ulkebøl sogn

ved Sønderborg. Han var altså gammel nok til at deltage i første verdenskrig og var med fra 1916—1918.

I 1920 giftede han sig med Dagmar Detlefsen, Tombølgaard ved Sønderborg, og parret købte i 1921 gården Avntoft i Kværs, som de drev med stor flid og dygtighed til 1964, da den blev afhændet til en slægtning. De købte derefter et hus ved siden af forsamlingshuset i Kværs og bosatte sig her.

I 1937 blev Termansen sognefoged i Kværs, et hverv han beholdt, indtil disse hverv blev afskaffet i 1973, hvorved en stump af det nære samfunds særpræg forsvandt. I de sidste tre år af denne periode var Termansen tillige sognefoged for nabosognet Klipleve, og man mødte ham ofte på vej til at røgte dette mangeartede hverv, altid på cykel, rank og spændstig og med et venligt smil. Venlighed og hjælpsomhed var de typiske egenskaber for Termansen, og det er ikke få, han i det stille har hjulpet, både rent praktisk og når det kneb økonomisk.

Som den kærnedanske mand han var, var det naturligt, at han i 1945 blev formand for Kværs forsamlingshus. Her gjorde han i over 25 år en trofast indsats og fik bl. a. gennemført en udbygning og modernisering af huset. Talrige er de nationale og kulturelle arrangementer, han gennem årene var med til at forestå, og man mærkede hans omhu og evne til at få tingene til at glide.

Af andre tillidshverv kan nævnes, at han gennem en lang årrække var formand for Kværs mejeri og vurderingsmand for Den almindelige Brandforsikring. Ved sin 70-års fødselsdag blev han udnævnt til ridder af Dannebrog.

Han savnes i bybilledet i Kværs, og vi vil altid mindes ham som den redelige, solide, venlige, og først og sidst danske mand, en af Sønderjyllands gode sønner.

I øvrigt har man i Kværs et varigt minde om Johannes Termansen. I 1945 fik han rejst en mindesten ved indkørslen til Kværs by, hvorpå står disse linjer, som han selv har skrevet:

Genforeningen 1920
Ved skellet her vi rejste dig,
hvor ler og sand gav mulde.
Til minde om vor lykkestund,
vi takker Gud tilfulde.

Rigmor Geyer.

T

A. J. Madsen Kruså

Fhv. bankbestyrer A. J. Madsen, Kruså, der døde den 10. januar 1976 i en alder af 67 år, havde en række tilnavne som Bank-Madsen eller Post-Madsen, mange navne, der viste, at han var et kært barn. Den afdøde skoledirektør i Sydslesvig, Bernhard Hansen, kaldte ham i højtidelige øjeblikke »Danmarks hjerte«.

Alt dette kræver en forklaring. Madsen, der i en menneskealder bestyrede Gråsten Banks Kruså-filial, har gjort danske sydslesvigere uendelig mange tjenester. Han hørte til Duborg-Skolens første elever i Flensborg, og det glemte han aldrig. Den bank, han bestyrede, gjorde han til mere end en institution. Hans kærlighed til alt dansk i Sydslesvig fik ham til at udvide bankens virkefelt, så at den blev en mellemstation, som talrige danske institutioner i Sydslesvig kunne gøre brug af. Posttjenesten er allerede nævnt. Men derudover må fremhæves hans utrættelige arbejde for at skaffe feriepladser i Danmark til børn fra Sydslesvig. Gennem årene havde Madsen mange tillidshverv, således i bestyrelserne for Grønseforeningen, Kruså Ungdoms- og Borgerforening og Kruså Forsamlingshus, hvor han havde været formand. Han var også tillidsmand for Skoleforeningen og repræsentant for Danmark-Samfundet.

A. J. Madsen, der var ridder af Dannebrog, var ikke alene det danske Sydslesvigs praktiske kontaktperson i gode og onde tider, men også det venlige og hjælpsomme menneske, der bandt hjertebånd.

Eskild Bram.

Christian Mahler
Havrup

Kort før jul 1975 døde den kendte dansk-sydslesvigske landmand, gårdejer Christian Mahler, Havrup, i en alder af 75 år. Da Mahler, der var født i Lindeved, i 1926 havde overtaget gården i Havrup trådte han samtidig ind i det danske organisationsarbejde. I over 40 år var han således formand for Slesvigsk Kreditforenings tilsynsråd, i hvilken egenskab han var med til at give mange unge landmænd en håndsrækning.

I 1930'erne valgtes Mahler til formand for den daværende Slesvigske Forening for Sydtønder og Flensborg Amter, og efter 1945 gjorde man yderligere brug af hans arbejdskraft ved at bede ham overtage formandsskabet for Sydslesvigsk Forening og Sydslesvigsk Vælgerforening for Flensborg amt. Han trak sig først tilbage i 1967 efter at have virket i 35 år som amtsformand. En enkelt periode efter krigen var Chr. Mahler dansk medlem af landdagen i Kiel, og i 25 år sad han i Flensborg amtsråd. Han var også i en kortere periode borgmester i Havrup kommune og amtsforstander for det gamle Hanved amtsdistrikt.

På det landbrugsfaglige område stod der respekt om Mahlers indsats i egen bedrift. Han efterlod et mønsterlandbrug og hædredes for sit eksempelgivende arbejde med Det danske Hedeselskabs sølvbæger. Til Chr. Mahlers mange tillidsposter hører også hvervet som medlem af Flensborg Avis' tilsynsråd i en årrække. Sydslesvigernes tak for Mahlers indsats for danskheden som helhed udmøntedes for et par år siden i en særlig hædersbevisning, nemlig overrækkelsen af Sydslesvigsk Forenings guldnål.

E. B.

Jens Hansen
Karlum

Gårdejer Jens Hansen, Karlum i Sydslesvig, døde lørdag den 15. maj 1976 på Nibøl sygehus i en alder af 82 år.

Med Jens Hansen er en markant sydslesvigsk personlighed gået bort. Han var i flere henseender en stridsmand, man kan sige sine fjenders fjende, men i højere grad sine venners ven. Og den, der kunne kalde sig Jens Hansens ven, havde lov til at føle stolthed, for han var kritisk og gik hårdt imod det, der efter hans opfattelse ikke var rigtigt. Ikke sjældent lod han det komme til en prøve ved domstolene. Mange husker endnu hans skattestrejke, da hans søn Andreas, der nu er skoleinspektør i Rendsborg, under sin studietid i Danmark ikke kunne få udbetalt sin rente som krigsinvalid. Men Jens Hansen fik gennemført sine krav.

Jens Hansens plads i de danske rækker var en selvfølgelig ting. Da den første danske skole i Sydtønder amt blev oprettet i Ladelund i 1936, var han en af de virksomme i forældrekredsen, og hans tre yngste børn var på skolens første elevhold. Efter krigen, da hans kamp mod de nazistiske myndigheder, der for øvrigt i hemmelighed havde dømt ham til døden, var slut, blev der især kaldt på Jens Hansen inden for organisationsarbejdet, og han var blandt andet medlem af Sydtønder kreds dag.

Jens Hansens venner vil nok bedst mindes ham som den benådede fortæller. Det var vist i 1950, jeg formidlede en kontakt til den danske radio, hvor han skulle have nogle få bemærkninger i en udsendelse, men Karl Bjarnhof erklærede efter at have talt med ham: »Han skal have en aften for sig selv«. Og det fik han. Da Karl Bjarnhof kort efter fejrede et jubilæum, fremhævede han i et inter-

view Jens Hansen som den bedste folkelige fortæller, han havde mødt. Det er vi mange, der kan underskrive, for når Jens på sin stiltfærdige måde fik munden på gled og berettede om krigsoplevelser i Frankrig, om stridigheder med autoriteter, om hændelser fra dagliglivet, og hvad der nu kunne falde for, så lyttede vi. Ligesom han forstod at gennemskue en sag og et problem og skære igennem, havde han også en udpræget sans for dagens og tilværelsens muntre sider og formåede at give udtryk herfor.

Der er mange, som vil mindes Jens Hansen som den uforfærdede forkæmper for danskhedens sag, som manden, der ikke gik på akkord med uretten, og som vendte sig mod alt, der kunne smage af luskeri og krogveje.

Chr. Stenz.

Theodorus Andersen
Aventoft

Ved midsommer 1976 døde den gamle og sidste fisker ved Vidåen. Theodorus Andersen, kaldet »Doers«, blev 97 år gammel, til det sidste kærligt plejet af Ingrid og Niels Bøgh Andersen i Jaruplund, opofrende svigerdatter og søn, der i bogen »Fiskersøn fra Aventoft« har sat den gamle mand ved åen et minde i dansk litteratur.

Th. Andersen var i al for høj grad sin egen, som katten i det berømte »Gruk« til, at han på nogen måde degenererede til at blive sin søns far. Godt nok brugte han sjældent hen i tiden fornavnet »Niels«, men sagde, som alle andre »Bøgh«. Deri lå kun, at han anerkendte sønnen fra Jaruplund Højskole, forfatteren, taleren o. s. v. som en institution, men han glemte aldrig, hvem der i sin

tid havde været skipper på skuden, ligesom der godt kunne falde en kritisk bemærkning af om fiskersønnens forjagede liv.

Den gamle Andersens liv og færden som å-fisker og amfibie-mand i Aventoft lige syd for Tønder er foruden i sønnens erindringer fastholdt i bogen »Både og bådfolk i marsken«, som fiskerimuseet i Esbjerg udsendte for nogle år siden. Hans båd af oldnordisk type, en af de sidste til å-fiskeri, opbevares nu på Nationalmuseet. Den særprægede næringsvej forsvandt med afvandingen af marsken, så med Andersens liv og erhverv er en epoke gået i graven.

Kærnedansk var han, og han nåede da også at falde i Gestapos klør, fordi han for en jøde havde anvist en flugtvej over den våde grænse til Tønder. Andersen var en af de sidste, der talte det gamle vestslesvigske mål uforfalsket, og hans egen beretning om, hvordan han spillede tungnem over for Gestapo, var en kostelig præstation i dialekt og underfundighed. Johannes V. Jensen kunne have brugt den.

I mindet om Theodorus Andersen, en dansk vestslesviger, der var ligeglad med grænser og såkaldte autoriteter, indgår billedet af en svunden verden af stille vand med den dybe grund, af åkander og rørskove, natlige ålfangster i kampen for det daglige brød. Han var en af hverdagens danske stridsmænd.

Eskild Bram.

Viggo Larsen

Viggo Larsen
Skodborg

Viggo Larsen, Skodborg, blev født den 23. oktober 1900 i Nr. Åby på Fyn som søn af smed og husmand Jens N. Larsen. I hjemmet fulgte man levende med i begivenhederne omkring 1. verdenskrig

slutning og Sønderjyllands genforening. Viggo Larsen fik plads på gården Solvig ved Tønder i 1919. Indtrykket af det velstillede Danmark og det udmarvede Sønderjylland kunne han aldrig glemme. Viggo Larsen deltog i alle møderne på egnen forud for afstemningen, og højdepunktet var de engelske troppers ankomst til Tønder, hvor han bar dannebrog i spidsen for optøget gennem byen. 1920—21 aftjente Viggo Larsen sin værnepligt ved garden. Efter at have været på Ollerup Højskole og Ladelund Landbrugsskole blev han i 1924 gift med Signe Hansen, datter af Hans P. Hansen, Hjertering, og hun har været ham en god og trofast støtte i alle hans kulturelle interesser. De købte ejendom i Foldingbro, og i 1928 flyttede de til gården Annalyst i Skodborg. Som nybegyndere fik de landbrugs-krisen af føle, og Viggo Larsen fik i disse år egne dyre erfaringer, der kom andre unge til gode, da han senere blev formand for Husmandsbrugskommissionen. Viggo Larsen havde en god sangstemme og var sangkorets bedste tenor. Hans fynske lune og små, gode historier var altid med til at sætte stemningen op i venners lag.

Skodborg sogn havde tidligere et anstrøg af tyskhed i kraft af tilflyttere og embedsmænd, men efter 1920 var der kun enkelte tyske stemmer. Under den stigende spænding efter 1933 havde de nationale foreninger betydelig fremgang. Som forberedelse til valget den 3. april 1939 oprettedes også her Danske Samfund, og Viggo Larsen blev formand. Visse folk havde set, at han var manden, der kunne samle alle. Viggo Larsen var en god mødeleder, og hans rige evner blev taget i brug i hans mange tillidshverv. Da Danske Samfunds opgaver her efterhånden var begrænsede, blev der oprettet en hjemstavnskreds til at tage sig af sognets historie. Viggo Larsen blev sekretær, og efter lærer K. M. Hermansens død blev han formand og fik Skodborgbogen genudgivet. Han var medlem af Danske Samfunds hovedbestyrelse indtil foreningens opløsning. Husmandsbrugskommissionen gik Viggo Larsen op i med liv og sjæl, og det var ham en fryd at være med til at sætte unge i gang og oprette nye hjem. Han fik derved et enestående kendskab til steder og veje over alt i Sønderjylland. Viggo Larsen var i mange år i Skodborg menighedsråd, og som formand og medlem af provstiuvalget gjorde han også der et stort og uegennyttigt arbejde. Han døde den 11. marts 1976. Vi er mange, der vil mindes Viggo Larsen med ærbødighed og taknemlighed. Han var fynboen, der blev Sønderjyllands gode søn.

Kresten Hansen.

Anton Westergaard- Jacobsen Sønderborg

Provst Anton Westergaard-Jacobsen, Sønderborg, der døde på afstemningsdagen, den 10. februar 1976 i en alder af godt 80 år, var sønderjyde af overgangsgenerationen, d. v. s. tilhørende det slægtled, der begyndte en akademisk uddannelse på tysk, men fuldførte den på dansk efter genforeningen. Dette ståsted i to kulturer og det valg, som den personlige situation krævede, prægede Westergaard-Jacobsen for livet.

Han var født i Tandslet på Als som søn af en lærer og tog studentereksamen i 1914 fra Flensborg. Som ung måtte Westergaard-Jacobsen deltage i 1. verdenskrig, hvorefter han i 1923 erhvervede den teologiske embedseksamen fra Københavns Universitet. Han virkede først nogle år som sognepræst i Vindeby på Lolland, men vendte så tilbage til hjemstavnen for at blive. Det blev til en gerning i Uge og senere i Rødding, her tillige som provst, og fra 1950 som sognepræst ved Helligåndskirken i Flensborg og dansk førstepræst i Sydslesvig.

I denne egenskab hvirvledes provst Westergaard-Jacobsen, denne ireniske natur med en egen sans for den stille humor, ind i den for lægfolk uforståelige strid, der efter 1945 opstod med den tyske landskirke om den officielle anerkendelse af den danske kirkelige tjeneste i Sydslesvig. I dette røre stod han urokkeligt fast på sin kristne og danske overbevisning. Desværre blev det ham ikke forundt som førstepræst at opleve den historiske dag i Slesvig i 1969, da de to evangelisk-lutherske søsterkirker i landsdelen sluttede overenskomst om det formelle og det juridiske. Westergaard-Jacobsen havde loyalt, omend det vist var svært for ham, prøvet at forhandle

sig frem til et resultat, men hans lange arbejdsdag sluttede i 1961. Han tilbragte sit otium i Sønderborg og fulgte herfra med interesse den videre udvikling. Provst Westergaard-Jacobsen sluttede sig tidligt til Indre Mission og redigerede Indre Missions Tidende i en lang årrække.

Eskild Bram.

Fedder Matthiesen

Randerup

En stovt vestslesviger, gårdejer Fedder Matthiesen, Randerup, døde den 30. august 1976 i en alder af 86 år. Han blev født den 22. marts 1889. Han var mellem de første i det gamle Tønder amt, der i 1920 var med til at formidle overgangen fra tysk til dansk styre, og han nåede at virke som sognefoged i samfulde 55 år samtidig med, at han beklædte en del andre tillidshverv.

Fedder Matthiesen overtog gården i Randerup, som havde været i slægtens eje i ca. 150 år. Som skoledreng oplevede han fortykningspolitikken i kirke og skole, og forældrene fik derfor udvirket, at han flyttede med sognets dansksindede, afholdte lærer til Døstrup, hvor han også blev konfirmeret. Vedkommende lærers forseelse i sin Randerup-tid bestod bl. a. i, at han havde ladet eleverne synge bysbarnet Hans Adolf Brorsons salmer på dansk.

1909—11 var Matthiesen tysk soldat i Berlin, og han blev genindkaldt straks ved verdenskrigens udbrud i 1914. Han hørte til de forstærkningstropper, der i krigens første fase blev sendt fra vestfronten til Østprøjsen for at standse russernes fremmarch. Derved kom han til at deltage i det store omringningslag ved Tannenberg

og de massuriske sumpe, hvor en hel russisk armé blev tilintetgjort — i øvrigt skildret i A. Solsjenitsyns store roman »August 1914«.

Som sognefoged siden 1920 kom Fedder Matthiesen til at tjene under fem politimestre, og ved 50 års jubilæet afslørede på politigården i Tønder sølvplader for de tre endnu virkende sognefogeder, deriblandt Matthiesen. Han var i forvejen hædret med fortjenstmedaljen i sølv og med dannebrogsmændenes hæderstegn. Matthiesen havde desuden været medlem af sognerådet i nogle perioder, været formand for tilsynsrådet i Skærbæk Sparekasse og været repræsentant for Vest- og Sønderjysk Kreditforening. Når den granhøje, stilfærdige og beskedne vestslesviger tog ordet i en sag, blev der lyttet.

Eskild Bram.

P. P. Thomsen
Løgumkloster

Den 6. november 1975 døde en af Løgumklosters kendte borgere, fhv. kæmner Peter Poulsen Thomsen, efter et kort sygehusophold i Tønder, godt 70 år gammel.

P. P. Thomsen blev født den 28. marts 1905. Han var ægte klosterbo, idet både han selv, hans far og farfar var født og opvokset i Løgumkloster. Da faderen Jens Thomsen døde i 1955, var det naturligt, at sønnen efterfulgte ham som den lokale tillidsmand for Sprogforeningen, et hverv han bestred i en lang årrække. Efter læretiden på Løgumkloster Bank og endt militærtjeneste i den danske marine var han en overgang assistent på Landeværnets kontor i Tinglev, og der er næppe tvivl om, at den daværende formand, den stovte bonde Hans Andersen, Kongsbjerg, har øvet en vis indflydelse på den unge Thomsen, der var udgået af et kærnedansk hjem.

Men sin manddomsgerning lagde P. P. Thomsen i Løgumkloster kommunes tjeneste, idet han var ansat her i 43 år, deraf de 26 som kæmner. Gennem sit virke her kom han i nær kontakt med en masse mennesker, og der var vist ikke en borger i den daværende kommune med ca. 2000 indbyggere, som Thomsen ikke kendte personlig. Især for de ældre borgere var han en stor støtte, aldrig gik nogen forgæves til ham om en håndsækning. Ved siden af sit embede havde han mange interesser, men intet lå ham vel så nær på hjerte som det nationale. Altid var han aktiv, når der skulle udrettes noget, der gavnede danskheden i vor by, og han var en sikker gæst ved alle nationale møder. Det var yderst sjældent, han tog ordet ved sådanne lejligheder, men han forstod i det stille at virke til gavn for alt, der var dansk. Samler var han også og stærkt interesseret i det lokalhistoriske.

Det var P. P. Thomsen, der i maj 1975 formidlede et besøg af franskmænd, der besøgte deres pårørendes grave på krigsfangekirkegården i Løgumkloster. Ved denne lejlighed kunne han fremvise fotografier fra begravelsehøjtideligheden i 1915 på den særprægede kirkegård. Thomsen har i Sprogforeningens Almanak 1975 skrevet en artikel om denne begivenhed. — Vi vil mindes P. P. Thomsen som en trofast forkæmper for danskheden i Løgumkloster.

Jørn Schlüter.

Søren Nissen

Søren Nissen

Harres

Under stormflodsevakueringen fra Tønder sygehus den 3. januar 1976 døde Søren Nissen, Harres. Han blev 72 år gammel. Søren Nissen var født i Harres. Her gik han også i skole, hvorefter han

som ung blev uddannet ved landbruget. Han havde forskellige pladser, blandt andet på Ellehus. I 1923 forpagtede han en gård i Harres, og året efter blev han gift med Marie Arzen også fra hjembyen. I 1928 købte Søren Nissen den gård, hvor han fik sit egentlige virke, indtil han overdrog den til sønnen Bent Nissen og byggede et hus nærheden.

Søren Nissen var stærkt interesseret i sin egn og gjorde sig gældende på mange områder. Han var i bestyrelsen for Brede sogns Ungdomsforening og forsamlingshuset, ligesom han havde været formand for Brede sogns venstreforening. Også uden for det lokale var der bud efter Søren Nissen. Han var i en lang årrække vurderingsmand for Sønderjyllands Kreditforening og til ejendomsskyldvurderingen og i repræsentantskabet for Sydbank. Ved sin død var han formand for Historisk Samfund i Tønder amt. Ikke mindst som lokalhistoriker ydede Søren Nissen en stor indsats — såvel som indsamler som gennem artikler om lokalhistoriske emner.

De senere år havde hans helbred ikke været så godt. Han gennemgik talrige sygehusophold og flere alvorlige operationer, men takket være sit livsmod og sin stærke konstitution klarede han ikke alene alvorlige indgreb, men var ved sit eksempel med til at vække livsmod hos mange på sygehusene og rundt om i hjemmene, som han var enestående til at besøge og opmuntre. Han var sin egn og dens befolkning en god og trofast ven.

Knud Nielsen.

Gregers Jensen

Augustenborg

Den 5. december 1975 døde læge Gregers Julius Jensen, Augustenborg, efter at han i dagens løb havde arbejdet i sin konsultation.

Han var født i Sorø den 15. august 1892 og fik sin embedseksamen i 1917, hvorefter han var reservelæge i hæren; siden blev han læge i Belgisk Kongo. Om denne tid skrev han bogen »Monganga«, 1944, en udmærket beskrivelse af kolonitiden.

1929 nedsatte Gregers Jensen sig som praktiserende læge i Augustenborg, hvor han virkede i 46 år, både i byen og på store dele af Als. Han var en typisk familielæge, der var værdsat af de mange patienter for dygtighed og omsorg, dertil kom hans gode menneskelige egenskaber. Ved siden af sin praksis var han tilsynsførende læge på kystsanatoriet i Augustenborg i mere end 40 år. Han havde i tidens løb flere tillidshverv. Her skal nævnes, at han har været formand for Danske Samfund og medlem af Augustenborg byråd. I omkring 25 år var han præsident for lokalforeningen af Alliance Francaise, og han havde sæde i lægekredsforeningens bestyrelse.

Gregers Jensen var historisk kyndig, og han følte sig med stærke bånd knyttet til denne landsdel. I det stille gjorde han meget for det nationale arbejde, blandt andet ved at yde økonomisk støtte til danske foreninger og forsamlingshuse. Under besættelsen var det almindelig kendt, at han ikke veg tilbage for at vise sit nationale sindelag. Han gik ind i modstandsbevægelsen, og da han i oktober 1944 blev anholdt af Gestapo, rejste der sig kræfter i befolkningen for at få ham løsladt. En protestadresse, der talte 1500 navne fra Midtals, herunder syv sognerådsformænd, afleveredes til dyrlæge Jens Møller, Gråsten. Adressen fik ikke den tilsigtede virkning, snarere tværtimod. Besættelsesmagten så heri et bevis på, at Gregers Jensen stod som en stærkt nationalt bevidst mand på Als. Han blev deporteret til koncentrationslejren Neuengamme, og han kom først hjem ved kapitulationen. Gregers Jensen vil blive mindet som en afholdt læge og tillige som et stort menneske.

Hans Lind.

ALMANAKKENS HÅNDBOG

Sønderjysk vejviser

Forslag til supplering af vejviseren modtages gerne.

Sprogforeningens Almanak,
Bovvej 4, 6330 Padborg

DET DANSKE KONGEHUS

MARGRETHE II, Danmarks Dronning, født 16. april 1940, succederede 14. januar 1972, gift 10. juni 1967 med prins *Henrik* af Danmark, født greve de Laborde de Monpezat, født 11. juni 1934.

Sønner: 1) *Frederik André Henrik Christian*, født 26. maj 1968. 2) *Joaquim* Holger Waldemar Christian, født 7. juni 1969.

Søstre: 1) *Benedikte* Astrid Ingeborg Ingrid, født 29. april 1944, gift 3. februar 1968 med *Richard* Casimir Karl August Konstantin, prins til Sayn-Wittgenstein-Berleburg, født 29. oktober 1934. Børn: a) *Gustav* Frederik Philip Richard, født 12. januar 1969. b) *Alexandra* Rosemarie Ingrid Benedikte, født 20. november 1970. c) *Nathalie Xenia Margareta* Benedikte, født 2. maj 1975. 2) *Anne-Marie* Dagmar Ingrid, født 30. august 1946, gift 18. september 1964 med *Hans Majestæt Konstantin*, forhen Hellenernes konge, født 2. juni 1940.

Moder: Dronning *Ingrid* Victoria Sofia Louise Margareta, født Sveriges prinsesse, født 28. marts 1910, gift 24. maj 1935 med *Kong Frederik IX*, født 11. marts 1899, død 14. januar 1972.

Farbroder. Arveprins *Knud* Christian Frederik Michael, født 27. juli 1900, død 14. juni 1976, gift 8. september 1933 med *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid (se nedenfor). Datter: *Elisabeth* Caroline-Mathilde Alexandrine Helena Olga Thyra Feodora Estrid Margarethe Désirée, født 8. maj 1935.

Farfaders broders børn: a) *Caroline-Mathilde* Louise Dagmar Christiane Maud Augusta Ingeborg Thyra Adelheid, født 27. april 1912, gift 8. september 1933 (se ovenfor), b) *Gorm* Christian Frederik Hans Harald, født 24. februar 1919.

Farfaders farbroders børn: 1) *Axel* Christian Georg, født 12. august 1888, død 14. juli 1964, gift 22. maj 1919 med *Margaretha* Sofia Lovisa Ingeborg, født Sveriges prinsesse, født 25. juni 1899. Søn: *Georg* Valdemar Carl Axel, født 16. april 1920, gift 16. september 1950 med *Anne* Fereolith Fenella, født Bowes-Lyon, født 4. december 1917. 2) *Margrethe* Françoise Louise Marie Helene, født 17. september 1895, gift 9. juni 1921 med *Renatus* Karl Maria Joseph, prins af Bourbon-Parma, født 17. oktober 1894, død 30. juli 1962.

REGERING OG FOLKETING

Ministeriet Anker Jørgensen

Udnævnt den 13. februar 1975, ændret den 8. september 1976.

Statsminister	<i>Anker Jørgensen</i>
Udenrigsminister	<i>K. B. Andersen</i>
Finansminister	<i>Knud Heinesen</i>
Økonomi- og handelsminister	<i>Per Hækkerup</i>
Minister for udenrigsøkonomi og for nordiske anliggender	<i>Ivar Nørgaard</i>
Minister for skatter og afgifter	<i>Svend Jakobsen</i>
Arbejdsminister	<i>Erling Jensen</i>
Justits- og forsvarsminister ..	<i>Orla Møller</i>
Bolig- og miljøminister	<i>Helge Nielsen</i>
Indenrigsminister	<i>Egon Jensen</i>
Minister for offentlige arbejder og for kulturelle anliggender	<i>Niels Matthiasen</i>
Socialminister	<i>Eva Gredal</i>
Undervisningsminister	<i>Ritt Bjerregaard</i>
Kirkeminister og minister for Grønland	<i>Jørgen Peder Hansen</i>
Landbrugs- og fiskeriminister	<i>Poul Dalsager</i>

Folketingsvalget den 9. januar 1975

Stemmeprocent 88,2

Socialdemokratiet	913.155	stemmer	53	mandater
Radikale Venstre	216.553	—	13	—
Konservative Folkeparti	168.164	—	10	—
Retsforbundet	54.095	—	0	—
Socialistisk Folkeparti	150.963	—	9	—
Kommunistiske Parti	127.837	—	7	—
Centrum-Demokraterne	66.316	—	4	—
Kristeligt Folkeparti	162.734	—	9	—
Venstre	711.298	—	42	—
Venstresocialisterne	63.579	—	4	—
Fremskridtspartiet	414.219	—	24	—
Uden for partierne	539	—	0	—
	3.049.452	stemmer	175	mandater
Færøerne			2	—
Grønland			2	—
			179	mandater

Stemmetal i Sønderjyllands amtskreds den 9. januar 1975

Stemmeprocent 88,2

Socialdemokratiet	39.429	stemmer
Radikale Venstre	8.901	—
Konservative Folkeparti	8.750	—
Retsforbundet	2.448	—
Socialistisk Folkeparti	2.856	—
Kommunistiske Parti	2.041	—
Centrum-Demokraterne	6.434	—
Kristeligt Folkeparti	8.849	—
Venstre	35.834	—
Venstresocialisterne	1.089	—
Fremskridtspartiet	25.528	—
Uden for partierne	39	—
	142.198	stemmer

Valgt i Sønderjyllands amtskreds

Socialdemokratiet: Jens Kristian Hansen, Erik Andersen,
Knud Nielsen.

Radikale Venstre: Ingomar Petersen.

Konservative Folkeparti: Johannes Burgdorf.

Centrum-Demokraterne: Jes Schmidt.

Venstre: Johan Philippsen, Peter Holst.

Fremskridtspartiet: Kristen Poulsgaard, Helge Dohrmann.

Sønderjyllands store forretning
med vareudvalg for hele familien.

**apropos
apropos hvad
apropos**

De kender sikkert fornemmelsen af, at man ligesom trænger til noget nyt, men ikke rigtigt kan finde ud af hvad det er. Gå en tur i apropos og lad Dem inspirere, der vil sikkert være noget, der falder netop i Deres smag.

orbesen's apropos afd. ligger på 2.sal

ORBESEN

HADERSLEV tlf. 04-52 10 14

AMT OG KOMMUNER

Sønderjyllands amt

Overøvrigheden

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åben-
rå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Tilsynsrådet for Sønderjyllands am

H. P. Hanssensgade 42, 6200 Åben-
rå. Tlf. (04) 62 12 36. Kontortid:
9-12 og 14-16, lørdag lukket.

Sønderjyllands amtskommune

Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50.

Amtsborgmester: Erik Jessen.
Amtskommunaldir.: V. Harsberg.

Kort over Sønderjyllands amt

ANDELSBANKEN

OVER

HELE

LANDET

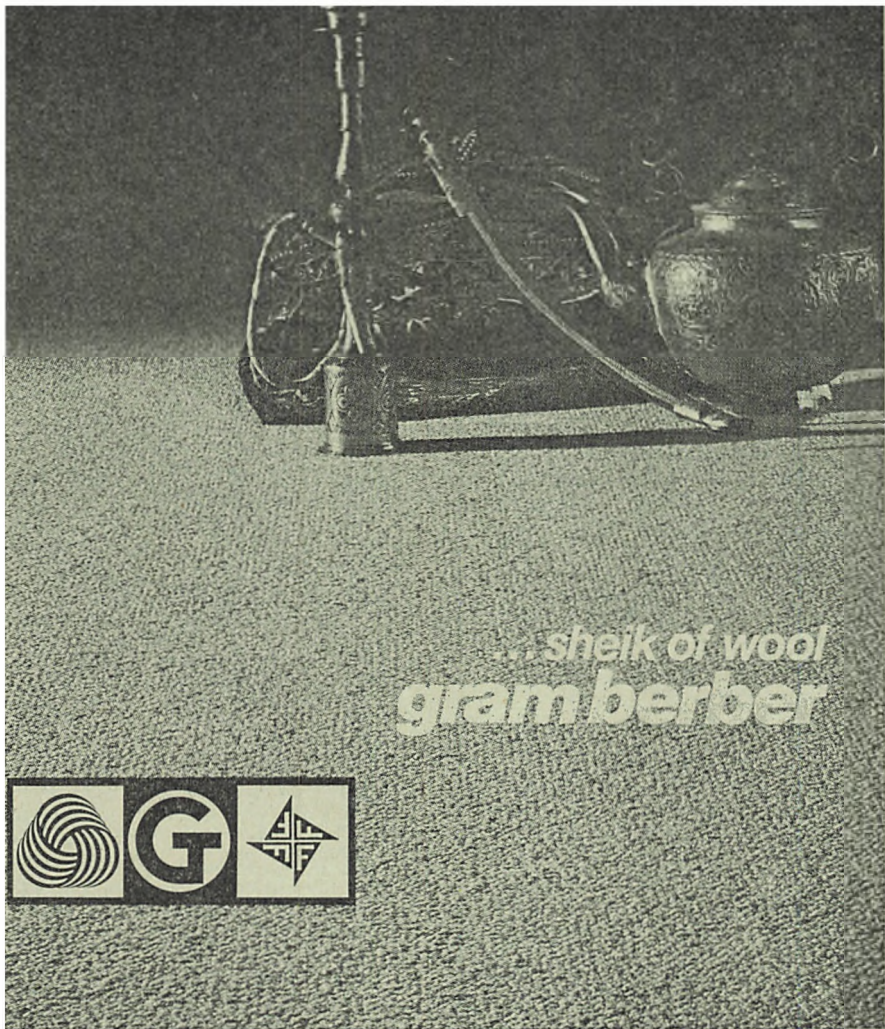
– også

i

SØNDERJYLLAND

Amtsrådets medlemmer

- Amtsborgmester Erik Jessen, Storegade 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 35 12.
- Amtsrådsmedlem Peter Gorrsen, Gl. Færgevej, Alnor, 8300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 15 09.
- Fru Helga Hørlück, Skatkær, Skodborg J., 8600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.
- Ekspeditionssekretær Kurt Dørflinger, Lembckesvej 43, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 65 05, privat (04) 52 31 35.
- Kontorchef Eugéne Ibsen, Leosallé 9, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 13 80, privat (04) 72 25 80.
- Smedemester Truels Christensen, 8254 Øster-Højst.
Tlf. (04) 74 51 10, privat (04) 74 53 01.
- Laboratoriemester Svend Taanquist, Mågevej 60, Langesø, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22, privat (04) 45 06 50.
- Gdr. Marten R. Hansen, Skastgård, Ballum, 8780 Skærbæk.
Tlf. (04) 74 61 84.
- Arkitekt Sv. Ingomar Petersen, Allégade 30, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 18 70.
- Distriktsmontør Dycke Hoff, Farversmøllevej 125, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 50 50, privat (04) 62 17 94.
- Landmand Børge Diemer, Bjerndrup Mark, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 64 44 66.
- Sekretær August Møller, Allégade 26, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 23 25.
- Gdr. Harro Marquardsen, Vibevej 2, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 32 74.
- Direktør Henning Hansen Dall, Postboks 197, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 31 76, privat (04) 44 52 46.
- Flyvechef G. J. Kley, Farris, 6560 Sommersted.
Tlf. (04) 55 12 03.
- Skyldrådsformand Johan Andersen Lendemark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 21 87.
- Sparekassedirektør Hans Peter Jensen, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.
- Forstander Jens Steffensen, Ungdomsskolen, 6560 Sommersted
Tlf. (04) 55 41 88.
- Amtslandsinspektør Erik Rytter, Ringridervej 23, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 36 36, privat (04) 42 12 26
- Lærer Edgar Andersen, Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 33 21.
- Fru Ruth Nielsen, Leonhardtsvej 15, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 30.
- Bygmester Erik Kjær Jessen, Fjelstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 61 19, privat (04) 58 64 19
- Vognmand Johan Schøn, Lundbyesgade 13, 6400 Sønderborg
Tlf. (04) 42 41 28.
- Driftsleder Niels Aage Madsen, Ladegaard, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 16 23.
- Sognepræst Johannes Bondesen, Ensted Præstegård, Stubbæk, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 06.
- Konsulent Erik Oksborg, Egevej 6, Hammelev, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 57 72 80.
- Brugsuddeler Schack Pedersen, Kirkevej 6, 6780 Skærbæk
Tlf. (04) 75 16 43.
- Afdelingsleder Arne Vaupell Christensen, Søndermarken, 6094 Hejls.
Tlf. (04) 57 42 48.
- Konsulent Hermann Hell, Hjelmallé 24, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

... sheik of wool
gram berber

GRAM TÆPPEFABRIK $\frac{1}{5}$
6510 GRAM

145

Kommuner i Sønderjyllands amt

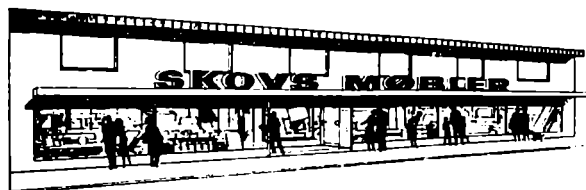
- Augustenborg kommune,**
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 15 82.
Borgmester:
Gdr. Anton B. Roth.
Kæmner: Martin Thomsen.
- Bov kommune, 6330 Padborg.**
Tlf. (04) 67 34 51.
Borgmester: Gdr. Holger Moos.
Kontorchef: N. C. Andersen.
- Bredebro kommune, 6261 Bredebro.**
Tlf. (04) 74 16 50.
Borgmester: Gdr. Peter Kjær.
Kæmner: Gert Horn.
- Broager kommune, 6310 Broager.**
Tlf. (04) 44 10 33.
Borgmester:
Fuldmægtig Peter Nielsen.
Kæmner: Knud Møller.
- Christiansfeld kommune,**
6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 14 05.
Borgmester:
Tømmerhandler Bent Skriver.
Kommunaldirektør:
Jørgen-Erik Lund.
- Gram kommune, 6510 Gram.**
Tlf. (04) 82 21 31.
Borgmester:
Fabrikant Hans Rossen.
Kommunaldirektør:
Brøchner Nielsen.
- Gråsten kommune, 6300 Gråsten.**
Tlf. (04) 65 12 30.
Borgmester: Kriminalassistent
A. A. Matthiesen.
Kæmner: N. Bahlke.
- Haderslev kommune,**
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 65 05.
Borgmester:
Malerimester H. C. Carstensen.
Kommunaldirektør: Tage Madsen.
- Højer kommune, 6280 Højer.**
Tlf. (04) 74 23 27.
Borgmester:
Politiasst. P. Gregers Jørgensen.
Kæmner: Knud H. Jensen.
- Lundtoft kommune, Felsted,**
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 55 11.
Borgmester:
Gdr. Svend A. Lauesgaard.
Kommunaldirektør:
Jens P. Bundesen.
- Løgumkloster kommune,**
6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 35 33.
Borgmester: Gdr. Peter Nissen.
Kæmner: R. Rømer.
- Nordborg kommune, 6430 Nordborg.**
Tlf. (04) 45 04 15.
Borgmester: Jens Chr. Jensen.
Kæmner: Anton Nielsen.
- Nørre Rangstrup kommune,**
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 19 34.
Borgmester:
Karetmager Ejnar K. Friis.
Kommunaldirektør:
Jacob Haugaard.
- Rødding kommune, 6630 Rødding.**
Tlf. (04) 84 10 26.
Borgmester: Gunnar Juul.
Kommunaldirektør: Carlo Jensen.
- Rødekro kommune, 6230 Rødekro.**
Tlf. (04) 66 28 75.
Borgmester: Gdr. Niels Sørensen.
Kæmner: Ole Norborg.
- Skærbæk kommune, 6780 Skærbæk.**
Tlf. (04) 75 22 11.
Borgmester:
Gdr. Johs. Chr. Hamann.
Kæmner: Harry Thomasen.
- Sundeved kommune, Avnbølvej 12,**
Ullerup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 12 16.
Borgmester:
Gdr. Christian H. Møller.
Kæmner: Erik Petersen.
- Sydals kommune, Hørup Bygade,**
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 44 52 20.
Borgmester:
Advokat Svend Ove Jensen.
Kæmner: Poul-Erik Johansen.

CENTRAL-MEJERIET

Aabenraa

anbefaler sine 1. klasses produkter

Se på MØBLER i det
nye latinerkvarter i Aabenraa

dér
er mere
at
vælge
imellem

M Ø B L E R De kan li', får De NYBRO 10

Vestergade 35 . Aabenraa . Telefon (04) 62 24 20

Sønderborg kommune,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 15.
Borgmester: Harry Christensen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Henning Neerhøj.
Tinglev kommune, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 39.
Borgmester: Svend Christensen.
Kommunaldirektør:
cand. jur. Morten Knudsen.
Tønder kommune, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 18 10.
Borgmester:
Revisor J. Børsting-Andersen.
Kommunaldirektør:
Egon Nielsen.

Vojens kommune, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 16 76.
Borgmester:
Peter Petersen.
Kommunaldirektør:
Mogens Olsen.

Abenrå kommune, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 12 00.
Borgmester:
Fru Camma Larsen-Ledet.
Kommunaldirektør:
Erik Haugbølle.

Johs. Bordorffs Maskinforretning

v/ P. C. NISSEN

Grundlagt 1892

Autoriseret Ford traktor forhandler

Skodborg J.

Telefon 84 81 16

SK-forlag

SØNDERJYDSK FOLKEKULTUR

6254 Øster Højst - Telf. 04 - 74 53 76

HOLM HANSEN^S BOGHANDEL

Løgumkloster . Telefon 74 35 67

Nu ved De, hvor De kan gå hen

GRAM BANK

Filial af Privatbanken Aktieselskab

LANDBRUGSMASKINER

Køb Deres maskiner, hvor De kan få reservedele til dem -

Indhent tilbud fra

ALFRED PAULSEN A/s

Vestvejen 167 . Aabenraa . Telefon (04) 62 47 57

CIMBRIA TØMMERHANDEL A/s

AABENRAA

- en central for byggematerialer

Telefon (04) 62 20 00*

Sønderjydsk litteratur i stort udvalg

NIELS THOMSENS Boghandel

STORETORV 2 . Aabenraa . Telf. (04) 62 37 20 . 62 22 29

PÅ GÅGADEN
I AABENRAA

Tlf. (04) 62 13 00

Padborg Boghandel

Launi Pedersen

Telefon (04) 67 31 08

FORENINGER, INSTITUTIONER ORGANISATIONER M. V.

Sprogforeningen

Formand: Gdr. Chr. Speggers,
Mjang Bygade 11, Mjang, 6400
Sønderborg. Tlf. (04) 44 53 50.

Ledelse: Rektor A. Feilberg Jørgen-
sen, Strandvejen 161, III tv.,
2900 Hellerup. Tlf. HE (0143) 1482.

Fhv. højskoleforstander J. Th.
Arnfred, Askov, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 07 39.

Gdr. Troels Refslund Poulsen,
Bovlund, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 62.

Dommer Ditlev Nielsen,
Spicavej 10, 8270 Højbjerg.
Tlf. (08) 14 59 95.

Fru gdr. Mette Jepsen, Rørkær,
Skovfennen 5, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 86.

Fhv. højskoleforstander Niels
Bøgh Andersen, D-2391 Jarplund.
Tlf. 009 49 461 - 9 16 63.

Sekretær: Fru Lis Hundevadt,
Folkehjem, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 11 50. Privat (04) 52 79 14.
Kontortid: Tirsdag og fredag 16-18.

Skoleforeningen

Formand: Borgmester Svend Chri-
stensen, Åglimt 16,
6372 Bylderup Bov.
Tlf. (04) 76 25 58.

Næstformand: Gdr. Hans Schmidt,
Sandet, 6545 Arrild.
Tlf. (04) 83 41 08.

Sekretær og kasserer:
Niels Gotthardsen, Høgsbro,
6760 Ribe. Tlf. (05) 44 52 04.

Grænseegnens Arbejdsudvalg

Formand: Lærer Knud Nielsen,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 74 12 31.

Sekretær: Lærer Tage Madsen,
6372 Bylderup. Tlf. (04) 76 21 27.

Grænseforeningen

Kontor: Peder Skramsgade 5,
1054 København K.
Tlf. (01) 11 30 63.

Formand: Landsretssagfører
E. Friehling, Fortunstræde 1,
1065 København K.
Tlf. (01) 15 00 80.

Sekretær: Kontorchef, cand. jur.
O. M. Olesen.

Sønderjyllands amt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Vesteramt:

Formand: Kredsrevisor Hans Ma-
thiesen, Lindeallé 10, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 21.

Haderslev Østeramt:

Formand: Sognepræst K. Fårvang,
Sdr. Vilstrup, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 22 45.

Åbenrå Amt:

Formand: Fru overdyrlæge Hanne
Dahlkild, Frøslevvej 29, 6330 Pad-
borg. Tlf. (04) 67 33 21.

Sønderborg Amt:

Formand: Overlærer Johs. Fink,
Vester Sottrup, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 74 19.

Tønder Amt:

Formand: Bagermester Chr. Buch,
Vestergade 8, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 14.

Den Nordslesvigske Kvindeforening

Formand: Fru Anne Marie Refslund
Poulsen, Bovlund, 6535 Branderup.
Tlf. (04) 83 51 62.

Næstformand: Fru Marie Thorup,
6533 Øster Lindet. Tlf. (04) 84 62 08.

Kasserer: Fru Sofie Danielsen,
Vestergård, Gærup, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 31 38.

Herrekonfektion
Arbejdstøj .
Gumlistøvler
køber De
BEDST og BILLIGST
hos

Christian Jacobsen
Herrekvipering & Fodtøj

Søndertorv . Telefon 62 23 58
AABENRAA

Lorenz Hansen jr. A/S
6200 AABENRAA · 04-62 21 38 · STOREGADE 33

rosenvold
TÆPPE- & GULVCENTER

Søndergade 6-8 - 6200 Aabenraa - Tlf. 04-62 21 16

man ser
det
straks . .

KONTORMASKINER

KONTORMØBLER

KONTORARTIKLER

Asmus Schultz

Aabenraa . Tlf. (04) 62 35 26

**Historisk Samfund
for Sønderjylland**

Sekretariat og ekspedition:

Landsarkivet, 6200 Abenrå.

Tlf. (04) 82 46 83.

Forretningsudvalg: Landsarkivar
Peter Kr. Iversen, Abenrå, formd.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Abenrå, næstformand.

Skoleinspektør Knud Kristensen,
Stubbæk, sekretær.

Bankdirektør Hugo Lildholdt,
Abenrå, kasserer.

**Redaktionsudvalg for Sønderjyske
Årbøger:** Arkivar Dorrit Ander-
sen, Abenrå.

Rektor Knud Fanø, Flensborg.

Universitetslektor, dr. phil.

G. Japsen, Århus.

Redaktionsudvalg for Skriftrækken:

Rigsarkivar, dr. phil. Johan
Hvidtfeldt, København.

Landsarkivar Peter Kr. Iversen,
Abenrå.

**Redaktionsudvalg for Sønderjysk
Månedsskrift:**

Viceskoleinspektør W. Christian-
sen, Tønder.

Cand. polit., fru Inger Bjørn
Svensson, Haderslev.

Viceskoleinspektør Chr. Stenz,
Abenrå.

Amtsudvalgsformænd:

Haderslev amt: Gdr. Kr. Hansen,
Skodborg.

Sønderborg amt: Gdr. Olav J.
Bonefeld, V. Snogbæk.

Tønder amt: Fuldmægtig
Viggo Gregersen, Møgeltønder.

Abenrå amt: Direktør
Poul Andersen, Munkemølle,
Gråsten.

Sydslesvig: Kontorchef Lars H.
Schubert, Flensborg.

**Historisk Samfund for Als
og Sundeved**

Formand: Læge H. Roesdahl,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 04.

Sekretær: Museumsinspektør
J. Slettebo, Sønderborg Slot,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39.

D. S. K.

(Danske sønderjyske Krigsdel-
tagere)

Formand: Hans Peter Jensen,
Hovedgade 38, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 32 39.

Det unge Grænseværn (D. N. U.)

Formand: Revalderingschef
Sv. A. Hellesen, Kastanie Allé
24 A, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 49 13.

Næstformand: Gdr. Poul la Cour
Møller, Bispegården, Ketting,
6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 16 08.

Sønderjyllands Amts

Biblioteksforening

(Amtskreds af Danmarks
Biblioteksforening)

Formand: Fru Marianne
Mortensen, Ejsbølvej 40,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 19 01.

Sekretær: Stadsbibliotekar
Krista Lyngby, Haderslev
Bibliotek, Bispegade 15-17,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 55 33.

Sønderjydsk Teaterforening

Formand: Overbibliotekar
Flemming Christiansen,
Brorsonsvej 44, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 19 80.

Sekretær: Fru Marguerite Hähne-
mann, Troldkær 12, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 21 49.

Dansk Amatør Teater Samvirke

Landsformand: Bruno Gaston,
Fensmark, 4700 Næstved.
Tlf. (03) 74 61 55.

Alt i pels - skind - rulam og ruskind

EBBE JANSSEN & SØN

Sydjyllands største udvalg
Storegade 1 - Haderslev - Telefon 04 - 521185

BUNTMAGER

DEN FAGLÆRTE BUNTMAGER

M. Schaumanns Klædefabrik A/S

Haderslev

Grundlagt 1872

Peter Henningsen

URE . GULD- OG SØLVVARER

Haderslev . Telefon (04) 52 21 69

A/S Peter Henriksen

Aut. forhandler

Opretning og autolakereri

TOFTLUND . Telefon (04) 83 11 22 (fl. linjer)

RØDDING . Telefon (04) 84 10 22 (fl. linjer)

Forretningsfører: Arne Aabenhus,
Solbakken 10, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 11 03.

Redaktør af »Rampelyset«:
H. O. Jørgensen, Borgmester
Iversens Vej 4, 7700 Thisted.
Tlf. (07) 92 17 10.

Landssekretariat: Postboks 70,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 03.

Naturhistorisk Forening for Sønderjylland

Formand: Lektor Poul Dragsbo,
Forstallé 19, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 20 23.

Sønderjydsk Idrætsforening

Formand: Lærer Helge Jensen,
Landevejen 34, 6775 Døstrup.
Tlf. (04) 75 43 24.

Forretningsfører: Verner Laursen,
Nr. Hostrup, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 92 69.

Formand for KM-udvalg:
Premierløjtnant Jørgen Nissen,
Hjartbro, 6541 Bevtoft.
Tlf. (04) 54 43 92.

Formand for skydning:
A. T. Hansen, Thrigesvej 94,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 60 69.

Formand for gymnastik:
Gdr. Claus Christensen, Lavensby,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 66.

Formand for folkedans:
Otto Holk Nielsen, Ahornvej 15,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 07.

Formand for idrætsudvalget:
A. L. Jensen, Genner skole,
Genner, 6200 Åbenrå.

Foreningen er delt i 5 hovedkredse.
Formænd:

Haderslev vesteramt: Villy
Kristensen, Hyrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 24.

Haderslev østeramt:
Erik Stokholm, Hajstrupgade 20,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 42 42.

Åbenrå hovedkreds: P. C. Gabriel,
Lensløkke 6, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 49 33.

Sønderborg hovedkreds: Chr.
Caspersen, Gammelmark,
6310 Broager. Tlf. (04) 44 17 42.

Tønder hovedkreds: Palle Nielsen,
Pokkenbøl, Møgeltønder,
6270 Tønder. Tlf. (04) 74 83 22.

Røddingegnens Gymnastik- og Ungdomsforening

Formand: Frede Sørensen, Rødding
Højskole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Forretningsfører: Inger Nielsen,
Skovvej 12 a, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 18 32.

Formand for håndboldudvalget:
Frode Sørensen, Rødding Høj-
skole, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 84 15 28.

Formand for gymnastikudvalget:
Maren Hansen, Bjørnekær,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 16 74.

Formand for svømmeudvalget:
Peter Fredslund, Sdr. Hygum,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 53 05.

Formand for klub- og mødeudvalg:
Niels Christensen, Stenderup,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 61 79.

Bund deutscher Nordschleswiger

Deutsches Generalsekretariat, Ves-
tergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 33.

Formand: Landmand Gerhardt
Schmidt, Ladegårdskov,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 18 90.

**Deutscher Jugendverband
für Nordschleswig**
Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 38 45.

Formand: Overlærer Armin Nickelsen, Skovfennen 16, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 45 57.

Forretningsfører: Gerhard Kaadt-
mann.

**Deutscher Schul- und Sprachverein
für Nordschleswig**
Jørgensgård 5, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 41 03.

Formand: Forpagter Heinrich Jürgensen, Hynding, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 74 73.

Kunstforeninger

**Christiansfeld Kunst- og
Museumsforening**
Formand: Fru Ilse Søgaard,
Lysetøbervej 3, 6070 Christians-
feld. Tlf. (04) 56 16 73.

**Kunstforeningen for Haderslev
og Omegn**
Formand: Rektor Elgil Lassen,
Christiansfeldvej, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 45 61.

Sønderborg Kunstforening
Formand: Lektor H. Aarup,
Kastanieallé 4, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 13 41.

Vestslesvigs Kunstforening
Formand: Journalist Hanne Alsing,
Visby, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 76 34 11.

Åbenrå Kunstforening
Formand: Lærer Jakob Gormsen,
Tøndervej 197, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 37.

Sydslesvigs danske Kunstforening
Formand: Advokat Steen Schrøder,
Norderstrasse 59, D-2390,
Flensborg.
Tlf. 009 49 461 - 1 79 53.

Undervisning

Efterskoler
Agerskov Ungdomsskole, 6534 Ager-
skov. Tlf. (04) 83 33 15.
Forstander Johs. Svenningsen.

Højer Ungdomsskole, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 21 40.
Forstander M. Høier.

Kongeådalens Ungdomsskole,
Dover, 6660 Lintrup. Tlf. (04) 85 53 33.
Forstander Carl Press.

Luthersk Missionsforenings Efter-
skole, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 36 52.
Forstander H. P. Mogensen.

Nordborg Slots Efterskole.
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 15 28.
Forstander Boye Andersen.

Rens Ungdomsskole, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 64 83 70.
Forstander Ole Hansen.

Rinkenæs Ungdomsskole,
Rinkenæs, 6300 Gråsten.
Tlf. 65 13 08.
Forstander Georg Pristed.

Sommersted Ungdomsskole,
6560 Sommersted. Tlf. (04) 55 41 68.
Forstander J. Steffensen.

Sundeved Ungdomsskole,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 03 11.
Forstander Aage Rasmussen.

Vojens Ungdomsskole, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 29.
Forstander Henning Balle.

Højskoler og landbrugsskoler
Danebod Højskole, Fynshav,
6440 Augustenborg. Tlf. (04) 46 41 12.
Forstander Mogens Hemmingsen.

Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.
Forstander Chr. Gedbjerg og
Filt Jensen.

Hoptrup Højskole, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 52 13.
Forstander Gunnar Jørgensen.

Jaruplund Højskole, Jaruplund,
D-2390 Jaruplund-Weding,
Tlf. 009 49 46 30-382.
Forstander Karl Andresen.

Løgumkloster Højskole,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 33 25.
Forstander J. Kr. Krarup.

Rødning Højskole, 8630 Rødning.
Tlf. (04) 84 15 68.
Forstander Poul Bredsdorff.

Rønhoved Højskole, 6340 Kruså.
Tlf. (04) 65 81 30 og (04) 65 83 18.
Forstander Hans Haarder.

Idræts højskolen i Sønderborg,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 48.
Forstander Hans Jørgen Nielsen.

Pensionisthøjskolen Strand,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 21 60.
Forstander Oluf Steinlein.

Deutsche Nachschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 68 20.
Forstander Horst Jacobsen.

Volkshochschule, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 48 20.
Forstander Horst Jacobsen.

*Lad os
være behjælpelig
med idé
og udformning
af Deres tryksag
eller
annonce*

DY-PO TRYK

BOGTRYK – OFFSET

SØNDERVANG 4 – 6400 SØNDERBORG

TELEFON (04) 42 26 75 - 42 26 76

CARL NIELSEN

BOGHANDEL - KONTORMONTERING - MØBLER
Grundlagt 1765

Nørregade 25 . Haderslev . Telefon 52 68 00

Alt i moderne belysning.

J. C. DIRKS

INSTALLATIONSFORRETNING

Haderslev . Telefon (04) 52 28 31

JYLLANDS
KREDITFORENING

6100 Haderslev:
Astrupvej 13. Tlf. (04) 52 70 00
6950 Ringkøbing:
Herningvej 3. Tlf. (07) 32 01 11
8800 Viborg:
Sct. Mathiasg. 1-3. Tlf. (06) 62 33 33
9100 Aalborg:
Boulevarden 43. Tlf. (08) 12 38 77
8260 Århus-Viby J:
Borgvold 16. Tlf. (06) 14 88 00

Brdr. H. & K. Overgaard

TØMRER- OG SNEDKERFORRETNING

Nalmadebro . Graasten . Telefon (04) 65 16 46

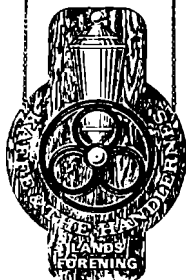
GRAASTEN
BOGHANDEL

Nygade 1 . Graasten . Telefon (04) 65 11 09 - 65 12 34

Biblioteker og arkiver

- Augustenborg, Augustenborg Kommunebibliotek, 6440 Augustenborg.** Tlf. (04) 47 16 71. Filialer i Asserballe, Fynshav, Notmark.
- Bredebro, Bredebro Bibliotek, 6261 Bredebro.** Tlf. (04) 74 12 31. Filialer i: Ballum, Harres, Randerup, Visby.
- Broager, Broager Bibliotek, 6310 Broager.** Tlf. (04) 44 16 13. Filial i: Egersund skole.
- Christiansfeld, Christiansfeld Bibliotek, 6070 Christiansfeld.** Tlf. (04) 56 18 37. Filialer i: Aller, Fjellstrup, Hejls, Hjerndrup, Stepping, Taps, Vejstrup.
- Deutsche Bücherei, Astrupvej 9, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 15 29.
- Felsted, Lundtoft Kommunes Biblioteker, 6200 Abenrå.** Tlf. (04) 68 53 20. Filialer i: Bovrup, Kliplev, Søgård, Varnæs.
- Gram, Gram Bibliotek, Slotsvej 6, 6510 Gram.** Tlf. (04) 82 19 70. Filialer i: Arnum, Fole.
- Gråsten, Gråsten Bibliotek, 6300 Gråsten.** Tlf. (04) 65 13 75. Filialer i: Rinkenæs og Kværs.
- Haderslev, Haderslev Bibliotek, 6100 Haderslev.** Tlf. (04) 52 55 33.
- Højer, Højer Bibliotek, Digeskolen, 6280 Højer.** Tlf. (04) 74 26 86. Filial i: Sdr. Sejerslev.
- Kirke-Hørup, Sydals Bibliotek, Hørup skole, Kirkehørup, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 44 52 99. Filialer i: Lysabild, Tandslet, Kegnæs.
- Løgumkloster, Løgumkloster Bibliotek, Storegade 16, 6240 Løgumkloster.** Tlf. (04) 74 30 42. Filialer i: Bedsted, Nr. Løgum, Ø. Højst.
- Nordborg, Nordborg Bibliotek, Løjtertoft, 6430 Nordborg.** Tlf. (04) 45 03 36. Filialer i: Guderup, Havnbjerg.
- Padborg, Bov Bibliotek, Bovvej 4, 6330 Padborg.** Tlf. (04) 67 34 54. Filialer i: Holbøl, Kollund.
- Rødning, Rødning Bibliotek, Kongevej 6, 6630 Rødning.** Tlf. (04) 84 12 88. Filialer i: Hygum, Jels, Lintrup, Skodborg, Skrave, Øster Lindet.
- Rødekro, Rødekro Bibliotek, Rådhuset, 6230 Rødekro.** Tlf. (04) 66 26 23. Filialer i: Genner, Hellevad, Hjordkær, Hovslund.
- Skærbæk, Skærbæk Bibliotek, Birke Allé 2, 6780 Skærbæk.** Tlf. (04) 75 17 80. - Bibliotekssamarbejde mellem Skærbæk og Tønder kommuner. Bogbus med 12 holdsteder i kommunen uden for Skærbæk by.
- Sønderborg, Sønderborg Kommunes Biblioteker, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 26 31. Filialer i: Ulkebøl (Torvet, Ulkebøl) og Dybbøl (på Dybbølskolen).
- Sønderborg Tekniske Bibliotek, Voldgade 5, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 11 88.
- Biblioteket ved Handelshøjskoleafdelingen i Sønderborg, Sdr. Landevej 30, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 55 25.
- Deutsche Bücherei, Ringridervej 13, 6400 Sønderborg.** Tlf. (04) 42 57 65.
- Tinglev, Tinglev Bibliotek, 6360 Tinglev.** Tlf. (04) 64 41 69. Filialer i: Bolderslev, Bylderup-Bov, Ravsted, Rens.

stil
større krav
til
kaffe

- og husk

Kaffen
skal være fra

J. LAURIDSEN

KAFFEFORRETNING

Søndergade 17 . Aabenraa . Telefon 62 10 28

NEM

til opvask, nedbrydelig, foruren
er ikke naturen.

BLÅ NEM

med SALMIAK til rengøring -
Begge godkendt
af sundhedsmyndighederne

WE-CIT

til WC-kummen - med selv-
virkende **BLÅ BRUS** -
rensner, desinficerer.
Diskret, behagelig duft.

MOTAX

død og udryddelse af
LUS og UTØJ »o æ kre« -

Det er sønderjyske
fabrikater fra
SVEND HOLM,
Aabenraa

- som man køber
hos købmanden

- ikke blot, fordi de er
sønderjyske, men det
er reelle kvalitetsvarer,
der giver fuld værdi for
pengene.

Motto:

Køb ikke blot
på må og få!
Køb de rigtige varer
fra Svend Holm
Aabenraa.

- hos **KØBMANDEN**

- Toftlund, Nørre Rangstrup Bibliotek, Toldbodgade 13, 6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 13 03. Filialer i: Agerskov, Arrild, Bevtoft, Brandrup.
- Tønder, Tønder Bibliotek, Richtsensgade 10, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 26. – Bibliotekssamarbejde mellem Tønder og Skærbæk kommuner. Bogbus med 12 holdsteder uden for Tønder.
- Deutsche Bücherei, Popsensgade 6, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 33 59.
- Vester-Sottrup, Sundeved Bibliotek, Vester-Sottrup, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 46 71 28. Filialer i: Nybøl og Ullerup.
- Vojens, Vojens Bibliotek, Vestergade 21, 6500 Vojens. Tlf. (04) 54 16 80. Filialer i: Hammelev, Jegerup,
- Nustrup, O. Jerstal, Oksenvad Simmerstød, Skrydstrup, Sommersted, Vedsted, Ørsted.
- Åbenrå, Det sønderjydske Landsbibliotek, Haderslevvej, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 25 62. Rugkobbøl Bibliotek. Tlf. (04) 62 14 80. Filialer i: Løjt Kirkeby, Stubbæk
- Büchereizentrale Apenrade, Vestergade 30, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 11 58.
- Landsarkivet for de sønderjyske Landsdele, 6200 Åbenrå Tlf. (04) 62 58 58. Åben 9-16, lørdag 9-17. Landsarkivar Peter Kr. Iversen. Arkivarer Dorrit Andersen og Jørgen Witte.

Museer

- Brødremenighedens Museum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: 1.6.-31.8.: 10-11.30, 14-17, mandag lukket. (Besøg uden for disse tider efter aftale med frk. E. Iversen, tlf. (04) 56 19 85).
- Sønderjysk Brandværnsmuseum, Enkehuset, 6070 Christiansfeld. Åben: Som Brødremenighedens Museum.
- Frøslevlejrens Museum, 6330 Padborg. Tlf. (04) 67 65 57. Åben: 1.5.-30.9. samt i skolernes efterårsferie og i påsken (undtagen 1. påskedag): 10-17. 1.10.-30.4.: Kun efter aftale for skoler, foreninger o. l. Tlf. uden for åbnings-tid: (04) 67 35 68.
- Midtsønderjyllands Museum, Gram Slot, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 10 00, evt. (04) 82 20 61. Åben: Se dagspressen.
- Haderslev Museum, Dalgade 7, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 23 62. Åben: 10-17, søn- og helligdage 10-12, 14-17.
- Kunstmuseet Holmen, Østergade 13, 6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 41 65. Åben: 15.6.-15.8.: 10-12, 14-17. 16.8.-14.6.: 15-17. Mandag lukket hele året. Grupper kan aftale besøg udenfor disse tider på tlf. (04) 74 41 65.
- Nationalmuseets Kommandørgård, Toftum, Rømø, 6791 Kongsmark. Tlf. (04) 75 52 76. Åben: 1.5.-30.9.: daglig 10-18. oktober: daglig 10-15.
- Museet på Sønderborg Slot, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 25 39. Åben: 1.5.-30.9.: 10-17. 1.10.-30.4.: 13-16.
- Sønderjyllands Kunstmuseum og Tønder Museum, Slotsbanken, 6270 Tønder. Tlf. (04) 72 26 57. Åben: Sommerhalvår: 10-17 (onsdag tillige 19-21). Vinterhalvår: 13-17. Mandag lukket hele året.
- Åbenrå Museum, H. P. Hanssensgade 33, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 26 45.

Massey Ferguson
traktorer og
mejetærskere

PL Lindberg ^{AS}
MASKINFORRETNING
6630 RØDDING 04 - 84 12 34*

Det kunne
være undgået

hvis
han
havde
valgt

NORA SKRIDSIKRE
STØVLER

Nærmeste forh.
anvises

FØRES OGSÅ I OLIE- OG
FEDTFASTE MODELLER

Generalimport
for Danmark

C. BORREGAARD NIELSEN 1/3
6200 Aabenraa. Telf. 04-62 29 50

Åben: 15.5.-15.9.: 10-12, 14-18,
mandag lukket.
16.9.-14.5.: 10-12, 14-17,
mandag lukket.

Samlingen af gamle arbejdsredskaber og bondemøbler på Jacob Michelsens gård i Kolstrup, Toften 15, 6200 Abenrå. Tlf. (04) 62 10 68 eller (04) 62 51 74, bedst 7,30-8,30 og 12-13.

Flensborg Bymuseum, Lutherplatz, Flensborg.
Åben: 10-13, 15-17. Søndag 10-13.
Mandag lukket.

Lyksborg Slot, Lyksborg.
Åben: 10-12, 14-17. Søndag 11-12, 14-17. Mandag lukket.

Det slesvig-holstenske landsmuseum, Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.

Det slesvig-holstenske landsmuseum for forhistorie og tidlig historie, Gottorp Slot, Slesvig.
Åben: 9-17, mandag lukket.

Nissen-Haus, det nordfrisiske museum, Herzog Adolfstrasse 25, Husum.

Åben: 10-12, 14-17. Søndag 10-17.
Det slesvig-holstenske Frilandsmuseum, Rammsee 23, Kiel.
Åben: 9-17. Mandag lukket. 16.11.-31.3. kun søndag 10-16.

Nolde-museet, Seebüll ved Neukirchen.
Åben: 1.3.-30.11.: 10-18.

Slesvig Bymuseum, Frederiksstrasse, Slesvig.
Isted Mindehal, Isted.
Hjemstavns-museet, det gamle rådhus, Rensborg.
Jernkunstmuseet, Carlshütte, Büdelsdorf ved Rensborg.
Frisisk Hjemstavnsmuseum, Osterweg 76, Nibøl.
Ostenfeld-gården, Nordhusumstrasse, Husum.
Ejdersted Hjemstavnsmuseum, St. Peter.
Häberlin-Frisermuseum, Vyk på Før.
Silds Hjemstavnsmuseum, Keltum.
Burg Hjemstavnsmuseum, Fehmern.
Museer i Sydslesvig er i reglen lukket om mandagen.

Landbrug

Statens Jordlovsudvalg
Kontor: Sct. Annæ Plads 19,
1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.
Formand: Gdr. Simon From,
Bygvrå, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 61 24.
Administrationschef: Johs. Jensen.
Medlemmer for Sønderjyllands amt:
Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 67.
Gdr. Axel Petersen, Rørkær,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 55.
Kontor i Tønder: Allégade 4,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 13 80.
Kontorchef Eugène Ibsen.
Teknisk afdeling, Tønder:
Afdellingsleder Aksel Pedersen.

Landbrugsrådet
Kontor: Axelborg, Axeltorv 3',
1609 København V.
Tlf. (01) 14 56 72.
Præsident: Forpagter Arne Pilegaard Larsen, Marelundsgården, Vemmetofte, 4640 Fakse.
Tlf. (03) 71 02 39.
Direktør: K. Ejler.
Det kgl. danske Landhusholdningsselskab
Rolighedsvej 26, 1958 København V.
Tlf. (01) 35 02 27.
Ledende præsident: Kammerherre E. Tesdorpf, Søgård,
4672 Klippinge. Tlf. (03) 67 83 82.
Kontorchef: Jørgen Christophersen.

A/s BROK & CO.

BYGNINGSARTIKLER
6400 SØNDERBORG TELEFON 04 · 42 31 78

Niels A. Nielsen & Søn A/s

MALERFIRMA - FARVE- OG TAPETHANDEL

Ramsherred 10 . Aabenraa . Telefon (04) 62 31 28

- altid noget nyt på tapetet

J. N. JEFSEN

BØGER . PAPIR . KUNST

Alt i skøn- og faglitteratur

Storegade 5 . Telefon 72 23 41 . Tønder

**BOGTRYK
OFFSET
BOGBIND**

**TH. LAURSENS
BOGTRYKKERI A/s**
TØNDER . TELEFON (04) 72 15 50

Kul . Koks
Briketter
Texaco olier

Træløst
Byggematerialer
Stobegods

FORMBRÆNDSSELSFABRIK - KLIMA-ANLÆG

J. LAUSTEN & SØN I-S

ISENKRAM - GLAS - PORCELÆN

NYGADE 16 - 6300 GRAASTEN

Telefon (04) 65 10 44

I bestyrelsesrådet:

Gdr. Anders Hørlück,
Skodborg, 6800 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Jordfordelingskommissionerne

Jordfordelingskommissionen for 5.
område, Sønderjyllands amts-
kommune:

Dommer:

K. Ellehaug Hansen, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 38 02.

Formand:

Gdr. Aksel Petersen, Rørkær,
6373 Jejsing. Tlf. (04) 72 24 55.

Medlemmer:

Gdr. Chr. Jacobsen, Havnsøgård,
6551 Over-Jerstal. Tlf. (04) 54 92 26.
Landmand Jørgen Jørgensen,
Nr. Hjarup, 6552 Hovslund.
Tlf. (04) 68 44 86.

Kreditkyndig:

Fhv. gdr. Holger J. Hansen,
Enghuset, Tinglevvej 6, Stubbæk,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 32.

Jordfordelingskommissionernes
sekretariat: Sankt Annæ Plads 19,
1250 København K.
Tlf. (01) 15 61 31.

Jordbrugskommissionen for Sønderjyllands amtskommune

Formand for den vestlige del:

Gdr. Axel Petersen, Flensborg
Landevej 14, Rørkær, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 24 55.

Viceformænd:

Husmand Anton Ejner Hansen,
Birkelev, Gammelby, 6780 Skær-
bæk. Tlf. (04) 75 71 45.
Agronom Holger Behrens, Grøn-
vang, Lydersholmvej, Grøngård,
6270 Tønder.

Formand for den østlige del:

Husmand Poul Rosager-Hansen,
Kravlund, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 40 67.

Viceformænd:

Husmand Jørgen Jørgensen, Nr.
Hjarup, 6552 Hovslund.
Tlf. (04) 68 44 86.
Husmand Jørgen Sørensen,
Elsager, Sdr. Vilstrup,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 21 94.

Det danske Hedeselskab

Hovedkontor: 8800 Viborg.
Tlf. (06) 62 61 11.

Formand: Direktør A. W. Nielsen,
Strandvejen 50, 2900 Hellerup.
Tlf. (01) 29 33 11.

Direktør: K. Sandahl Skov,
8800 Viborg. Tlf. (06) 62 61 11.

Distriktskontor i 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 58 80.

Distriktschef V. Lindebo
Hansen.

Filiakontor i 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 19 07.

Filialbestyrer A. Madsen.

Distriktskontor i 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 23 61.

Distriktschef J. Bjerregaard.

Kulturteknisk afdeling.

Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef N. Venov,
8800 Viborg.

Distriktskontor i 6000 Kolding.
Tlf. (05) 52 29 00.

Overingeniør E. B. Jacobsen.

Filiakontor i Tønder.

Tlf. (04) 72 23 62.
Afdelingsingeniør A. Sørensen.

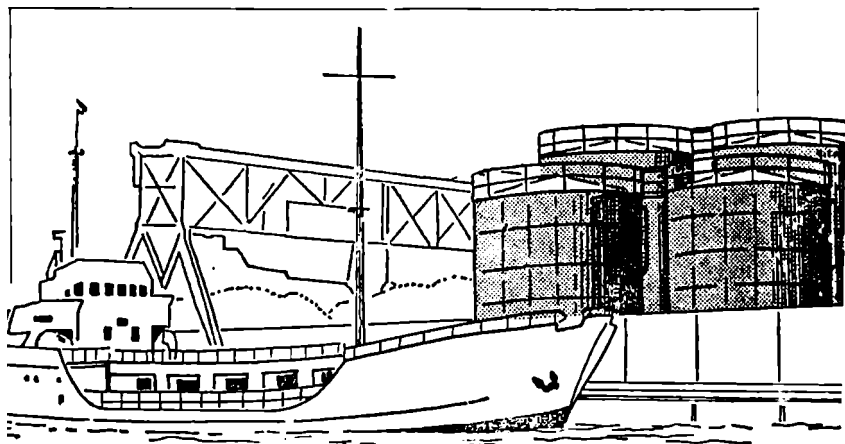
Plantningsafdelingen.

Tlf. (06) 62 61 11.
Afdelingschef S. Grosen,
8800 Viborg.

Plantagedistrikt: Skovrider
B. Lindskov Christiansen,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 12 51.

Grænseforeningens Landbrugs- udvalg

Formand: Forstander Filt Jensen,
Gråsten Landbrugsskole,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 10 24.

KULHANDEL AKTIESELSKAB

Import af brændselsoller
SØNDERBORG – TELEFON (04) 42 21 41

ANDREAS CLAUSEN

BOG- og KUNSTHANDEL
Sønderborg . Telefon (04) 42 38 00

Bøger i stuen
Kunst på 1. sal

SØNDERJYLLANDS KORN

Toftlund	Skodborg	Augustenborg	Rinkenæs	Brøns
04 - 83 21 21	04 - 84 81 04	04 - 47 12 01	04 - 65 10 05	04 - 75 32 23
	Mølby	Vojens		
	04 - 55 41 05	04 - 54 13 15		

Jeppe GAARDE

Tlf. (04) 83 13 53 . 6520 Toftlund

Landboforeninger

De samvirkende danske Landboforeninger

Kontor: Axelborg, 1620 København V. Tlf. (01) 12 75 61.

Formandskab:

Forpagter Arne Pilegaard Larsen,
Marelundsgården, Vemmetofte,
4640 Fakse. Tlf. (03) 71 02 39.
Proprietær H. O. A. Kjeldsen,
Lerkenfeldt, Østrup, 9600 Ars.
Tlf. (08) 63 10 33.

Sønderjyder i bestyrelsen: Gdr. Anders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgård, 6473 Over Tandslet.
Tlf. (04) 44 78 39.

Foreningen af jyske Landboforeninger

Kontor: Kongsgårdsvej 28, 8260 Viby J. Tlf. (06) 11 08 88.

Formand: Proprietær H. O. A. Kjeldsen, Lerkenfeldt, Østrup,
9600 Ars. Tlf. (08) 63 10 33.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Gdr. Anders Hørlück, Skodborg,
6600 Vejen. Tlf. (04) 84 81 33.
Gdr. Chr. Jørgensen, Tandsgård,
6473 Tandslet. Tlf. (04) 44 78 39.

Den nordslesvigske Landboforening

Formand: Gdr. Anders Hørlück,
Skodborg, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 84 81 33.

Fælleslandboforeningen for Nordslesvig

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær og kasserer: Konsulent
Carl Poulsen, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 29 06.

Haderslev Amts Landboforening

Kontor: Åstrupvej 36, 6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 04 31.

Formand: Gdr. Erik Boesen,
Stubbom, 6070 Christiansfeld.
Tlf. (04) 56 11 87.

Sekretær: Gdr. Jørgen Brink,
Diernæs, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 54 68.

Nr. Rangstrup Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Hans Lautrup,
Vellerup, 6535 Branderup J.
Tlf. (04) 83 51 96.

Sekretær: Konsulent J. Have, Søndergade 72, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 10 16.

Abenrå Amts Landboforening

Formand: Gdr. Arne Kindberg,
Nybøl, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 61 17.

Sekretær: Konsulent Carl Poulsen,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 29 08.

Vis Herreds Landboforening

Formand: Gdr. Svend Nissen,
Hesteløkke 5, Ø. Gejl, 6282 Tørsbøl.
Tlf. (04) 67 15 93.

Sekretær: Konsulent N. A. Drewsen,
Hokkerupvej 27, Hokkerup,
6382 Tørsbøl. Tlf. (04) 65 82 12.

Den sundevedske Landboforening

Formand: Gdr. Hans Peter Hansen,
Nørballø 8, Dybbøl, 6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 94.

Sekretær: Gdr. Jørgen Frandsen,
Cosmugård, Nybøl Mark,
6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 44 14 62.

Als Nørherreds Landboforening

Formand: Gdr. Nis V. Christensen,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 10 31.

Sekretær: Gdr. Chresten Jessen,
Stenbækgård, Holm, 6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 13 52.

Slagteriregion SYD ^{AMBA} GRAASTEN

Telefon (04) 65 12 11*

Udsalg i

GRAASTEN

Havnegade
Telefon 65 12 13

SØNDERBORG

Jernbanegade 44
Telefon 42 16 03

Storegade 2
FLENSBORG
Telefon (021) 1 77 57

Søndergade 89
HARRESLEV
Telefon (021) 7 13 35

Banken for erhvervslivets nord-syd-kontakter!

Mange skandinaviske handelsfirmaer benytter sig af
DM - KONTI

hos os. - Det bringer store fordele for firmaet og dets
kunder!

Den alsiske Landboforening
Formand: Gdr. Chr. Jørgensen,
Tandsgårde, 8473 Tandsløt.
Tlf. (04) 44 78 39.
Sekretær: Hans Jørgen Clausen,
Blommesgård, Østkystvej 2,
Kettingkov, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 46 41 77.

Det bl. distrikts Landboforening
Formand: Gdr. Eduard Jensen,
Daler, 6270 Tønder. Tlf. (04) 76 32 25
Sekretær: Gdr. Poul Ellegaard
Nielsen, Abld, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 16 89.

Slogs Herreds Landboforening
Formand: Gdr. Bende Nissen,
Korntvedvej 13, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 15 84.
Sekretær: Konsulent Fr. Nissen,
Vestslesvigs Landbrugscenter,
Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 42 88.
Privat: Bylderup, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 23 35.

**Landboforeningen for
Løgumkloster og Omegn**
Formand: Gdr. Laur. J. Lauritsen,

Carstensminde, 6240 Løgumklos-
ter. Tlf. (04) 74 32 86.
Sekretær og kasserer: Gdr. Thomas
Rodenberg, Vester Terp, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 33 83.

Vestslesvigs Landbrugscenter
Åbenråvej 22, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 42 88.
Formand: Gdr. Bende Nissen,
Korntvedvej 13, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 15 84.

Sekretær: Konsulent Fr. Nissen.
Skærbæk Landboforeninger
Formand: Gdr. Peter A. Petersen,
Kærbølling, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 33 43.
Sekretær: Konsulent P. Valdemar
Johnsen, Åbenråvej 14, 6780 Skær-
bæk. Tlf. (04) 75 14 14.

**Landwirtschaftlicher Hauptverein
für Nordschleswig**
Formand: Gdr. H. H. Johannsen,
Skelde, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 14 10.
Sekretær: Konsulent H. C. Agerley,
Vestergade 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 30 07.

Husmandsforeninger

Danske Husmandsforeninger
Kontor: Vester Farimagsgade 6,
1606 København V. Tlf. (01) 12 99 50.
Formand: Husmand Chr. Sørensen,
Tirslundevej 121, Tirslund,
6681 Holsted St. Tlf. (05) 39 25 57.

Sønderjyder i bestyrelsen:
Husmand Ejnar Hansen, Birkelev,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 71 45.
Husmand Kr. H. Thomsen,
Gl. Kirkevej 36, Stubbæk mark,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 66 33 73.

Husmand Chr. Sørensen, Tirslunde-
vej 121, Tirslund, 6681 Holsted St.
Tlf. (04) 39 25 57.

Sekretariatets chef: Jørgen Peder-
sen, Bagsværdvej 195 B, 2880 Bag-
sværd. Tlf. (02) 98 23 50.

**De samvirkende jyske
Husmandsforeninger**
Kontor: Viborgvej 128, 8210 Århus
V. Tlf. (06) 15 52 33.
Formand: Husmand Svend Knud-
sen, Over Viskum, 8833 Ørum
Sønderlyng. Tlf. (06) 65 40 62.
Sekretær: Ejnar M. Nielsen, Hav-
kærvej 49, Tilst, 8381 Mundelstrup.
Tlf. (08) 24 17 60.

**De samvirkende sønderjyske
Husmandsforeninger**
Kontor: Markledgade 17, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 32 29.
Formand: Husmand Ejnar Hansen,
Birkelev, 6780 Skærbæk.
Tlf. (04) 75 71 45.
Sekretær: Konsulent Erik Christen-
sen, Markledgade 17, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 32 29.

God økonomi: Kunde i Den Danske Bank.

DEN DANSKE BANK
AF 1871 AKTIESELSKAB

Sønderborg

Skærbæk

Ulkebøl

Rømø

Tønder

Jels

Røjum

Sommersted

**Haderslev Østeramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Jørgen Hansen,
Vibevej 4, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 51 31.

Sekretær: Husmand Svend Aage
Petersen, Havremark, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 10 99.

**Haderslev Vesteramts
Husmandsforeninger**

Formand: Husmand Ole Brink,
Høllskov, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 17 12.

Sekretær: Konsulent A. Mortensen,
6510 Gram. Tlf. (04) 82 13 55.

**Sønderborg Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Holger H. Pedersen,
Hærvejen 62, Løjdegård,
Bommerlund, 6330 Padborg.

**Tønder Amts
Husmandsforeninger**

Formand: Landmand Arne Ander-
sen, Vernemosevej 79, Travsted,
6270 Tønder. Tlf. (04) 76 41 52.

Sekretær: Hans P. Bjørn, Nolde
Mark, 6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 22 58.

Husmandsforeningerne

Åbenrå-kredsen:

Formand: Husmand Kristian H.
Thomsen, Birkehøj, Gl. Kirkevej
36, Stubbæk mark, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 66 33 73.

Husdyrbrugsorganisationer

**Sønderjydsk Fællesledelse
af Kvægavl**

Jernhytvej 8, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 17 33.

Formand: Gdr. Anker Eriksen,
Brunbjerg, Halk, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 57 12 19.

**Sønderjydsk Avlsforening for
sortbroget dansk Malkekvæg**

Formand: Gdr. P. Aarup, Grønager-
gård, Københoved, 6600 Vejen.
Tlf. (04) 83 71 21.

**Kreatureksportforeningen
for Nordslesvig**

Formand: Gdr. Hans Carstensen,
Vesterfelt, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 52.

Salgsdirektør: Gdr. A. M. Lund,
Poppenbøl, 6280 Højer.
Tlf. (04) 74 81 11.

Salgsdirektør: W. Sønnichsen,
Søndergade 25, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 21 79.

**Afkomsprøvestationen
Brøstrupgård**

6330 Rødding. Tlf. (04) 84 13 12.

Formand: Gdr. Anton Holm, Ran-
strup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 08.

**Det lokale fjerkræudvalg for
Sønderjylland, Vejle og Fyns amt**

Rugeægsproduktion:

Sønderjylland, Ribe, Vejle og
Fyns amter: Konsulent Anker
Ammitzbøll, 6230 Rødekro.
Tlf. (04) 66 23 12. Kl. 8-9.

Konsumægsproduktion:

Sønderjylland, Vejle og Fyns an-
ter: Konsulent K. Juul Nielsen,
Mågevænget 4, 5540 Ullerslev.
Tlf. (09) 35 14 74. Kl. 8-9.

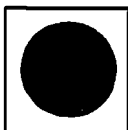
Slagtekyllinger:

Sønderjylland og Fyn: Konsulen
G. V. Johnsen, Nyvej 11, 7100
Vejle. Tlf. (05) 82 05 43. Kl. 8-9.

SPAREKASSEN SYDJYLLAND

Toftlund afd.

Telefon (04) 83 21 51

**Spørg
SPAREKASSEN**

Velklædt

-så **Otto Frej**

Toftlund . Telefon (04) 83 17 00
HERREEKVIPERING

ULLERUP^S ISENKRAM
Toftlund

Telefon (04) 83 12 34

INTERESSENTSKABET

JENS JENSEN

Internationale autotransporter

Grundlagt 1922

**Specialvogne med køleanlæg
til transport af landbrugsprodukter.**

**Presenningvogne
til transport af industrigods.**

**Egne, moderne kølehuse
Tøris depot**

BOV/PADBORG

De samvirkende jyske Hesteavlforeninger

Kontor: Kongsgårdsvej 28,
8260 Viby J. Tlf. (06) 11 08 44.

Formand: Gdr. Peter Bager,
Ahornvej 13, 8543, Hornslet.
Tlf. (06) 99 51 26.

Kasserer: Gdr. Ejnar Dissing,
Frydsbrønd, 7900 Nykøbing M.
Tlf. (07) 72 18 36.

Sekretær: Landbrugskonsulent
Henning Rasmussen, Ringkloster,
8660 Skanderborg. Tlf. (06) 53 13 63

Stambogsføringen for Heste af jydsk Race

Udvalgets formand: Gdr. Peter
Bager, Ahornvej 13, 8543 Hornslet
Tlf. (06) 99 51 26.

Kasserer: Gdr. Ejnar Dissing,
Frydsbrønd, 7900 Nykøbing M.
Tlf. (07) 72 18 36.

Skovbrug

Småskovforeningen for Sønderborg-Åbenrå Amt

Formand: Gdr. Rasmus Jørgensen,
Varnæs Søndermark, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 01 79.

Konsulent: Skovrider Edv. Hvidt,
Felstedskov, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 54 11.

Tønder Amts Skovdyrkerforening

Formand: Tømmerhandler Niels
Rasmussen, Lendemark,

6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 23 07.

Konsulent: Skovrider Aksel Iversen
Lindetskovhus, 6542 Arnum.
Tlf. (04) 83 62 77.

Sydøstjysk Småskovforening

Formand: Proprietær Erik Schultz-
Petersen, Tyrstrupgård, 6070
Christiansfeld. Tlf. (04) 56 11 43.

Konsulent: Skovrider Kjeld Ram-
sing., Stranden 8, Rebæk,
6000 Kolding. Tlf. (05) 52 58 27.

Husholdningsforeninger

De samvirkende danske Husholdningsforeninger

Hovedbestyrelsesmedlem (Sydl.
jyske kredse): Gårdejerske, fru
Signe Førby, Harreby, 6510 Gram.
Tlf. (04) 84 53 85.

Det sønderjydske

Husholdningsrepræsentantskab

Formand: Fru Edel Madsen,
Faverdalen 63, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 79 67.

Haderslev Amts

Landbohusholdningsforening

Formand: Fru Marie Kortbek,
Anslet, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 62 90.

Nr. Rangstrup Herreds Husholdningsforening

Formand: Fru Else Schmidt,
Gestrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 11 81.

Løgumkloster og Omegns Husholdningsforening

Formand: Katrine Rodenberg,
Vester Terp, 6240 Løgumkloster.
Tlf. (04) 74 33 83.

Det blandede distrikts Husholdningsforening

Formand: Fru Kjerstine Dahlmann,
Randerup, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 63 81.

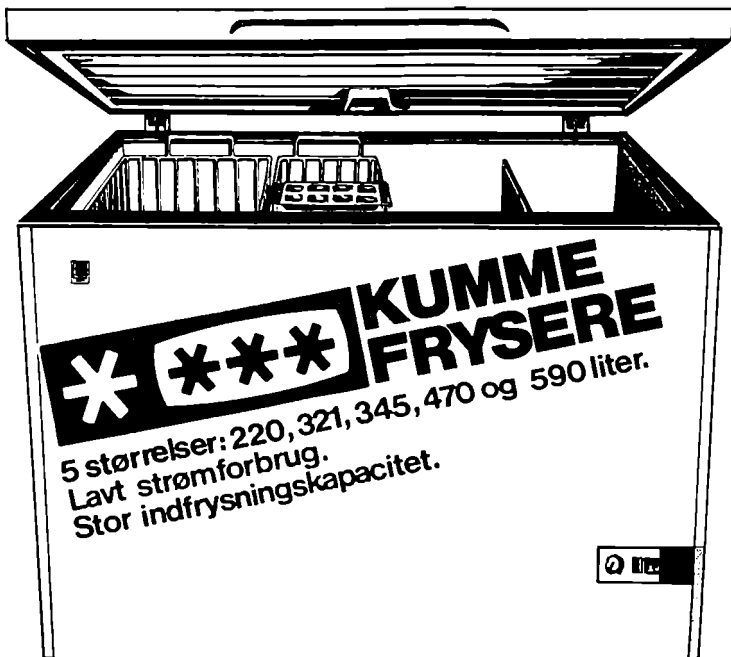
De sammensluttede Husholdnings- foreninger i Åbenrå-Sønderborg amt m. fl.

Formand: Fru Musse Fenn Hansen
Fennvej, Bovrup, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 68 00 70.

Et restparti af bogen om
NUSTRUP Sogn
sælges nu for kr. 28,00

P. J. SCHMIDT A/S

Vestergade 14 – 6500 Vojens – Tlf. (04) 54 12 26

BRØDRENE GRAM A/S

6500 Vojens - Tlf. (04) 54 14 21

Slogs Herreds

Husholdningsforening

Formand: Fru Ingrid Hansen,
Mørkær 8, Lendemark,
6372 Bylderup-Bov.
Tlf. (04) 76 28 06.

Broager og Omegns Husholdningsforening

Formand: Fru Agnes Jørgensen,
Skodsbøl, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 13 92.

Sundeved Husholdningsforening

Formand: Fru Hedvig Møller, Bro-
bølgård, Blans, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 13 08.

Dybbøl Sogns

Husholdningsforening

Formand: Fru Nico Storgård,
Præstegården, Dybbøl Bygade 75
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 27 80

Lysabild Husholdningsforening

Formand: Fru Lisbeth Bonefeld,
Egeskovgård, Lebel, 6473 Tandsle
Tlf. (04) 44 78 75.

Kegnæs Husholdningsforening

Formand: Fru Randi E. Rasmusser
Kegnæs Lejrskole, 6474 Skovby.
Tlf. (04) 46 52 83.

Mejeriforeninger

De danske Mejeriers Fællesorganisation

Kontor: Frederiks Allé 22,
8000 Århus C. Tlf. (06) 13 28 11.

Formand: Gdr. Ejvind Madsen,
Frenderupgård, 4780 Stege.
Tlf. (0381) 46 84.

Direktører: T. Mathiassen (adm.),
S. Ammitzbøll, J. Handberg og
K. P. Andersen.

Det Sydjydske Mejeribrugs Samarbejdsregion

Formand: Gdr. Gunnar Nielsen,
Kjelst, 6852 Billum.
Tlf. (05) 25 83 05.

Sekretær: Mejerikonsulent N. Bruun
Johannessen, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 14 31.

Slagterier og kreatureksport

Andelsslagterier

Slagteriregion SYD, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 11.

Formand: Gdr. Kresten Bonefeld,
Langagergård, Pøl, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 14 12.

Direktør: Gert S. Haurum.

Afdelinger:

6372 Bylderup-Bov. Tlf. (04) 76 23 11
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 12 11.
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 18 51.
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 39 23.

Celebrity Slagterierne A.M.B.A.,
6700 Esbjerg. Tlf. (05) 12 55 00.

Formand: Borgmester Chr. Niel-
sen, Frisvad, 6800 Varde.

Adm. direktør: Hans Bang
Nielsen.

Afdelinger:

6823 Ansager. Tlf. (05) 29 70 44.
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 24.
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 23 56.

Danish Crown Slagterierne
6000 Kolding.

Tlf. (05) 52 12 11.

Formand: Gdr. Erik M. Platz,
Kærholm, 6621 Gesten.
Tlf. (05) 55 71 23.

Adm. direktør: M. Weirauch.

Afdelinger:

6000 Kolding. Tlf. (05) 52 12 11.
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 11 11.
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 58 22.

**De samvirkende danske
Andelsslagterier**

Kontor: Axelborg, 1609 Køben-
havn V. Tlf. (01) 11 56 00.

Formand: Gdr. J. Esp Sørensen,
Herman Bangsvej 1, 9200 Skalborg.
Tlf. (08) 18 11 40.

Privatslagterier

A/S Skærbæk & Omegns Eksport-
slagteri (Holstebro Svineslagteri
A/S) (Royal Dane Ltd.)

6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 11.

Formand: Direktør F. S. Jacobsen,
A/S Nor meat, Bredgade 34,
1260 København K.

Tlf. (01) 13 09 10.

Direktør: H. Enderlein.

når du
vil investere

en investeringskonto
gi'r gode renter og
skattefordel

SYDBANK

Støt den danske presses arbejde
i Sydslesvig
ved at tegne abonnement på

FLENSBORG AVIS

kr. 72,00 pr. kvartal

Bankkonto: Sydbank, Graasten.

UNION Bank AG, Flensborg.

Postgiro: København 7010230 · Hamborg 343 91-209.

Flensborg Avis A/s

Flensborg · Storegade 83-85 · Telefon (021) 17444-17855

Postboks: Padborg

Graasten . Telefon: (04) 65 16 60

Sønderborg

Telefon (04) 42 37 77*

UDSTYR - GAVER - GLAS - PORCELÆN

Det Jydske Haveselskab

Aby Bækgårdsvej 6, 8230 Abyhøj.
Tlf. (06) 15 53 83.

Regionalsammenslutning IV Sønderjylland

Formand: Forvaltningsleder Jørgen
C. P. Møller, Erlevvej 82,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 49 01 eller (04) 52 34 34.

Kredsformænd:

Bjolderup: Forstander N. A. Buhr,
Bolderslev Hvilehjem, 6392 Bol-
derslev. Tlf. (04) 64 63 43.

Bredebro: Fru Olivia Gottlieb,
Markledgade 20, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 42 11.

Broager: Fru Ida Madsen, Stadion-
vej 15, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 12 71.

Christiansfeld: Frugtavlser Gunnar
Mathlesen, Espagervej, Knud,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 64 60.

Flensborg-Fjordegn: Forstander
Poul Petersen, Bækbjerg 8,
Rinkenæs, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 07 28.

Føvling-Holsted-Gørding: Gartner
Johs. Kristensen, Foldingbro, 6650
Brørup. Tlf. (05) 39 81 06.

Gråsten: Ove Clausen Christensen,
Svejrup, 6200 Åbenrå. Tlf. (04)
68 04 50.

Haderslev: Kaj Aarud, Helmdalsvej
17, Erlev, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 43 83.

Nordborg: Ingeniør Per Vagner
Rasmussen, Østerhaven 22,
6430 Nordborg. Tlf. (04) 45 03 64.

Oksenvad-Jels: Graver Aage
Ottosen, Jels skov, 6630 Rødding.
Tlf. (04) 55 23 07.

Padborg: Overbetjent Chr. War-
ming, Vikingvej 7, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 30 27.

Ribe: Ingeniør N. E. Simonsen,
Granvej 11, Hviding, 6760 Ribe.
Tlf. (05) 44 51 93.

Rødding: Fru Marie Pedersen,
Tornumgård, 6660 Lintrup.
Tlf. (04) 85 52 20.

Rødekro: Kontorassistent, fru Mona
Gam, Nr. Hostrupvej 6,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 66 28 82.

Sønderborg: Amtsrevisor Jørgen
Hansen, Skansebakken 7, 6400 Søn-
derborg. Tlf. (04) 42 62 14.

Toftlund: Førstelærer Jørgen Han-
sen, Rolighedsvej 25, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 19 98.

Tønder: Inspektør A. J. Rasmussen,
Brorsonsvej 36, 6270 Tønder. Tlf.
(04) 72 18 72.

Uge: Gartner Arthur Hansen,
Store Hedebo, Uge, 6360 Tinglev.
Tlf. (04) 64 64 00.

Vamdrup: Nicolai Agger, Højbo,
Vester Vamdrup, 6580 Vamdrup.
Tlf. (05) 58 13 27.

Vojens-Skrydstrup: Søren Hvolbæk,
Hørlykkevej 13, Skrydstrup, 6500
Vojens. Tlf. (04) 54 17 91.

Åbenrå: Købmand Jørgen Laurid-
sen, Søndergade 17, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 10 28.

Konsulenter i området

Erik Kiel, Lykkevej 27, Løjt Kirke-
by, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 76 07.

Olav J. Nissen, Kystvej 2, Ballum,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 74 62 29.

I Rødding handler man i

BRUGSEN^S SUPERMARKED

- dér får man dividende

Frøs Herreds Sparekasse

i Rødding

Andels-Kartoffelmelsfabrikken „Sønderjylland“

Toftlund

Telf. (04) 83 13 43

RØDDING TØMMERHANDEL A-S

CHR. J. RAVN

Telefon (04) 84 11 49 . Telefon (04) 84 11 50

Haglskade-Forsikrings- Foreningen for Nordslesvig

(Oprettet 1875 - gensidig)

Indmeldelser modtages af tillidsmændene, kredsformændene
og ved henvendelse til D. Sørensen, Toftlund
(bedst mellem kl. 9-12. Efter kl. 17 ved telefon (04) 83 13 19).

Handel

Grosserer-Societetet

Lørsen, 1217 København K.

Tlf. (01) 15 53 20.

Formand: Grosserer Knud Olesen,
København.

Provinshandelskammeret

Formand: Isenkræmmer, konsul
Mogens Aasted, Lemvig.

Tlf. (07) 82 15 11.

sekretariat: Landemærket 3, 2. th.,
1119 København K.

Tlf. (01) 13 90 66.

Jyllands-afdelingen: Ny Banegårds-
gade 45, 8000 Århus C.

Tlf. (06) 13 53 55.

Indkøbsforeninger

Dansk Landbrugs Grovvarereselskab
Løvedkontor: Axelborg, 1503 Kø-
benhavn V. Telex 2 29 68.

Tlf. (01) 15 11 13.

Formand: Gdr. N. Skak Jensen.

Formand: Gdr. Martin Nielsen.

Medlemmer af repræsentantskabet:

Gdr. Konrad Jensen, Birkelev,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 73 01.

Gdr. Chresten Lorensen, V. Snog-
bæk, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 46 73 27.

Gdr. Anders C. Nygaard,
Lydersholm, 6373 Jejsing.
Tlf. (04) 76 41 64.

Gdr. Verner Pedersen,
Rangstrup, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 54 91 22.

Gdr. Andreas Petersen,
Høgebjerg, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 66 71 70.

Gdr. Peter Rudbeck, Dalagergård,
Fløvt, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 58 41 90.

Gdr. Ejner Buch Schmidt,
Askely, 6590 Ødis.
Tlf. (05) 59 80 29.

Gdr. Peder Rahr Schmidt,
Skodborg, 8600 Vejen.
Tlf. (04) 84 83 60.

DLG center Abenrå,
Nyhavn, 6200 Abenrå.
Tlf. (04) 62 35 34.

DLG center Agerskov,
6534 Agerskov. Tlf. (04) 83 32 19.

DLG center Bredebro,
6261 Bredebro. Tlf. (04) 73 17 11.

DLG center Vojens, Industriparken,
6500 Vojens. Tlf. (04) 54 27 51.

Handelsstandsforeninger og handelsforeninger i Sønderjylland (formænd)

Gråsten Handelsstandsforening:
Advokat Mogens Dam, Nygade 4,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 11 22.

Haderslev Handelsstandsforening:
Grosserer Frithjof Nielsen,
Storegade 49-51, 6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 12 04.

Løgumkloster Handels- og Hånd-
værkerforening: Købmand K. G.
Hansen, Markedsgade 19, 6240 Lø-
gumkloster. Tlf. (04) 74 34 04.

Padborg Handelsstandsforening:
Fotograf Allan Carlsen,
Trækobbel 3, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 67 31 23.

Sønderborg Handelsstandsforening:
Ingeniør A. P. Hansen, Maskin-
fabrikken Cormall A/S, Ragebøl,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 26 93.

Toftlund Handelsforening:
Prokurist Niels Fogh, Østervang 8,
6520 Toftlund. Tlf. (04) 83 11 47.

Tønder Handelsstandsforening:
Trælasthandler P. Christensen,
Østergade 46, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 14 50.

Vojens Handelsstandsforening:
Manufakturhandler Sv. Bork,
Vestergade 25, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 13 09.

Åbenrå Handelsstandsforening:
Direktør C. Daus-Petersen,
Hjarupvej 30, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 27.

Brugsforeninger

Formand for F.D.B.s bestyrelse:
Gdr. Gunnar Skov Andersen, Vrå.

Førstedirektør:
Gunnar D. Christensen, HD.

Kredsformænd:

Gdr. Jørgen Bjerrum, Indre
Bjerrum, 6760 Ribe.

Tlf (05) 42 03 64.

(Ribe-Tønder-kredsen).

Konsulent Erik Larsen, Bakkevej,
6230 Rødekro. Tlf. (04) 68 29 16.

(Åbenrå-kredsen).

Gdr. Peter Hansen Bonde, Skær-
toft, 6440 Augustenborg.

Tlf. (04) 46 41 72.

(Sønderborg-kredsen).

F.D.B.s centralafdeling i Vejen:
Afdelingsdirektør O. Høeg
Lorentzen, 6600 Vejen.
Tlf. (05) 36 09 44.

De samvirkende købmands- foreninger i Danmark

Hovedkontor – Sekretariat:
Svanemøllevej 41, 2900 Hellerup.
Tlf. HE. (0143) 96 96.

Formand: Købmand Holger Chri-
stensen, Høje Gladsaxe Torv 2,
2860 Søborg. Tlf. (01) 69 61 44.

Centralorganisationen for Jylland:
Formand: Købmand Jeppe
Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

Derunder De sønderjydske Køb-
mandsforeningers Sammenslut-
ning: Formand: Købmand Jørgen
Madsen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

Handelsforeningen for Gråsten og
Omegn: Formand: Købmand Jørg
Andersen, 6383 Rinkenæs.
Tlf. (04) 65 16 65.

Haderslev og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Johs. Matthiesen, Storegade 71,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 22 81.

Sønderborg og Omegns Købmands-
forening: Formand: J. Nørgaard
Paulsen, Ringgade 151,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 13 20

Midtsønderjyllands Købmands-
forening: Formand: Købmand
Jeppe Gaarde, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 13 53.

Tønder Amts Købmandsforening:
Formand: Købmand Jørgen Mad-
sen, 6261 Bredebro.
Tlf. (04) 74 13 40.

Tønder Kolonialhandlerforening:
Formand: Købmand A. J.
Schmidt, Brorsonsvej 11,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 24 74.

Åbenrå og Omegns Købmands-
forening: Formand: Købmand
Hans Schmidt, Storegade 23,
6381 Kliplev. Tlf. (04) 68 76 29.

Håndværk og industri

Håndværksrådet

Organisationen for dansk håndværk og mindre industri.

Kontor: H. C. Andersens Boulevard 20, 1553 København V.

Tlf. (01) 12 36 76.

Formand: Murermester Adolph Sørensens, 4180 Sorø. Tlf. (03) 63 01 51.

Teknologisk Informationstjeneste

i Sønderjylland

Sønderjyllands Erhvervsråd,

Storegade 8, 6200 Abenrå.

Tlf. (04) 62 39 15.

Konsulent Robert Hansen,

Sundparken 4, Arøsumd,

6100 Haderslev. Tlf. (04) 58 45 00.

Sønderjyllands Erhvervsråd

Storegade 8, 6200 Abenrå.

Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Direktør M. F. Schøler,

Danfoss, 6430 Nordborg.

Tlf. (04) 47 13 23.

Næstformand: Viceamtsborgmester

Peter Gorrsen, Alnor,

6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Socialudvalgsformand L. P.

Schmidt, Solbakken 14,

6510 Gram. Tlf. (04) 82 11 59.

Borgmester H. Carstensen, Nørre-

gade 27, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 22 64.

Amtsborgmester Erik Jessen, Sto-

regade 19, 6200 Abenrå.

Tlf. (04) 62 50 50.

Stiftamtmand J. Pinholt, Ribe

Landevej 3, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 20 27.

Fabrikant Chr. Findahl,

Tøndervej 53, 6780 Skærbæk.

Tlf. (04) 75 13 33.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær

P. Groth Bruun, 6200 Abenrå.

Lokale erhvervsråd

Agerskov Sogns Erhvervsudviklings-

råd ApS.

Bygmester K. Tjørnelund,

Branderupvej 4, 6534 Agerskov.

Tlf. (04) 83 33 24.

Padborg-Kruså Erhvervsråd:

Formand: Direktør A. Falkenberg,

Kiskelund, 6340 Kruså.

Tlf. (04) 67 14 00.

Gram Erhvervsråd:

Snedker Ove Hansen, Skyttevej

19, 6510 Gram. Tlf. (04) 82 15 17.

Gråsten Erhvervsråd:

Renserlejer Holger K. Hansen,

Slotsgade 11, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 14 13.

Haderslev Erhvervsråd:

Erhvervschef Arne Jensen, Gl.

Ting 15, 6100 Haderslev.

Tlf. (04) 52 55 50.

Toftlund Erhvervsråd:

Møbelhandler Godfred Hansen,

Skovvej 1, 6520 Toftlund.

Tlf. (04) 83 10 33.

Tønderegnens Erhvervsråd:

Formand: Cornelius Michelsen,

6270 Tønder.

Erhvervskontor: Østergade 2 a,

6270 Tønder. Tlf. (04) 72 12 20.

Håndværker- og industri-

foreninger

Handels- og Håndværkerforeningen

i Bov kommune:

Formand: Farvehandler H. List

Jensen, Nørregade 12-14,

6330 Padborg. Tlf. (04) 67 32 43.

Gråsten Håndværkerforening:

Formand: Bygmester Poul

Manner-Jakobsen, A. D. Jørgens-

gade 6, 6300 Gråsten.

Tlf. (04) 65 15 65.

Haderslev Håndværkerforening:
Formand: Tømrermester Jens
Chr. Dueholm, Svanevej 25,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 38 08.

**Løgumkloster Handels- og
Håndværkerforening:**
Formand: Bankfuldmægtig Martin
Martensen, Storegade 15,
6240 Løgumkloster. Tlf. (04) 74 35 18,
privat (04) 74 43 66.

**Åbenrå Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Murermester L. A.
Quist, Nørrehesselvej 40,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 34 30.

**Sønderborg Håndværker- og
Industriforening:**
Formand: Bygmester Johan C.
Nielsen, Redstedgade 13,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 19 31.

Tønder Håndværkerforening:
Formand: Assurandør A. J. Ras-
mussen, Brorsonsvej 36,
6270 Tønder. Tlf. (04) 72 18 72.

Finansiering

Sønderjyllands Lånkasse
sekretariat: Nørregade 21,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 66 33.

(Sparekassen Sydjylland).

Ekspeditionstid:
Mandag-fredag 9-12.

sekretær: Kontorchef E. Johansen,
6100 Haderslev.
Tlf. (04) 52 66 33, lokal 223.

estyrelse: Sparekassedirektør H.
P. Jensen (formand), Sparekassen
Sydjylland, 6534 Agerskov.
Tlf. (04) 83 31 13.

Sparekassedirektør H. Lagoni,
Sparekassen for Højer og omegn,
6280 Højer. Tlf. (04) 74 26 33.

Kontorchef L. Frederiksen,
Økonomi- og budgetministeriet,
1218 København K.

Kontorchef E. Brøndberg-Jørgen-
sen, Økonomi- og budgetministe-
riet, 1218 København K.

Skyldrådsformand Johan Ander-
sen, Lendemark, 6372 Bylderup-
Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sønderjyllands Investeringsfond
Storegade 8, 6200 Åbenrå.
Tlf. (04) 62 23 84.

Formand: Viceamtsborgmester
Peter Gorrsen, Alnor,
6300 Gråsten. Tlf. (04) 65 15 09.

Næstformand: Bankdirektør
A. Buch, Haderslev Bank,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 45 45.

Kontorchef, cand. jur. Ib Frederik-
sen, Direktoratet for Egns-
udvikling, Skoletorvet,
8600 Silkeborg. Tlf. (06) 82 56 55.

Bankdirektør G. B. Christensen,
Sydbank, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 14 15.

Kontorchef L. Frederiksen,
Finansministeriet, Landgreven 4,
1301 København K.
Tlf. (01) 11 46 40.

Direktør M. F. Schøler, Danfoss,
Havnbjerg, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 22 22.

Skyldrådsformand Johan Andersen,
Højtoft Lendemark, 6372 Bylde-
rup-Bov. Tlf. (04) 76 21 87.

Sekretær: Erhvervsrådssekretær
P. Groth Bruun, 6200 Åbenrå.

Jyllands Kreditforening

Foreningen virker som administrator for følgende foreninger:

Den vest- og sønderjydske
Kreditforening.

Kreditforeningen af Ejere af
mindre Ejendomme på Landet
i Jylland.
(Jydsk Husmandskreditforening).

Kreditforeningen af jydsk Land-
ejendomsbesiddere.

Sønderjyllands Kreditforening.
Købstadhypotekforeningen (Jydsk
Hypotekforening).

Landhypotekforeningen for Dan-
mark (Ny jydsk Land-Hypotek-
forening).

Aalborg Hypotekforening.

Jydsk Realkreditforening for
almindelig realkredit.

Jydsk Realkreditforening for
særlig realkredit.

Formand:

Lrs. Johs. Sørensen, Randers.

Kontorer:

Astrupvej 13, 6100 Haderslev.
Herningvej 3, 6950 Ringkøbing.
Sct. Mathiasgade 1-3, 8800 Viborg.
Boulevarden 43, 9100 Ålborg.
Borgvold 16, 8260 Århus-Viby J.
(Fællessekretariat).

Direktion:

Haderslev: S. Marcussen (adm.,
formand for direktionen),
cand. polyt. H. Bayer, Aage Hoyer.

Ringkøbing: Cand. jur. Jørgen
Larsen (adm.), Jens Brørup
Pedersen.

Viborg: Cand. agro S. Hjortshøj
Nielsen (adm.).

Ålborg: Cand. jur. B. Rasmussen
(adm.), Kristen M. Dideriksen,
cand. polyt. E. Thomsen Støtt.

Århus: Lrs. Mogens Høyer (adm.)
O. Chr. Jørgensen, Tage Hansen
lrs. O. Smedegaard Andersen.

Dansk Landbrugs Realkreditfond

Nyropsgade 21, 1503 København V.
Tlf. (01) 15 11 00.

Direktion: Direktør, cand. oecon.
Erik Krogstrup.

Formand for repræsentantskab og
bestyrelse: Sparekassedirektør
Steen Madsen, Sparekassen SDS,
Vesterbrogade 8,
1620 København V.
Tlf. (04) 11 66 66.

Kreditforeningen Danmark

(Tidligere: Ny Jysk Grundejer-
Kreditforening og Østifternes
Kreditforening).

Hovedsædet i Herning, Viborgvej 1,
7400 Herning. Tlf. (07) 12 53 00.

Direktion: Advokat Jens H. Møller,
arkitekt Kaj Halse,
lrs. H. Winther-Rasmussen .

Hovedsædet i Århus, Aboulevarden
69, 8100 Århus C. Tlf. (06) 12 53 00.

Direktion: Cand. jur. Leif Juste.

Repræsentanter f. Sønderjyllands
amt: Kommunerne Augustenborg,
Nordborg, Sydals og Sønderborg:

Købm. J. Kleeberg, Hertug Hans
Vej 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 39 30.

Øvrige del af Sønderjyllands amt:
Statsaut. ejendomsmægler Anne
Feldt, Søndergade 16,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 63 50.

Landeværnet

Kontor: 6360 Tinglev.

Tlf. (04) 64 40 54.

Formand: Fhv. lærer J. Refslund
Poulsen, Vibevej 1, 6240 Løgum-
kloster. Tlf. (04) 74 36 08.

Forretningsfører: Bankfuldmægtig
Arne Jensen, 6360 Tinglev.

Næstformand: Gdr. Bahne Nicolai-
sen, Østerholm, 6371 St. Jynde-
vad. Tlf. (04) 84 83 81.

Sekretær: Gdr. Karsten Th. Gre-
gersen, Frøslev, 6330 Padborg.
Tlf. (04) 87 32 27.

Turistforeninger

Samvirkende jyske

Turistforeninger

Svalegården, Hasseris,
9000 Ålborg. Tlf. (08) 13 81 22.

Augustenborg Turistforening

Formand: Overassistent J. V. Peter-
sen, Fasanvej 3, 6440 Augusten-
borg. Tlf. (04) 47 14 57.

Bureau: Augustenborgstuen, Store-
gade 28, 6440 Augustenborg.
Tlf. (04) 47 17 20.

Leder: Lis Mähltitz.

Turistforeningen for Broagerland

Formand: Bogtrykker Frede
Simonsen, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Bureau: Ihle's Papirhandel, Store-
gade 23, 6310 Broager.
Tlf. (04) 44 11 00.

Turistforeningen for Christians- feld og Omegn

Formand: Afdelingsleder Svend
Aage Sørensen, Præstegårdsvej 49,
6070 Christiansfeld. Tlf. (04) 56 13 22.

Bureau: Prætoriusortet, 6070 Chri-
stiansfeld. Tlf. (04) 56 16 30.

Gram Turistforening

Formand: Journalist Sven-Erik
Ravn, Gelsbro, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 21 28.

Bureau: Alli Andersen, Gram Bog-
trykkeri, Ringvej 5, 6510 Gram.
Tlf. (04) 82 13 35.

Turistforeningen for Gråsten og Fjordegne

Formand: Postmester H. G. Nielsen,
Ahlefeldvej 1, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 12 48.

Bureau: Borggade 20, 6300 Gråsten.
Tlf. (04) 65 09 55.

Turistforeningen for Haderslev og Omegn

Formand: Redaktionssekretær
Svend Aage Mattson, Jyske
Tidende/Dannevirke, Klosteret 1,
6100 Haderslev. Tlf. (04) 52 20 31.

Bureau: Gammelting 15, 6100 Hader-
slev. Tlf. (04) 52 55 50.

Turistchef: Erhvervschef Arne
Jensen.

Jels-Rødding Turistforening

Formand: Lærer O. Fennemann
Viuff, Barsbøl, Jels.

6630 Rødding. Tlf. (04) 55 23 56.

Bureauer: Søndergade 6, Jels,
6630 Rødding. Tlf. (04) 55 21 10.
Vestkystens kontor, Torvet 5,
6630 Rødding. Tlf. (04) 84 11 14.

Turistchef: Fru E. Ankjer Jensen,
Jels.

Nord-Als Turistforening

Formand: Advokat Steen Jacobi,
Storegade 1, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 16 18, privat (04) 45 31 31.

Bureau: Nord-Als Turistbureau,
Storegade 25, 6430 Nordborg.
Tlf. (04) 45 05 92 og (04) 45 02 05.

Turistforeningen for Røms- Skærbæk og omegn

Formand: Redaktør Keld Lorentsen,
6780 Skærbæk. Tlf. (04) 75 19 20.

Bureau: Tvismark, 6791 Kongsmark.
Tlf. (04) 75 51 30.

AGERSKOV KRO

1. og 3. lørdag fest for de unge på 40

Telf. (04) 83 32 28

BODIL og PETER OTTE

HOTEL VIKTORIABAD

Sønderjyllands største og hyggeligste udflugtssted

Musik og dans for de unge på 40 hver lørdag

Telf. 04-58 21 05

KIRSTEN RISBJERG

HOTEL GRAM

Hver lørdag dans for ungdommen

Centralt beliggende i Sønderjylland for møder og andre
arrangementer - Telf. 04-82 14 22

M. K. og A. LAUTRUP

MØBEL- FORSTAND

...et
ord vi
nikker
genkendende til...

KOLLUND

MØBELFORRETNING

**Turistforeningen for Sønderborg
og Omegn**

Formand: Revalideringschef Sv. A.
Helleisen, Kastanieallé 24 A,
6400 Sønderborg. Tlf. (04) 42 49 13.
Bureau: Sønderborg Turistbureau,
Rådhusstrøvet 7, 6400 Sønderborg.
Tlf. (04) 42 35 55.
Turistchef: Per Christensen.

Sørre-Rangstrup Turistforening

Formand: Manufakturhandler
P. A. Lautrup, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 11 16.
Bureau: Ejlf Johansens Boghandel,
Toldbodgade 18, 6520 Toftlund.
Tlf. (04) 83 15 51.

Tønder og Omegns Turistforening

Formand: Museumsinspektør,
dr. phil. Sigurd Schoubye, Ribe
Landevej 17, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 22 15.

Bureau: Østergade 2 A, 6270 Tønder.
Tlf. (04) 72 12 20.

Turistchef: M. P. Laursen.

Vojens Turistforening

Formand: Viggo Thørring, Jyllands-
gade 13, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 23 46.
Bureau: Sparekassen Sydjylland,
Østergade 1, 6500 Vojens.
Tlf. (04) 54 11 44.

**Turistforeningen for Åbenrå
og Omegn**

Formand: Købmand Hans Schmidt.
Tlf. (04) 62 23 54.
Bureau: H. P. Hanssens Gade 5,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 35 00.
Bureauleder: Fru Thyra Korsgaard.
Turistchef: Forretningsfører Frands
Gregersen, H. P. Hanssens Gade 7,
6200 Åbenrå. Tlf. (04) 62 36 50.

A/S Sønderjydsk Frøforsyning

FRØAVL og FRØHANDEL
Aabenraa . Telefon (04) 62 30 47

Bikuben i Skodborg

Telefon (04) 84 81 06

Kontor i Københoved

Få Deres DAGLIGSTUE fornyet inden jul - det hygger.
Vi har det store udvalg til de rigtige priser.
Fine betalingsvilkår.

H. DETHLEFSENS MØBLER OG TÆPPER

RØDEKRO . TELEFON (04) 66 22 52

KVALITETS-TRYKSAGER

er ikke dyrere

AABENRAA BOGTRYKKERI

BOGTRYK - OFFSET

v/ Leif Mogensen

Aabenraa . Vestermarksvej 21 . Telefon (04) 62 25 49

TV

RADIO

MUSIK

BRØDR. JØRGENSEN

LEVERANDØR TIL DET KONGELIGE DANSKE HOF

Sønderborg
(04) 42 37 74

Aabenraa
(04) 62 11 56

Haderslev
(04) 52 16 52

Herning
(07) 26 80 44

DANSKE INSTITUTIONER OG FORENINGER I SYDSLESVIG

Kgl. dansk Konsulat

D-239 Flensborg, Nordergraben 19.
Tlf. (0461) 2 33 05.

Generalkonsul: Arne Føg Pedersen.

Vicekonsul: Holger Nyvang Knudsen.

Vicekonsul: H. Hansen.

Dansk Generalsekretariat

D-239 Flensborg, Flensborghus,
Norderstrasse 76.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22 - 2 63 29.

Generalsekretær

Hans Ronald Jørgensen.
Sekretær Dieter Lenz.

Afdelingsleder Lene Dørffler.
Teater- og foredragsafdelingen.
Tlf. (0461) 1 78 21 - 1 78 22.

Fuldmægtig Hans Chr. Hansen.
Regnskabsafdelingen.

Dansk Kirke i Sydslesvig

Dansk Kirkekontor, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 29 25.

Førstepræst: Provst Ingemann
Christensen, D-239 Flensborg,
Wrangelstrasse 14.
Tlf. (0461) 5 25 65.

3 sekretærer, 23 præster.
57 menigheder, 94 prædikesteder.
Forretningsfører: Detlev Lorenzen.

Dansk Skoleforening for Sydslesvig

Formand:

Rådmænd, sekretær Jakob Meyer,
D-239 Flensborg, Voigtstrasse 4 a.
Tlf. (0461) 2 28 23.

Skoledirektør:

Chr. Thorup Nielsen,
D-239 Flensborg, Stuhrs Allé 22,
Postfach 332. Tlf. (0461) 5 24 98.

Kontor: D-239 Flensborg, Stuhrs
Allé. Tlf. (0461) 5 20 44.

Dansk postadresse : Box 99.
6340 Kruså.

Duborg-Skolen

D-239 Flensborg, Ritterstrasse 27.
Tlf. (0461) 2 23 31.

Privat dansk gymnasium og
realskole.

Rektor: Knud Fanø,
Dansk postadresse: Box 100.
6340 Kruså.

Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig

D-239 Flensborg, Norderstrasse 59.
Dansk postadresse: 6340 Kruså.
Tlf. (0461) 1 79 53 - 1 79 54.

Abningstider:

Sommerhalvår 10-18, lørdag 10-14.

Vinterhalvår 10-20, lørdag 10-14.

Overgangsdatoer mellem halv-
årene meddeles gennem Flens-
borg Avis.

Overbibliotekar Jørgen Hamre.

Leder af børnebiblioteket:
Kirsten Hoppe.

Leder af udlån til voksne:
Jørgen Vestergaard.

Leder af Fællesbogsamlingen med
bogbilsarbejde: Kirsten Fabricius.
Studieafdelingen: Bibliotekslektor,
dr. Johann Runge.

Det danske Bibliotek i Husum,
D-2250 Husum, Neustadt 95.
Tlf. Husum (04841) 7 27 20. Leder:
Bibliotekar Anne Kjestine Buhl.

Det danske Bibliotek i Slesvig,
D-238 Slesvig, Lollfuss 69.
Tlf. Slesvig (04621) 2 42 63.
Leder: Bibliotekar Karen Hansen.

Dansk Sundhedstjeneste for Sydslesvig

D-2390 Flensburg, Waldstrasse 45,
Dansk postadresse: Box 119,
6340 Kruså. Tlf. (0461) 5 20 71.

Formand for sundhedsrådet og for-
retningsudvalget: Pastor Paul
Tappe, D-2262 Leck, Osterstr. 5.
Tlf. (04662) 24 43.

Kontorchef Franz Wingender.

1 overlæge, 1 skolelæge, 1 skole-
tandlæge, 1 ledende hjemmesyge-
plejerske, 22 hjemmesygeplejer-
sker, 2 sundhedsplejersker og
3 terapeuter.

Dansk Sygeplejeforening, Flensburg

Formand: Bibliotekar Kirsten
Fabricius, D-239 Flensburg,
Førdestrasse 66. Tlf. (0461) 3 03 53.

Dansk Menighedspleje, Flensburg

Leder: Fru Käthe Möller,
Menighedshus for Helligånd-
kirken. D-239 Flensburg,
Toosbüystrasse 7.
Tlf. (0461) 2 58 39.

Gamles Værn

Formand: Fru Betty Leckband,
D-239 Flensburg, Im Tal 10.
Tlf. (0461) 4 16 73.

Sønderjysk Arbejderforening (S. A. F.)

Formand: Günter Weber, D-2391
Harrislee, Osterlücken 25.

Den slesvigske Kvindeforening
Formand: Edith Sigaard-Madsen,
D-2381 Strukstrup, Den danske
Skole.
51 lokalforeninger.

De sydslesvigske Husmoder- foreninger

Formand: Fru Karen Svendsen,
D-239 Flensburg, Königstrasse 16.
Tlf. (0461) 2 94 56.

Sekretær: Fru Maria Wingender,
D-239 Flensburg, Timm Kröger-
weg 8. Tlf. (0461) 5 20 71.

Sydslesvigsk Erhvervsfond

Formand for tilsynsrådet: Grossere:
Hans Paulsen, D-239 Flensburg,
Fritz Reuter Weg 8.
Tlf. (0461) 1 77 11.

Kontor: D-239 Flensburg, Norder-
strasse 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Forretningsfører: Rolf Lehfeldt.

Dansk Erhvervsforening i Sydslesvig

D-239 Flensburg, Norderstr. 76 III.
Formand: Direktør Preben Bjerre-
gaard, Westend 1, D-2381 Böklund
Sekretariat: D-239 Flensburg,
Norderstr. 76 III. Tlf. (0461) 2 66 21.

Union-Bank A/S

D-239 Flensburg, Grosse Strasse 2.
Tlf. (0461) 1 77 57 & D-2391
Harrislee, Süderstrasse 89.
Tlf. (0461) 7 13 35.

Direktion: Hans Erik Hansen,
F. Pinn, Otto Christiansen.

Slesvigsk Kreditforening

Formand for tilsynsrådet:
Gdr. Hans Detlev Andresen,
D-2262 Kallehave, pr. Leck.
Tlf. (04662) 37 38.

Kontor: D-2391 Harrislee,
Süderstrasse 89. Tlf. (0461) 7 19 75.
Forretningsfører: Nis Hansen.

lydslesvigs danske Ungdomsforeninger

Formand: Skoleleder Heinrich
Schultz, D-2256 Garding.
Tlf. Garding (04862) 512.
Dansk Ungdomssekretariat:
D-239 Flensborg, Moltkestr. 20 a.
Tlf. (0461) 5 10 51.

Forretningsfører: Karl Kring.
0 enkeltforeninger og 10 ungdoms-
og fritidshjem samt 20 »Ungdoms-
mens Dagligstuer«.

drættshallen

D-239 Flensborg, Moltkestrasse 20 c.
Tlf. (0461) 5 10 53.
inspektør John Larsen.

Christianslyst«

D-2347 Nottfeld, pr. Sønderbrarup.
Tlf. Sønderbrarup (04641) 22 29.
Forstander Ole Olsen.

Lejrskolehjemmet »Skipperhuset«

D-2253 Tønning, Am Hafen 30.
Tlf. (04861) 54 93.
Bestyrer: Sven Lekkat.

lydslesvigsk Forening (SSF)

Formand: skoleleder Ernst Meyer,
D-2261 Medelby.
Tlf. Medelby (04605) 383.
70 distrikter og afdelinger, 8 amter
med hver 1 sekretariat og
1 sekretær.

Flensborg by:

Formand: Husmester Erwin Hüb-
ner, D-239 Flensborg, Norder-
strasse 59. Tlf. (0461) 1 79 54.
Sekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstr. 76. Tlf. (0461) 2 47 66.
Sekretær: Søren Hansen.

Flensborg amt:

Formand: Skoleleder Gerhard
Ernst, 2395 Husby, Lerchenweg 2.
Tlf. Husby (04634) 508.
Sekretariat: D-239 Flensborg,
Schiffbrücke 41. Tlf. (0461) 2 58 27.
Sekretær: Nis Petersen.

Gottorp amt:

Formand: Pastor Hans Parmann,
D-238 Slesvig, Bismarcksstr. 18 a.
Tlf. (04621) 2 58 15.
Sekretariat: D-238 Slesvig, Loll-
fuss 69. Tlf. (04621) 2 38 88.
Sekretær: Gerhardt Lempert.

Husum amt:

Formand: Skræddermester Karl
Christiansen, 2254 Friedrichstadt,
Prinzess-Strasse 15.
Tlf. (04881) 373.
Sekretariat: D-225 Husum, Neu-
stadt 81. Tlf. (04841) 25 27.
Sekretær: Wilhelm Müller.

Rendsborg/Egernførde amt:

Formand: Viceskoleinspektør
Claus-Heinz Petersen, D-2332
Rieseby, Greensweg 8.
Tlf. (0 43 55) 2 77.
Sekretariat: D-237 Rendsborg,
»Amtsmændsgården«, Torstrasse 4.
Tlf. (0 43 31) 2 33 76, og
D-233 Eckernførde, Noorstrasse 20.
Tlf. (0 43 51) 25 27.
Sekretær: Günter Dreller.

Sydtønder amt:

Formand: Skoleleder Georg Lesch,
D-2261 Nykirke, Dansk skole.
Tlf. Nykirke (04664) 228.
Sekretariat: D-2262 Læk, Kokke-
daler Weg 87. Tlf. Læk (04662) 845.
Sekretær: Willy Fries.

Ejdersted amt:

Formand: Gdr. Peter Jacob
Alberts, D-2251 Osterhever.
Tlf. (04865) 265.
Sekretariat: D-2253 Tønning,
Am Hafen 30. Tlf. (04861) 54 93.
Sekretær: Sven Lekkat.

Jaruplund Højskole

Forstander: Karl Andresen,
D-2390 Jaruplund-Weding,
Tlf. Barderup (04630) 382.

Flensborg Avis

D-239 Flensborg, Grosse Strasse
83-85. Tlf. (0461) 1 78 55.
Chefredaktør Karl Otto Meyer.
Direktør Peter Jans.

Sydslesvigsk Vælgerforening (SSV)

Formand: Skoleinspektør Gerhard
Wehlitz, D-234 Kappel, H. C. An-
dersens Weg 14. Tlf. (04642) 3389.
Landssekretariat: D-239 Flensborg,
Norderstrasse 74¹.
Tlf. (0461) 1 74 21.
Landssekretær: Paul Hertrampf.
Sekretær: Jakob Meyer.

Dansk Lærerforening for Sydslesvig

Formand: Lærer Niels Vynne,
Nordheiderweg, D-2381 Idstedt.
Tlf. (04625) 73 76.

KFUM og KFUK i Sydslesvig

Kredsformand: Lærer Iver Chri-
stensen, D-238 Schleswig, Königs-
bergerstrasse 1.
Tlf. (0 46 21) 2 73 22.

Sekretær: Ludvig Hovelsø, D-239
Flensborg, Apenraderstrasse 121.
Tlf. (04 61) 4 12 39.

Sekretær: Birte Mikkelsen, D-239
Flensborg, Knuthstrasse 2.
Tlf. (04 61) 2 65 78.

11 foreninger og klubber.

Dansk Spejderkorps Sydslesvig

Korpschef: Viceskoleinspektør
Dirch Jørgensen, D-238 Slesvig,
Husumer Strasse 69.
Tlf. (04621) 2 62 62.

9 troppe og 6 flokke (både piger og
dreng). Træningscenter: »Tydal«.

Foreningen »Norden«, Sydsl. afd.

Formand: Pastor C. B. Karstoff,
D-2391 Tarp, Harkielweg 2.
Tlf. Tarp (04638) 431.
Sekretariat: D-239 Flensborg, Nor-
derstrasse 76. Tlf. (0461) 1 78 21.

Frivilligt Drengeforbund i Sydslesvig

Distriktet ledes af et forretningsud-
valg: Adresse: Gymnasieoverlærer
Poul Andersen, D-239 Flensborg,
Schlossstrasse 37.
Tlf. (04 61) 2 28 83.

11 kredse - 1 orkester i Flensborg.
Dirigent: Lærer Gunnar Sigaard-
Madsen, D-2381 Strukstrup,
Den danske Skole.

Sommerlejr ved Tarp (»Trenehyt-
ten«) og »Kongens Hus« ved
Tetenbøl.

Sydslesvigs danske Kunstforening

Formand: Advokat Steen Schrøder,
Norderstrasse 59, D-2390 Flensborg.
Tlf. (0461) 1 79 53.

Dansksindede sydslesvigiske Krigsdeltagere

Formand: Asmus Brodersen, D-239
Flensborg, Apenraderstrasse 15.

Sydslesvigiske Folkekor

Formand for samarbejdsudvalget:
Lærer Karl H. Zeuch, D-239
Flensborg, Nordergraben 26.

Formand for musikudvalget:
Gymnasieoverlærer Hans Werner
Hansen, D-239 Flensborg,
Norderallee 23.
Tlf. (04 61) 25 63 85.

Foriining for nationale Friisbe (Friserforeningen)

Formand: Gårdejer Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswäi 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Sekretariat: D-2263 Lindholm.
Tlf. Nibøl (04661) 87 35.

Sekretær: Alfred Boysen.

**Fælleslandboforeningen
for Sydslesvig**

Kontor: D-2391 Harrislee, Süder-
strasse 89. Tlf. (0461) 7 19 75.

Formand: Gdr. Peter Andresen,
D-2261 Kalleshave, pr. Achtrup.
Tlf. Læk (04662) 24 27.

Landbrugskonsulent: Aage Søren-
sen, D-2391 Jaruplund, Jarplunder
Weg 1. Tlf. (0461) 9 15 66.

**Landboforeningen for Flensborg
og Omegn**

Formand: Gdr. Søren Andresen,
D-2391 Hyllerup.
Tlf. Hanved (04608) 67 77.
Konsulent: Aage Sørensen, D-2391
Jaruplund, Jarplunder Weg 1.
Tlf. Flensborg (0461) 9 15 66.

Landboforeningen for Sydangel

Formand: Gårdejer Detl. Lassen,
D-2381 Strukstrup.
Tlf. Ulsby (04623) 250.
Konsulent: Christen Møller,
D-2347 Sønderbrarup.
Tlf. (04641) 22 49.

Landboforeningen for Gottorp amt

Formand: Claus Buck,
D-2371 Christiansholm, Rensborg
amt. Tlf. Christiansholm
(04339) 220.
Konsulent: Hans Chr. Paulsen,
D-2381 Lyrskov, Post Ruhekrug.
Tlf. Slesvig (04621) 2 34 45.

**Landboforeningen for Husum
og Omegn**

Formand: Thomas Brodersen,
D-2251 Büttjebüll, Post Sterdebüll.
Tlf. Bredsted (04671) 706.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

**Landboforeningen for Sydtønder
amt (gest)**

Formand: Peter Andresen,
D-2262 Kalleshave, pr. Læk.
Tlf. Læk (04662) 24 27.
Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

**Den nordfrisiske Landboforening
(marsken)**

Formand: Gdr. Carsten Boysen,
D-2263 Risum, Reederswâl 1.
Tlf. Nibøl (04661) 88 86.

Konsulent: Harald Holm Jacobsen
D-2264 Süderlügum.
Tlf. (04663) 306.

Landboforeningen for Ejdersted

Formand: Gdr. Peter Jakob
Alberts, D-2251 Osterhever.
Tlf. (04865) 265.

Konsulent: Henning Jensen,
D-2251 Hatsted. Tlf. (04846) 594.

„CERES“

KORN- OG FODERSTOFFORRETNING

AKTIESELSKAB

Aabenraa . Telefon (04) 62 13 21*

MARKEDSFORTEGNELSE FOR 1977

Sønderjyllands amtskommune

- Arnum, første lørdag i maj og tredje lørdag i september heste.
Gram, pinselørdag heste.
Haderslev, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg og grisemarked.
Højer, anden lørdag i september får.
Høruphav, pinselørdag heste.
Kliplev, 11. juni heste.
Løgumkloster, 23. april og 13. aug. heste.
Skærbæk, hver onsdag marked med heste og slagtekvæg.
Sønderborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.
Vollerup, 25. juni heste.
Åbenrå, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Ribe amtskommune

- Brørup, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. 19. jan., 16. febr., 16. marts, 6., 13. og 27. april, 18. maj, 20. juli, 17. aug., 7. og 21. sept., 5., 19. og 26. okt., 2. og 16. nov., 7. og 21. dec. levekvæg. 9. marts, 4. maj og 28. sept. heste og levekvæg.
Bække, anden fredag i august marked med heste.
Esbjerg, hver mandag eksportmarked med slagtekvæg; 9. juli hestemarked (Korskroen).
Grindsted, hver mandag marked med heste og slagtekvæg. Torvedag samt grisemarked hver torsdag.
Ho, 27. aug. fåremarked.
Ribe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.
Varde, hver torsdag i april og oktober og hver første og tredje torsdag i de øvrige måneder marked med heste og levekvæg. Den anden torsdag i maj og november marked med levekvæg. Torvedag hver torsdag.
Vorbasse, 22. juli heste.
Ølgod, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Vejle amtskommune

- Horsens, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver fredag marked med levekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag; landboauktion og grisemarked hver fredag.
Kolding, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.
Vejle, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringkøbing amtskommune

- Herning, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver tirsdag og lørdag, grisemarked hver torsdag.
Holstebro, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver torsdag marked med levekvæg og grisemarked.
Lemvig, hver tirsdag marked med heste og slagtekvæg.
Skjern, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg.
Ulfborg, 31. aug. heste og levekvæg.

Århus amtskommune

Hammel, hestemarked 1. lørdag i september. Grisemarked hver torsdag, hvis helligdag søgnedagen før.

Kolind, 14. sept. heste.

Løgten By, første onsdag i hver måned grisemarked.

Randers, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg; hver lørdag marked med heste og levekvæg.

Salten, 24. juni heste.

Silkeborg, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skanderborg, torvedag hver fredag; grisemarked hver tirsdag.

Århus, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg på kvæg-torvet.

Viborg amtskommune

Kjellerup, hver onsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Skive, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Thisted, hver torsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver tirsdag marked med levekvæg.

Viborg, fjerde lørdag i april og september marked med heste.

Vildsund, 27. og 28. juli heste.

Nordjyllands amtskommune

Brovst, sidste lørdag i juli marked med heste.

Brønderslev, anden mandag i hver måned (i marts og september den første mandag) heste.

Flauenskjold, 12. sept. heste.

Hjallerup, sommermarked med heste den første mandag i juni, der ikke er helligdag, med forprang dagen før.

Hjørring, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Hobro, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Nibe, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ålborg, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Års, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Øerne øst for Storebælt

Holbæk, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Nykøbing på Falster, hver tirsdag eksportmarked med heste og slagtekvæg.

Ringsted, anden lørdag i april, juni og oktober heste.

Slagelse, hver mandag eksportmarked med heste og slagtekvæg. Torvedag hver onsdag og lørdag.

Sorø, hver mandag marked med heste og slagtekvæg.

Ny Toftegård pr. Ølstykke, 28. februar heste.

Øerne vest for Storebælt

Egeskov, 21. sept. heste.

Odense, hver mandag (eller hvis helligdag den påfølgende tirsdag) eksportmarked med heste og slagtekvæg; 28. juni (St. Knud) heste; hver fredag marked med levekvæg og grisemarked.

Svendborg, hver tirsdag eksportmarked med slagtekvæg.

Kvæg- og hestemarkeder i Sydslesvig

Nordfrisland

Stolbjerg (kvæg og får): 30. april.

Rensborg Nørreamt

Rensborg (hornkvæg og heste): 6. jan. og 24. marts. (Rotenhöferhornkvæg og heste): 12. april. (Magerkvæg): 28. april. (»Nutzvieh«, heste, hornkvæg, får og svin): hver torsdag (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). Om torsdagen afholdes småmarked, særlig grise og fjerkræ (falder denne torsdag på en helligdag, afholdes markedet på den forudgående hverdag, onsdag). (Slagtekvæg): hver mandag (falder denne mandag på en helligdag, afholdes markedet på den efterfølgende hverdag, tirsdag).

Krammarkeder i Sydslesvig

Egernførde: 18., 19., 20. og 21. marts.

Flensborg: 1., 2., 3., 4. og 5. april.

Husum: 9., 10. og 11. april.

Rensborg: 25., 26., 27. og 28. marts.

Slesvig: 29. og 30. april, 1. og 2. maj.

På grund af nye bestemmelser vedr. markeder i Slesvig-Holsten, som ikke forelå ved redaktionens slutning, går markedskalenderen kun til maj 1977.

v. PETER TRUELSEN

6534 Agerskov . Telf. (04) 83 33 03 . Postgiro 9 74 68

Kolonial . Vine . Spirituosa . Konserves . Dybfrost . Frugt & Grønt

JAGT

JAGTRÅDET

Nedsat i henhold til lov af 28. april 1931 med tillæg.

H. C. Andersens Boulevard 40, 1553 København V. Tlf. (01) 11 07 47 og (01) 11 07 48.

Rådet består af 3 medlemmer udnævnt af landbrugsministeren og bistår denne med administrationen af jagtfonden m. v.

Formand:

Proprietær Hans Aaskilde, Aaskildedgård, Østby, 4050 Skibby. Tlf. (03) 32 00 14.

Sekretær:

Kontorchef Chr. Gulmann, Landbrugsministeriet, København K.

JAGTKONSULENTVÆSENET

Oprettet som rådgivende institution i spørgsmål om jagt og vildtpleje. Såvel jægere som grundejere kan uden vederlag kontakte jagtkonsulentvæsenets personale. Udgifterne til jagtkonsulentvæsenet udredes af jagtfonden. Den daglige ledelse har overjagtkonsulenten, hvis nærmeste foresatte er jagtrådet. Øverste myndighed har landbrugsministeriet, der skal godkende ansættelser, afskedigelser, instruks m. m.

LANDSJAGTFORENINGEN AF 1923

Hovedkontor:

Frydendalsvej 20, 1809 København V. Tlf. (01) 31 11 35.

Formand:

Frede Petersen.

Medlemsblad: Jagt og Fiskeri.

JAGTKONSULENTER

Overjagtkonsulent:

Egon Sørensen, Skærvad Møllegård, Krogvad 4, 8500 Grenå. Tlf. (06) 387376.

Strandjagtkonsulent:

V. M. Fynboe, 5. Maj Plads 3, 5700 Svendborg. Tlf. (09) 21 20 62.

Sønderjyske distrikt:

S. Essendrop, Dybvighoved, 6200 Åbenrå. Tlf. (04) 68 73 63, bedst mandag til fredag, kl. 8-9, dog i tiden 1. 4.-31. 7., bedst mandag til fredag, kl. 17-18.

VILDTBIOLOGISK STATION

Kalø, 8410 Rønde. Tlf. (06) 37 12 44.

Stationen, der er oprettet af landbrugsministeriet under jagtrådets medvirken, foretager studier over danske vildtarter, bl. a. med henblik på vildtplejeforanstaltninger, der kan skabe den bedst mulige balance mellem vildtet og dets omgivelser. Beretninger i »Danske Vildtundersøgelser«, »Dansk Vildtforskning« og »Danish Review of Game Biology«.

Jagttegnsafdeling: Tlf. (06) 37 18 55.

Vildtreservatkontor Tlf. (06) 37 14 60.

Leder:

Prof., dr. phil. H. M. Thamdrup.

DANSK JAGTFORENING

Formand:

Skovrider, dr. agro. Kjeld Ladefoged, Marsells Skovridergård, 8000 Århus C. Tlf. (06) 14 27 39.

Kontorchef og sekretær:

Forstkandidat Sv. E. Jacobsen, Bredgade 47, 1260 København K. Tlf. (01) 13 06 14 og (01) 13 12 14.

Medlemsblad: Dansk Jagt.

Jagttider og fredningsbestemmelser

PATTEDYR

Må jages hele året:

Muflonvædder, vildsvin (kun orne) og vildkanin.

Må jages til følgende tider:

Kronhjort, dåhjort og sikahjort samt disses kalve	1.9.-29.2.
Kronhind, dåhind og sikahind	1.10.-31.12.
Råbuk	16.5.-15.7.
..... samt	1.10.-31.12.
Rå og lam	1.10.-31.12.
Hare	1.10.-18.12.
Muflonfår og lam, vildsvin: so og grise	1.10.-29.2.
Ræv, grævling, husmår (skovmår er totalfredet), ilder, lækat og egerne	16.6.-29.2.
Spættet sæl	1.9.-31.5.

FUGLE

Agerhøns	16.9.-31.10.
Fasanhane	1.10.-31.12.
Fasanhøne	21.10.-30.11.
Skovsneppe	24.9.-31.12.
Lommer og toppet lappedykker	1.10.-29.2.
Skarv	1.8.-30.4.
Fiskehejre	1.7.-31.12.
Grågås, blisgås, sædgås, kortnæbbet gås, canadisk gås	1.8.-31.12.
Knortegås totalfredet til og med 31. 1. 1977.	
Gråand, atlingand, krikand, spidsand, pibeand og skeand ..	16.8.-31.12.
Taffeland og blisshøne	16.8.-29.2.
Troidand, bjergand, hvinand, sortand, fløjlsand, havlit, edderfugl, stor skallesluger og toppet skallesluger	1.10.-29.2.
Strandskade, vibbe, strandhjejle, hjejle, stor og lille regn- spove, stor og lille kobbersnepe, sortklire, hvidklire, rødben og islandsk ryle	1.8.-31.12.
Dobbeltbekkasin og enkeltbekkasin	16.8.-31.12.
Hættemåge og stormmåge	16.8.-29.2.
Sildemåge, sølvmåge og svartbag	16.8.-30.4.
Alk, kortnæbbet og langnæbbet lomvie	1.10.-29.2.
Ringdue	1.8.-31.12.
Gråspurv, allike, krage, husskade og skovskade	1.7.-30.4.
Råge	1.5.-15.4.
Solsort og sjagger	16.9.-31.1.

I øvrigt henvises til omstående særfredningsbestemmelser, fastsat af Landbrugsministeriet.

Uddrag af Landbrugsministeriets bekendtgørelse om afkortning og fastsættelse af jagttid for visse pattedyr og fugle i jagtåret 1976-77

JAGTTIDER

I Sønderjyllands amt:

Kronkalv	ingen jagttid
Kronhind	ingen jagttid
Dåkalv	ingen jagttid

I Sønderjyllands amt med undtagelse af amtets østlige farvandsområder og tilgrænsende landområder:

Spættet sæl 1.11.-28.2.

I Sønderjyllands amt med undtagelse af søen Als:

Fasanhøne ingen jagttid

I Sønderjyllands amt for så vidt angår søen Als:

Råbuk	1.11.-31.12. og 16.5.-15.7.
Rå og lam	1.11.-31.12.
Hare	1.11.-18.12.
Fasanhøne	1.11.-31.12.
Fasanhøne	21.11.-30.11.

I Sønderjyllands amt for så vidt angår søen Rømsø:

Rå og lam ingen jagttid

§ 2. Med virkning for jagtåret 1. august 1976 til 31. juli 1977 forlænges jagttiden for krage og husskade. Jagttiden for disse i hele landet bliver herefter:

Krage	16.6.-30.4.
Husskade	16.6.-30.4.

Stk. 2. Uanset bestemmelsen i § 2, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 301 af 6. august 1968 om indretning og anvendelse af fælder må kragefælder benyttes til fangst af krage og husskade i tiden 16. juni-30. april.

§ 4. I jagttiden medregnes begyndelses- og slutdagen.

§ 5. Pattedyr og fugle, for hvilke der er anført: »ingen jagttid« er freddet i de nævnte områder i hele jagtåret 1976-77.

§ 6. For pattedyr og fugle, der ikke er nævnt i §§ 1, 2 og 3, gælder de i jagtlovens § 27 fastsatte jagttider, som ændret ved landbrugsministeriets bekendtgørelse nr. 323 af 30. juni 1972 om afkortning af jagttid for knortegæs og skovsneppe*).

*) Knortegæs	ingen jagttid
Skovsneppe	24.9.-31.12.

Uddrag af jagtloven:

§ 13. Al jagt er forbudt fra solnedgang til solopgang. Dog må gæs, ænder og måger samt blishøns og skarver skydes på træk i tiden fra 1 $\frac{1}{2}$ time før solopgang til 1 $\frac{1}{2}$ time efter solnedgang. I december måned må den nævnte beskydning dog kun foretages i tiden fra 1 $\frac{1}{2}$ time før solnedgang til 1 time efter solnedgang.

§ 20. Jagt fra motorbåd eller andet maskindrevet fartøj er forbudt

- a. i Øresund fra Aflandshage (sydspidsen af Amager) til Kronborgpynten hele året,
- b. ved landets øvrige kyster, heri indbefattet vige og fjorde, samt i alle ferske vande i tiden 1. maj–30. september.

Stk. 2. Bestemmelsen i stk. 1 gælder ikke jagt på spættet sæl.

Stk. 3. Jagt fra maskindrevet fartøj, der kan fremføres med større fart end 10 knob er forbudt.

JAGTTIDER OG FREDNINGSBESTEMMELSER

§ 26. Pattedyr og fugle er fredede uden for den for disse dyr fastsatte jagttid. Pattedyr og fugle, for hvilke der ikke er fastsat jagttid, er fredede hele året.

Stk. 2. Det er forbudt at jage eller dræbe pattedyr og fugle i fredningstiden. Fredningsbestemmelserne omfatter, hvor intet andet er angivet, tillige de fredede dyrs yngel samt fuglenes reder og æg.

Stk. 3. Fotografering samt films- og lydoptagelse ved reder og ynglepladser skal ske således, at dyrenes yngel ikke forulempes.

Stk. 4. Ringmærkning eller anden mærkning af fugle og pattedyr må kun foretages af dertil af landbrugsministeren bemyndigede personer eller institutioner.

Den obligatoriske jagtprøve:

Jagtprøve er obligatorisk før erhvervelse af jagttegn. Tilmelding til prøven skal ske inden 1. marts i det år, hvori prøven ønskes aflagt, ved indbetaling af 50 kr. på særligt giroindbetalingskort, der fås ved henvendelse til politiet eller jagtkonsulenten.

Ældste specialforretning
med
TÆPPER
GARDINER og
UDSTYR

Er familiens budget Deres ansvar? Ta' os med på råd

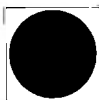

**Økonomi
service**

Det er blevet svært at få budgettet til at gå op. De prisstigninger, vi ser i dag, stiller store krav til den, der hver måned skal få familiens penge til at slå til. For det skal jo løbe rundt hver

måned. Så er det rart at kunne ta' nogen med på råd. Og her er det, vi siger: Kom ind og tal med os. Det er en del af vor Økonomiservice. Og den er gratis.

Spørg

SPAREKASSEN

